NORGES BANK 1979/2

ARKIVEKSEMPLAR

Penger og Kreditt

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

Norges Banks bibliotek
010025VPA

Penger og Kreditt
Nr. 2/juni 1979/årg. 7

Norges Bank

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

INNHOLD

63 I dette nummer

65 Bankene og kneiken

67 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer

80 Kredittoversikt

83 Valutaoversikt

87 Utlånsutviklingen i nordnorske banker
v/Wenche Ellingbø

91 Renteutviklingen i banker og livselskaper
v/Erik Bjørland

95 Rasjonalisering av seddelbehandlingen
v/Astow Ericson

105 Kredittoversikt 1978

117 Distriktsrapporter 1978

127 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser

131 Tabeller

Penger og Kreditt utgis hvert kvartal
av Norges Bank, Oslo

Redaktør: Hermod Skånland
Redaksjonssekretær: Liv Kielland, Utrednings- og informasjonsavdelingen
Redaksjonsutvalg: Knut Andreassen, Valutaavdelingen
Einar Forsbak og Martinus Halsen, Kredittpolitisk avdeling
Erik Chr. Kolderup, Administrasjonsavdelingen
Håkon Sannes, Utrednings- og informasjonsavdelingen,
Oddvar Trones, Ekspedisjons- og regnskapsavdelingen

Redaksjonens adresse:
Norges Bank, Utrednings- og informasjonsavdelingen
Boks 336, Sentrum, Oslo 1
Telex: 11369 nbank n

De synspunkter som fremkommer i denne
publikasjon, representerer artikkelforfatterens
egen oppfatning og kan ikke tas som uttrykk
for direksjonens standpunkt til de
forskjellige spørsmål

Ettertrykk med kildeangivelse er tillatt

Sats og trykk: Norges Banks Seddeltrykkeri
Design: Anisdahl/Christensen

ISSN 0332—5598

I dette nummer

Vi følger fortsatt den praksis at annet nummer av Penger og Kreditt bringer en samlet oversikt over kredittinstitusjonenes virksomhet i foregående år, kalt Kreditt-oversikt 1978. Før banken fikk eget tidsskrift, var et tilsvarende avsnitt med i Norges Banks årsberetning og måtte da baseres på statistiske oppgaver som ikke dekket hele beretningsåret.

Hefte nummer 2 rommer mer historisk stoff – Distriktsrapporter 1978 – som er utdrag av årsrapportene fra Norges Banks 20 avdelinger og som fulgte som utrykt vedlegg til årsberetningen.

Innledningsvis bringer vi imidlertid aktuelle betraktninger over kredittsituasjonen i lys av vår økonomiske stilling.

I de faste spaltene kommenteres som vanlig konjunktursituasjonen samt kreditt- og valutapolitiske forhold. Fremstillingen knyttes til indikatorer som er utarbeidet i Norges Bank, til offisiell statistikk og til OECD-oppgaver og annet materiale som gjengir faktisk utvikling i den senere tid.

Statistikkvedlegget inneholder denne gang tre rentetabeller som bare publiseres en gang i året og som blant annet gir opplysninger om rentevilkår i banker og forsikringsselskaper knyttet til institusjonenes renteinntekter og -utgifter. Tabellene kommer i tillegg til kvartalsoppgaver i hvert nummer av Penger og Kreditt over rente på nye utlån og nye innskudd.

For ett år siden skrev Stein Sjølie en artikkel i Penger og Kreditt om utviklingen på rentemarkedet de første månedene etter at rentenormeringen var opphevet i slutten av 1977. I dette nummer tar *Erik Bjørland* for seg endringene videre ut gjennom 1978.

Som en kanskje kunne vente, kom virkningene relativt fort etter at normeringen ble opphevet. De største utslag kan registreres allerede innen utgangen av første kvartal 1978. Da steg renten på nye utlån med om lag 1,6 prosentenheter i de private bankene og renten på nye tidsinnskudd med ca. 1,3 prosentenheter. De tre neste kvartaler viste derimot beskjedne endringer. Om en tar hensyn til at bankene må plassere i relativt lavt forrentede obligasjoner, viste rentemarginene liten endring etter at normeringen ble opphevet.

Også *Wenche Ellingbø* tar utgangspunkt i statistisk materiale for i ettertid å studere visse utslag av myndighetenes styringstiltak. Hennes artikkel tar for seg de særregler som gjennom en årrekke har gjeldt til fordel for kredittinstitusjoner i Nord-Norge. Slike særregler gir kredittloven adgang til, og de har vært nyttet ved pålegg om primær- og tilleggsreserver og ved utforming av plas-

seringspliktbestemmelsene. Også på andre måter enn de som er hjemlet i kredittloven, har en ulik behandling funnet sted. Wenche Ellingbø påviser at begge bankgrupper i Nord-Norge har kunnet holde mye større utlån i forhold til sine ordinære innskuddsmidler enn bankene i Sør-Norge, og antar at det er plasseringsplikten som har hatt størst effekt i så måte.

Astow Ericson skriver om rasjonalisering av seddelbehandlingen, noe som er nødvendig om landets sentralbank skal kunne løse de stadig økende krav til tellekapasitet, til sortering mellom sedler av god kvalitet (som kan resirkuleres) og dårlig kvalitet (som må makuleres) og til kontroll av om sedlene er ekte eller uekte. I Norges Bank har en prosjektgruppe arbeidet med spørsmålet i lengre tid og kommet til at maskinell seddelsortering er eneste løsning som på sikt kan gi resultater. En aktuell maskin har vært prøvekjørt med norske sedler, og testingen karakteriseres som lovende. Men det vil fortsatt ta tid før enheten kan være i drift. Det er lang leveringstid, og nødvendige tilpasninger og justeringer må også gjøres.

Norges Bank har utformet nye regler for hvordan pengesedler nå må ordnes. Reglene er for lengst gjort kjent for landets banker og poststeder, og vi tar sikte på at reglene kan innarbeides i løpet av 1979. Artikkelen i Penger og Kreditt utgis også som særtrykk og er distribuert til banker og poststeder.

Bankene og kneiken

Denne vinteren har gitt stadig mer oppmuntrende meldinger om norsk økonomi. Eksporten går opp, importen er nesten uforandret, og betalingsunderskuddet går ned. Pris- og lønnsstigningen er blant de laveste som noteres innen OECD-området, og konkurranseevnen styrkes. Likevel strammes det ufortrødent til overfor bankene, og det etterlengtede rentefall uteblir. Lysner det da ikke? Er vi ikke over kneiken?

Svaret er at det lysner nok, men det mangler mye på at vi er over kneiken.

Fra slutten av 1977 gjennom fjoråret ble det gjennomført en rekke tilstramningstiltak, særlig rettet mot privat forbruk. Bankenes medvirkning gjennom konsumlånforståelsen var her av avgjørende betydning for den nedgang som fant sted i privat forbruk. Dette virket naturligvis på importen. Fra begynnelsen av 1978 ble rentestøtte til lageropplegg avviklet, og Norges Bank begynte å trekke inn sine ekstraordinære lagerkreditter. Sammen med bedrede markeder for våre viktigste eksportvarer har dette slått ut i lagernedgang og eksportøkning.

Disse tiltakene har i vinter gitt full uttelling. Men de vil ikke gi noen fortsatt bedring i vår utenriksøkonomi. Derimot må vi ha lov til å vente at den bedring av vår konkurranseevne som pris- og inntektsstoppen medfører, vil gi oss muligheter for å gjenvinne markedsandeler både ute og hjemme, samtidig som bedre priser for mange av våre tradisjonelle eksportvarer virker positivt. Dette vil gjøre det mulig å redusere gapet mellom vår etterspørsel og våre inntekter med mindre virkning for produksjon og sysselsetting enn vi ellers ville fått. Men det er bare ved å minske dette gapet at vår utenriksøkonomi kan styrkes. Derfor er det fortsatt behov for tilstramning. Og derfor er likviditetsreservekrav gjeninnført både for forretnings- og sparebanker. Utlånsøkningen i sparebankene har helt siden tidlig i år ligget klart høyere enn gjennomføringen av kredittbudsjettet forutsetter. Innvilgningen av lån i forretningsbankene gir grunn til å vente en for sterk utlånsøkning også der. Og det er ikke noe i vår økonomiske situasjon som i dag tilsier noen økning av de budsjetterte tall.

Om det blir nødvendig for å begrense utlånsøkningen, vil likviditeten bli strammet så pass mye til at en del banker vil måtte gjøre bruk av B-lånsordningen og dermed bli pålagt begrensninger som svarer til de man har ved en §8-regulering.

Med en så høy låneetterspørsel har det heller ikke vært noen grunn til at myndighetene skulle gjøre noe for å bringe rentenivået nedover. Derfor har Norges Bank

fortsatt å holde renten på markedspapiret på et forholdsvis høyt nivå.

Den økte låneetterspørsel synes også å rette seg mot forbrukslån. Det er forståelig med så lang begrensning og oppdemning av behov hos forbrukerne. Men det er viktig for utviklingen i vår økonomi at årets konsumlånforståelse blir fulgt like lojalt som fjorårets.

Bankene har gjort sitt til en god start på motbakken. Men siden det er et godt stykke igjen til vi er over kneiken, vil deres medvirkning være like viktig i tiden fremover. Det får nødvendigvis virkning også for forbrukernes lånemuligheter i bankene. De må fortsatt innstille seg på at kjøp av forbruksvarer først og fremst må finansieres ved egne midler og ikke ved lån.

H. Sk.

Den internasjonale konjunktursituasjon

Det internasjonale konjunkturbildet har i første halvår av 1979 vært preget av den sterke prisstigningen på olje. Krisen i Iran førte til at landets oljeeksport, som hadde ligget på over fem mill. fat pr. dag og dekket omkring 10% av industrilandenes forbruk, stoppet fullstendig opp fra slutten av desember i fjor til begynnelsen av mars i år. I løpet av annet kvartal 1979 er oljeproduksjonen i Iran blitt trappet gradvis opp til nesten fire mill. fat pr. dag, men landets myndigheter synes å ha bestemt seg for å holde eksporten på et nivå som ligger om lag to mill. fat lavere enn før revolusjonen. Samtidig er de øvrige OPEC-landene ikke villige til å kompensere for dette produksjonsbortfallet ved opptrapping av produksjonen. Selv om underdekningen av råolje på verdensmarkedet bare utgjør vel 5% av samlet forbruk før oljekrisen, er etterspørselen på kort sikt så prisfølsom at spotprisene fram til begynnelsen av juni ble mer enn fordoblet i forhold til sist høst. Spot-markedet står imidlertid bare for en liten del av totalmarkedet, og utviklingen hittil i 1979 innebærer at oljeprisene vil ligge gjennomsnittlig 30% høyere enn i 1978. Da prisen på olje har falt 25% sammenliknet med prisene på andre varer, representerer mye av prisøkningen likevel bare en tilbakevending til prisnivået umiddelbart etter 1973/74-krisen.

Hovedproblemet ved den nåværende oljekrise ligger ikke så meget i de økonomiske konsekvensene av allerede realisert prisstigning som i de usikre fremtidsutsiktene. Mens oljekrisen i 1973/74 var kjennetegnet ved en konkret beslutning om en firedobling av prisene og et rikelig oljetilbud til det nye prisnivået, er situasjonen nå at kvantumet er fiksert på et lavere nivå enn normal etterspørsel skulle tilsi, samtidig som oljeprisene i utstrakt grad er markedsbestemte. Da den kortsiktige etterspørsel etter olje er svært lite priselastisk, vil en overskuddsetterspørsel kunne medføre en uakseptabel kraftig prisoppgang og derved få svært uheldige utslag på realøkonomi og sysselsetting. På bakgrunn av dette kan OECD-landene bli nødt til å basere seg på direkte reguleringstiltak for å redusere oljeetterspørselen. Vedtaket i Det internasjonale energiråd (IEA) om at medlemslandene skal redusere sitt oljeforbruk med 5%, dvs. tilsvarende den nåværende underdekning på 2 mill. fat pr. dag, innen utgangen av 1979, må ses som et første skritt i denne retning. For å få til en gradvis avtakende etterspørsel etter olje i forhold til bruttonasjonalproduktet i årene fremover, ble det på OECDs ministerrådsmøte i juni 1979 understreket at en måtte få

oljeprisene til å stige sterkere enn andre varegrupper. Det ble videre antydet at fremtidig realprisutvikling på olje bør reguleres ved internasjonalt samarbeid.

I den grad det er mulig å se bort fra oljekrisen, må den økonomiske utvikling innen OECD-området betegnes som forholdsvis tilfredsstillende siden annet halvår av 1978. For OECD-området under ett lå veksten i bruttonasjonalproduktet på over 4% årlig rate i annet halvår av 1978 og omkring 3½% i første halvår av 1979. I samsvar med vedtaket på OECDs ministerrådsmøte i juni i fjor om en koordinert aksjon for høyere økonomisk vekst har innenlandsk etterspørsel som følge av en mer ekspansiv økonomisk politikk forsterket seg i Vest-Tyskland, Japan og en del mindre europeiske land. Samtidig har den avtatt merkbart i USA, der tiltakende inflasjon og betalingsbalanseunderskudd gjorde en mer restriktiv økonomisk politikk nødvendig. Det er spesielt forbruksstigningen som har virket ekspansivt, men de bedrede fortjenesteforholdene gjør at investeringsaktiviteten også er i ferd med å ta seg opp. Videre har arbeidsløsheten i OECD-landene vist en mindre nedgang.

Konjunkturavmatningen i USA vil forsterke seg merkbart i annet halvår av 1979. På den annen side venter en at den økonomiske aktivitet i de fleste vest-europeiske land vil tilta noe. For 1979 som helhet er veksten i OECD-landenes samlede bruttonasjonalprodukt anslått til 3½%, eller ubetydelig lavere enn de to foregående år (se teksttabell). For første gang siden 1975 vil produksjonsøkningen i Vest-Europa ligge høyere enn i USA. De europeiske landene utgjør Norges største eksportmarkeder, og veksten i våre viktigste markedsland er beregnet til om lag 3¾% i 1979 mot 2,9% i 1978 og 1,3% i 1977.

Som følge av mulighetene for fortsatt oljeprisøkning og faren for forsyningsproblemer må utsiktene for annet halvår av 1979 og i enda sterkere grad for 1980 betraktes som meget usikre. I tillegg er det fremdeles noe uklart hvilke konsekvenser oljekrisen vil få for utformingen av industrilandenes fremtidige økonomiske politikk. På bakgrunn av erfaringene fra 1973/74-krisen synes det imidlertid innen OECD-området å være enighet om at det er uakseptabelt i form av tapt økonomisk aktivitet og sysselsetting å redusere oljeetterspørselen ved generelle etterspørselsbegrensende tiltak. Faren for å forsterke inflasjonsproblemene og vanskeliggjøre oljemarkedet ytterligere, gjør at generelle stimulansetiltak for å motvirke den kontraktive effekten av oljeprisøkningen, heller ikke anses som hensiktsmessig. Det synes derfor ikke å være stemning for en ny koordinert aksjon for en høyere økonomisk vekst. Sannsynligvis vil de fleste OECD-land inntil videre holde fast ved eksisterende opplegg for den økonomiske politikk, og så langt mulig akseptere økningen i realprisen på olje. Selv om de høyere oljeprisene har svekket vekstmulighetene, ser det ut til at den økonomiske politikk vil få en utforming som forhindrer et tilbakeslag av samme karakter som i 1975. Produksjonsveksten i OECD-området vil således antakelig ligge mellom 3 og 3½% også i 1980. Noen tilbakevending til en underliggende gjennomsnittlig vekst i OECD-landene på 4–5% synes derimot ikke å være innen rekkevidde de neste årene. Dette tilsier at arbeidsløsheten i industrilandene i årene

fremover vil holde seg på et høyere nivå enn tidligere i etterkrigstiden.

Til tross for at oljeprisøkningen vil føre til en kraftig forverring av betalingsbalansesituasjonen i OECD-landene, vil finansieringsaspektet ikke i samme grad som i 1973/74 representere et problem. Ifølge OECD-anslag vil en 10% oppgang i oljepriser øke prisnivået i industrilandene med 1% over en toårsperiode. De forverrede inflasjonsutsiktene later i det hele til å utgjøre hovedproblemer for utformingen av industrilandenes økonomiske politikk. Erfaringene fra 1970-årene tilsier at når inflasjonsraten først tiltar, bidrar de innebygde forventningsmekanismer til at det kan ta lang tid og er nødvendig med sterk dosering av restriktive økonomiske tiltak for å bekjempe den underliggende pristendens. I den eksisterende situasjon betraktes det derfor som essensielt å få lønnstakerne til å godta at oljeprisøkningen har redusert mulighetene for reallønnsstigning. Å hindre inntektstakerne i å få kompensere lavere realinntekt med høyere nominell lønn, vil imidlertid sette industrilandenes mekanisme for inntektsfastsetting på en hard prøve.

Bruttonasjonalprodukt og konsumpriser i utvalgte land
(Prosentvis endring fra foregående år)

	Bruttonasjonalprodukt[1]			Konsumpriser		
	1977	1978	1979 Prognose	1977	1978	1979 Prognose
USA	4,9	4,0	3	5,7	6,8	8½
Japan	5,4	5,6	5	7,1	4,5	3½
Vest-Tyskland	2,6	3,4	4	3,8	2,6	3½
Storbritannia	1,2	3,2	2½	14,4	8,5	10½
Italia	2,0	2,6	4	17,0	12,1	13
Frankrike	3,3	3,2	3½	9,5	9,3	10
Nederland	2,3	2,5	3	6,7	4,1	4½
Belgia	1,2	2,2	3	7,1	4,5	4½
Sverige	–2,1	2,8	5	11,4	10,6	6
Danmark	2,0	0,6	2½	11,1	10,0	7
Finland	0,3	2,3	5	12,6	7,7	8
Norge	3,6	3,5	2½	9,1	8,1	5
OECD-området veid med landenes BNP	3,7	3,7	3½	7,8	6,9	7½
Norges viktigste eksportmarkeder[2]	1,3	2,9	3¾	9,9	7,7	7

[1] I faste priser.
[2] De ovennevnte elleve land veid med andelen av norsk vareeksport.
Samlet avtok disse landene omtrent 80% av vareeksporten i perioden 1976–78.
Kilde: OECD, nasjonale kilder og anslag utarbeidet i Norges Bank.

Konjunktursituasjonen i Norge

Helhetsbildet. Mens konjunkturutviklingen mot slutten av 1978 tydet på at et omslag i økonomien var i ferd med å finne sted, har utviklingen for de fleste konjunkturserier siden årsskiftet vært preget av stagnasjon eller endog svak nedgang. Reviderte tall for Norges Banks spredningsindeks viser at den holdt seg på 47 både i fjerde kvartal 1978 og første kvartal i år mot 39 i tredje kvartal i fjor. Dette innebærer at det stadig er flere indikatorer som viser nedgang enn oppgang. Ledende indikatorer som lager, vareeksport og til dels ordre viser imidlertid fortsatt bedring. Ved tidligere konjunkturskiftninger har et omsving i spredningsindeksen kommet til uttrykk i industriproduksjonen etter om lag et halvt år. Det kan derfor være håp om at produksjonstallene vil ta seg noe opp i tiden fremover. Alt i alt peker situasjonen i retning av at norsk økonomi er på vei over fra en konsolideringsperiode til en temmelig moderat oppgangskonjunktur.

Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometer bekrefter at en er på vei inn i en svak konjunkturoppgang. I første kvartal 1979 vurderte bedriftene de generelle utsiktene mer optimistisk enn noen gang siden 1976. Det var imidlertid fortsatt stor overvekt av foretak i tradisjonelle eksportindustrier som vurderte utsiktene optimistisk. For enkelte typiske hjemmemarkedsindustrier var det derimot en klar overvekt av foretak med pessimistisk fremtidsvurdering.

Konjunkturforløpet har på mange områder hatt stor likhet med tidligere konjunkturomslag i norsk økonomi. Oppsvinget i utenlandsetterspørselen har således i første omgang bidratt til stigningen i vare-

Fig. 1. Sammenfattende konjunkturindikatorer

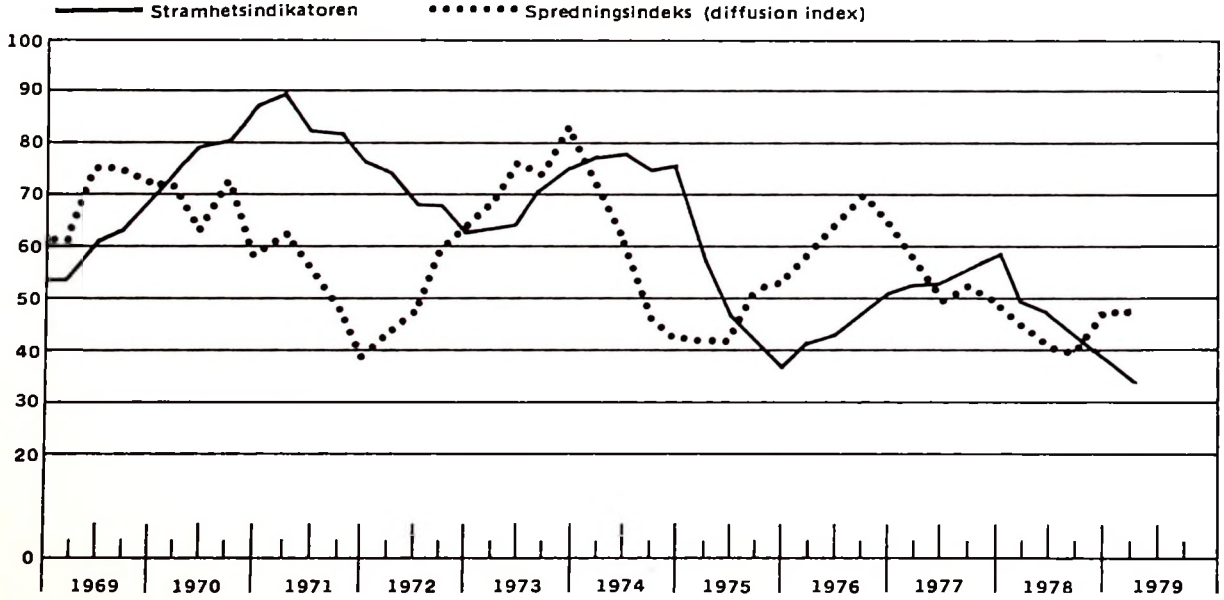

eksporten. Etter en periode med nedbygging av lagrene har eksportveksten gitt seg gradvis større utslag i produksjonen av eksportvarer. De bedrede fortjenesteforholdene i eksportnæringene vil deretter vanligvis stimulere de konjunkturbestemte investeringene.

I Statistisk Sentralbyrås investeringsundersøkelse for mai 1979 ble også dette utviklingstrekk bekreftet ved at en investeringsoppgang i industrien nå synes å være i sikte for 1980. Videre vil økningen i eksportvareproduksjonen normalt forplante seg etter hvert til produksjon for vareinnsats og investering. En slik utvikling er det rimelig å anta vil gjøre seg gradvis gjeldende i annet halvår av 1979.

Den faktiske utvikling i privat konsum og i byggevirksomhet har derimot som regel vært mer preget av utformingen av den økonomiske politikk enn av et bestemt konjunkturforløp. Den restriktive innenlandske etterspørselspolitikk siden slutten av 1977 har imidlertid ført til at utviklingsmønsteret for eksportorientert og hjemmeorientert virksomhet antakelig avviker mer fra hverandre enn i tidligere konjunkturperioder. Mens eksportsiden er i klar oppgang, viser hjemmenæringene stadig lav produksjonsaktivitet og dårlig fortjenesteevne. Både detaljomsetningsvolumet og byggeaktiviteten viste således fremdeles svikt i de fire første månedene av 1979, selv om det spesielt for konsumetterspørselen er tegn til ny vekst. Samtidig lå utførte industriinvesteringer i første kvartal på det laveste nivå siden 1974. Industriproduksjonen for innenlandsk anvendelse falt av den grunn ytterligere i første del av inneværende år. Videre fortsatte forholdene på arbeidsmarkedet å forverre seg i årets fem første måneder. Det historisk sett meget lave nivået på stramhetsindikatoren for arbeidsmarkedet indikerer at det stadig er mye ledig kapasitet i norsk økonomi. Foreløpige prognoser peker imidlertid i retning av at økningen i ledigheten er i ferd med å stoppe opp.

De sentrale målene ved tilstramningen i den økonomiske politikk fra slutten av 1977 og innføringen av pris- og lønnsstopp i 1978 var å bedre norsk industris konkurranseevne overfor utlandet og å redusere underskuddet i utenriksøkonomien. Den svake innenlandske etterspørselen og den avtakende stigningstakten i pris- og lønnsstigningen gjennom 1978 og hittil i år er et resultat av disse tiltakene. Videre vil industriens konkurranseposisjon, målt ved relative lønnskostnader pr. produsert enhet, bli bedret med om lag 10% i løpet av 1978 og 1979. Underskuddet på driftsbalansen er dessuten gått kraftig ned.

Til tross for at utviklingsbildet viser at tilstramningstiltakene har hatt stor effekt, tyder flere forhold på at en del av bedringen kan være av midlertidig karakter. Eksempelvis har en del av eksportoppgangen skjedd ved lagerreduksjon, men denne vekstkilden er nå i ferd med å bli uttømt. På grunn av høy kapasitetsutnytting i flere industrier må en regne med beskjeden eksportvekst gjennom 1979. Importutviklingen har vist nedgang eller stagnasjon på grunn av den lave innenlandske etterspørselen. Med tiltakende aktivitet innenlands vil importen igjen forsterke seg. Eksportøkningen av eldre skip er også forbigående og betyr dessuten tap av fremtidige valutainntekter. Det er videre fare for at den betydelige bedringen som fant sted i bytteforholdet for tradisjonelle varer i første

kvartal i år, ikke vil fortsette og kanskje bli reversert.

Utviklingsmønsteret gjennom 1978 og begynnelsen av 1979 – med svak utvikling i produksjon for innenlandsk anvendelse og betydelig eksportvekst dominert av råvarer og halvfabrikata – har ikke gitt noe klart svar på om bedringen i industriens konkurranseevne er tilstrekkelig til at den hjemmekonkurrerende industrien kan ta tilbake noe av sine tidligere tapte markedsandeler, og at bearbeidede eksportvarer igjen vil bli mer konkurransedyktige på eksportmarkedene. Videre er den lave pris- og kostnadsstigningen en direkte følge av de strenge reguleringene på dette området. Dersom denne gunstige utviklingstendens skal vedvare også etter 1979, er en avgjørende forutsetning at en neste år når fram til enighet om et opplegg for beskjedne nominelle lønnstillegg, og at lønnsglidningen kan begrenses. Selv om tilpasningen i norsk økonomi inntil nå har vært i godt samsvar med myndighetenes opplegg, viser utviklingen i de forskjellige konjunkturserier at det enda er langt igjen til en har fått til en varig bedring i utenriksøkonomien og i norsk industris konkurranseevne.

Lager. Nedbyggingen av industriens lagerbeholdninger var i ferd med å stoppe opp i første kvartal av 1979. Dette var særlig markert for industriens lagre av råstoffer og varer for innenlandsk forbruk samt for importerte varer. Eksportvarelagrene ble imidlertid vesentlig redusert også i begynnelsen av inneværende år, men nedgangen viste en avtakende tendens. Fra toppnivået ved utgangen av 1977 har eksportvarelagrene falt med nesten 40%, og reduksjonen har vært sterkest for uedle metaller

Fig. 2. Lagervolumet

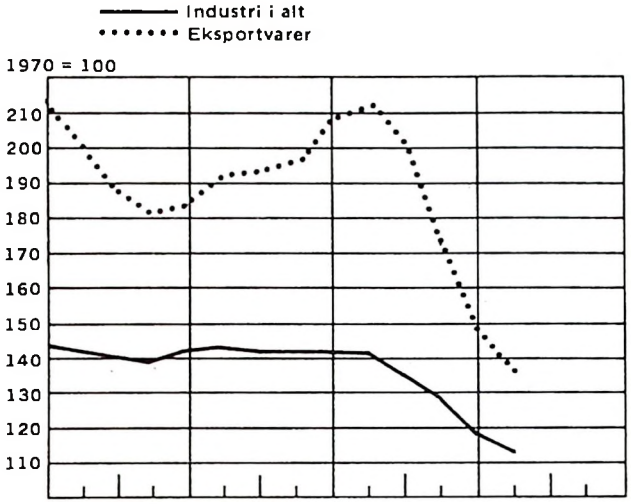

Fig. 3. Ordretilgang, verdi

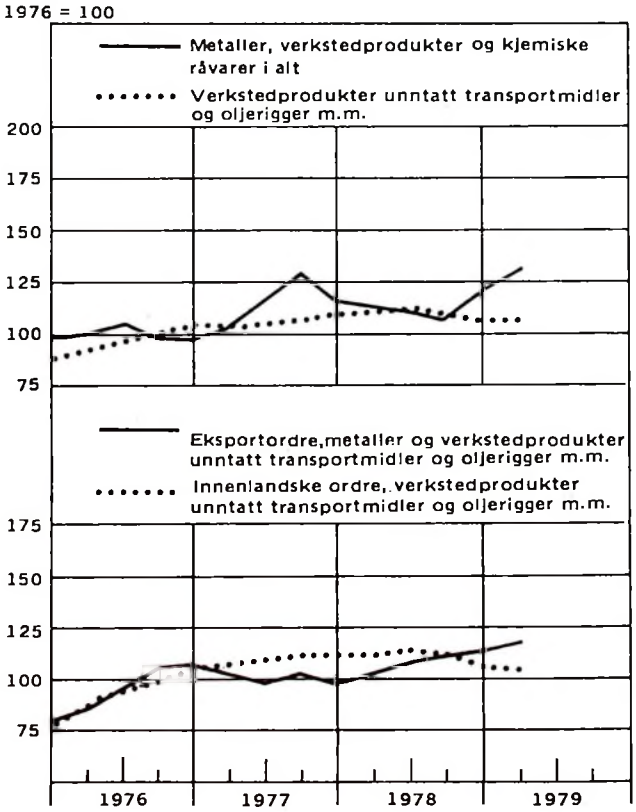

og tre- og treforedlingsprodukter. De fleste lagerserier er nå på det laveste nivå siden 1974. Selv om det er rimelig å anta at lagrene i den nåværende fase av konjunkturutviklingen vil holde seg på et lavt nivå, vil etterspørselsveksten i økende grad måtte gi seg utslag i form av høyere produksjon og import. Hvorvidt oppgangen i realrenten fra 1978 til 1979 allerede har hatt innvirkning på bedriftenes lagertilpasning, er usikkert, men mye kan tyde på at det høyere realrentenivået vil få betydning for fremtidig lagerutvikling.

Ordre. Ordrestatistikken for første kvartal viser at utenlandsetterspørselen fortsatt utvikler seg tilfredsstillende. Eksportordrene for metaller og verkstedprodukter (unntatt transportmidler og oljerigger m.v.) gikk kraftig opp i begynnelsen av 1979. Denne utviklingen skyldtes i særlig grad økt ordretilgang for metaller. For innenlandske ordre er derimot utviklingsbildet preget av mer motstridende forhold. På den ene side ble ordretilgangen for verkstedprodukter (unntatt transportmidler og oljerigger m.v.) ytterligere svekket i første kvartal. Dette bekrefter at den konjunkturbestemte, innenlandske investeringsetterspørselen fremdeles er meget svak. På den annen side bidrog blant annet byggingen av Statfjord B-plattformen til en økning i den innenlandske ordretilgang for metaller og transportmidler. Alt i alt gir ordreutviklingen i første kvartal av 1979 inntrykk av at etterspørselen etter innenlandsk produksjon fortsatt er lite tilfredsstillende.

Konsumetterspørsel. De sesongkorrigerte tall for detaljomsetningsvolumet viser at omsetningsvolumet i årets fire første måne-

Fig. 4. Detaljomsetningsvolumet

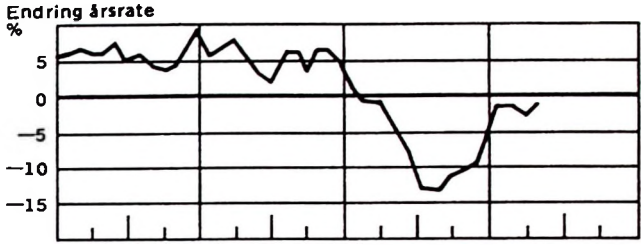

Fig. 5. Utførte investeringer i industrien, verdi

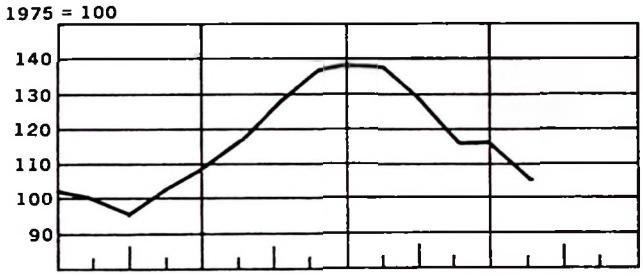

Fig. 6. Bygg igangsatt

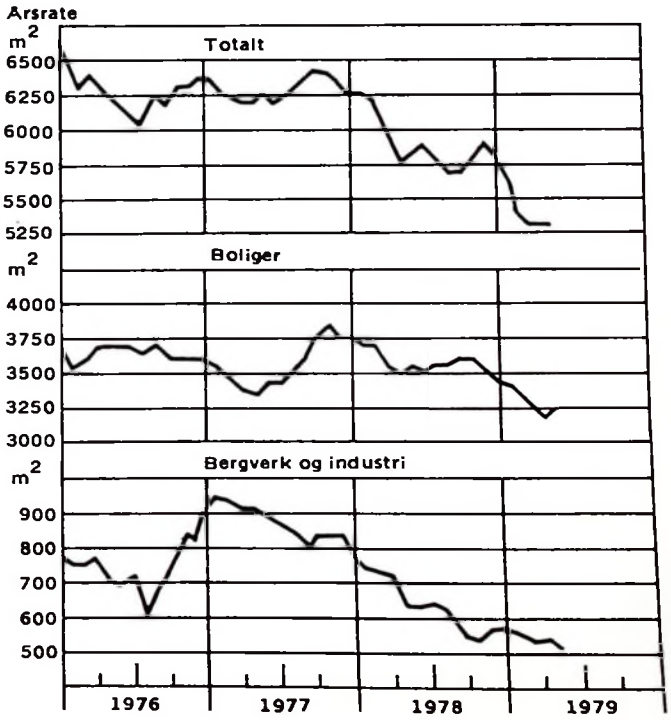

der lå 1,2% lavere enn gjennomsnittet for 1978. Mens den tok seg litt opp rundt årsskiftet, viste den nesten ingen endring i perioden februar–april 1979. Målt etter vekstraten på årsbasis, sank detaljomsetningsvolumet med 1% i seksmånedersperioden fram til utgangen av april.

I det reviderte nasjonalbudsjett for 1979 er vekstanslaget for privat forbruk justert opp fra null til 1½%. En har antatt at tjenesteforbruket vil øke med 3–4%, mens vareforbruket vil vise liten eller ingen endring. Varene som er med i detaljomsetningen, dekker om lag to tredjedeler av samlet privat forbruk og har de siste årene vist mer ustabil vekst enn tjenesteforbruket. Dersom vareforbruket skal vise en viss oppgang for 1979 under ett, må veksten i detaljomsetningsvolumet ta seg opp i annet halvår av 1979. Selv om antatt utvikling i privat disponibel inntekt og sparing isolert sett ikke peker i retning av at en slik oppgang vil finne sted, kan flere forhold tyde på at vareetterspørselen vil peke oppover i tiden fremover. Forbruksnedgangen i 1978 gav seg særlig utslag i sterkt fall i kjøp av varige forbruksgoder, men den stadig sterke veksten i publikums likviditet gjør en viss reversering av dette mønsteret sannsynlig. Videre kan den bebudede opphevelsen av pris- og inntektsstoppen ved utgangen av 1979 skape forventninger om økende inflasjonstakt neste år og dermed bidra til større vareetterspørsel mot slutten av året.

Investeringsetterspørsel. Industriens investeringer i fast realkapital gikk sterkt ned i første kvartal av 1979, og de nådde et bunnpunkt for årene etter 1974. Investeringstellingen for mai viser at antatte investeringer i industrien for 1979 er 16%

Fig. 7. Industriproduksjon, total

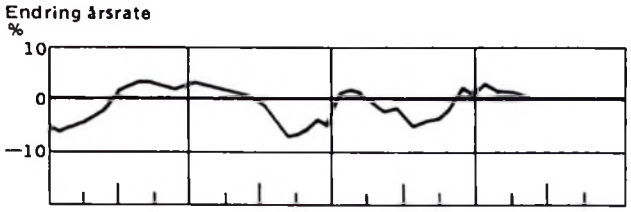

Fig. 8. Industriproduksjon etter anvendelse

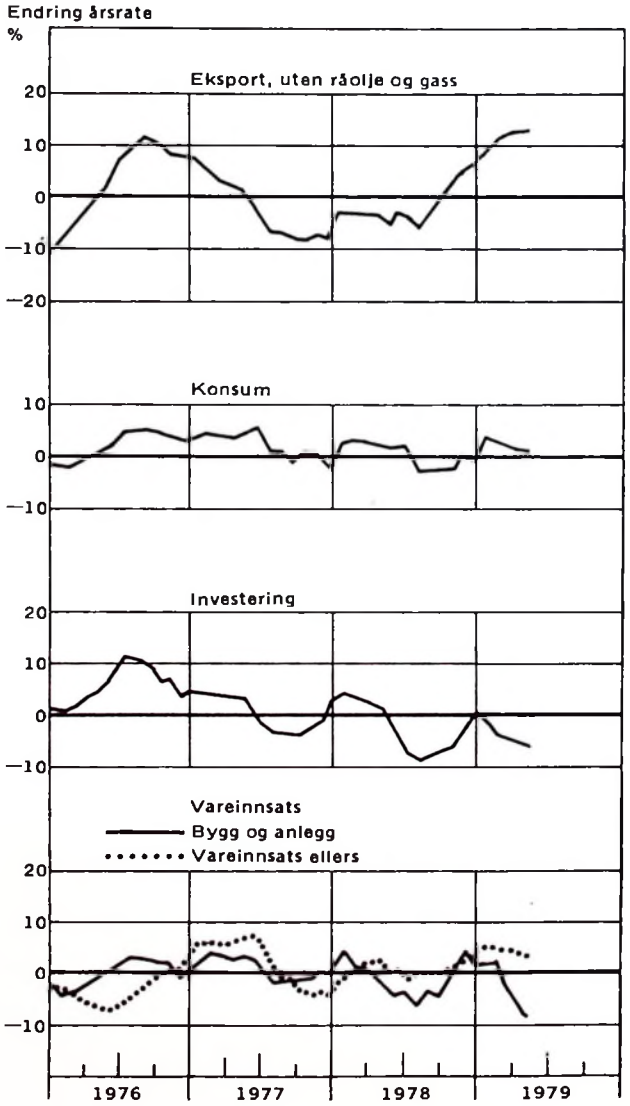

lavere i verdi enn antatte investeringer for 1978 registrert på samme tidspunkt i fjor. For 1980 antas derimot industriinvesteringene å øke med 17%. Meget taler således for at nedgangen i industriinvesteringene er i ferd med å stoppe opp – blant annet vil nedsettelsen av investeringsavgiften fra 1. juli 1979 og tendensen til bedrede fortjenesteforhold i eksportindustrien medvirke til det. Eksportindustriens selvfinansieringsevne later til å bli vesentlig styrket i år, og i investeringstellingen for mai 1979 kommer det blant annet til uttrykk ved at bedriftene venter at en tredjedel av antatte investeringer i 1980 vil bli finansiert med egne midler. Tilsvarende tall et år tidligere var en fjerdedel. Den planlagte investeringsoppgangen er spesielt markert for tradisjonelle eksportnæringer som treforedling og produksjon av jern, stål og ferrolegeringer.

Byggeaktiviteten ser ut til å ha stabilisert seg i de senere måneder etter en nedgang rundt årsskiftet. Denne tendens reflekteres både i arealet for igangsatte boliger og for boliger under arbeid. I løpet av de siste seks måneder fram til utgangen av april viste igangsettingstallene for totalt byggeareal en årsrate på 5 300 m^2 – omkring 10% lavere enn gjennomsnittlig månedlig igangsettingstall for 1978.

Produksjonsutviklingen. Etter en noe sterkere tendens mot slutten av 1978 stabiliserte industriproduksjonen seg i årets fire første måneder på et nivå i underkant av gjennomsnittet for 1978. I seksmånedersperioden fram til og med april 1979 økte industriproduksjonen med 1% på årsbasis, eller i samsvar med produksjonsanslaget i det reviderte nasjonalbudsjett for 1979.

Fig. 9. Arbeidsmarkedet

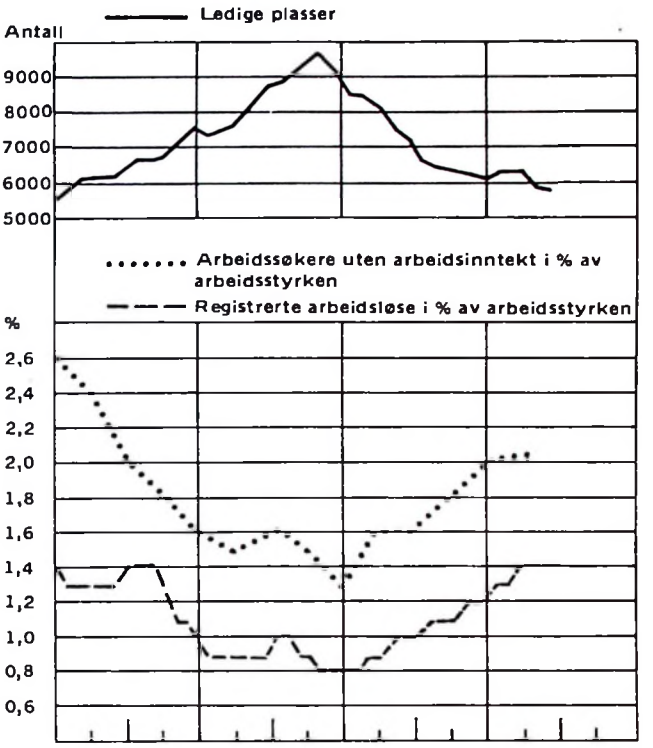

Fig. 10. Konsumprisene

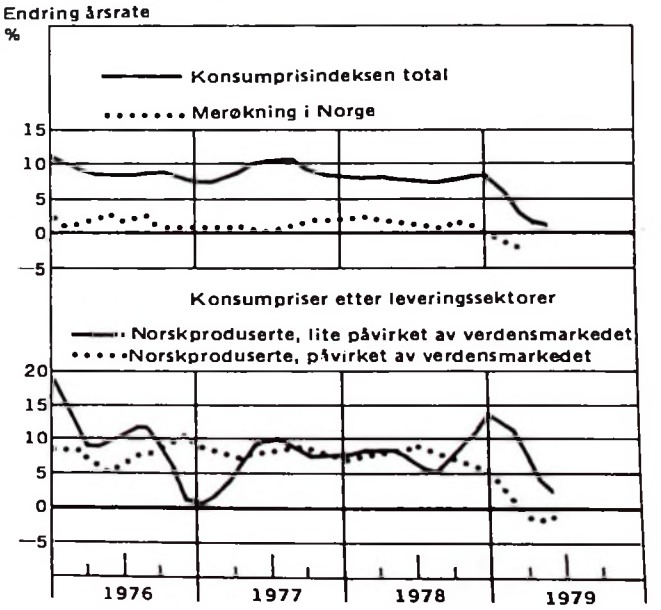

Utenlandsetterspørselen bidrog til at eksportvareproduksjonen var i klar oppgang, og utviklingen i seksmånedersperioden fram til april innebar en årlig vekstrate på 12%. Flere av de tradisjonelle eksportnæringene er imidlertid i ferd med å nå full kapasitetsutnyttelse, og fremtidig vekst i eksportvareindustrien må i sterkere grad skje i form av bearbeidede varer. Den lave innenlandske etterspørselen både når det gjelder privat konsum og investeringer, medvirket til at produksjon for innenlandsk anvendelse utviklet seg svakt i første del av inneværende år. Selv om det innenlandske marked etter hvert vil gi noe større vekstimpulser, er det for de skjermede og hjemmekonkurrerende næringer ventet en forholdsvis flat produksjonsutvikling fra 1978 til 1979. Innenfor industri og bygg og anlegg står disse for nesten 70% av den samlede sysselsetting.

Arbeidsmarkedet. I Norges Banks beregning av arbeidsstyrken tar en utgangspunkt i Statistisk Sentralbyrås kvartalsvise arbeidskraftundersøkelse. Mens en tidligere ekskluderte sysselsatte med bare 1–9 timers arbeid pr. uke, har en av hensyn til internasjonal sammenlignbarhet valgt å inkludere også dem, noe som senker arbeidsløshetsprosenten med omkring 0,1 prosentenhet. For å ta hensyn til endringer i arbeidsstyrken gjennom året, beregnes den på grunnlag av to kvartalers glidende gjennomsnitt. I første kvartal av 1979 var arbeidsstyrken således anslått til 1,902 mill. personer, eller en økning på 0,6% i forhold til foregående kvartal.

Den registrerte ledighet stabiliserte seg i månedene mars–mai 1979 på 1,4% av arbeidsstyrken (sesongkorrigerte tall) mot 0,9% i samme periode året før. Tallet på

Fig. 11. Lønnsutviklingen i industrien

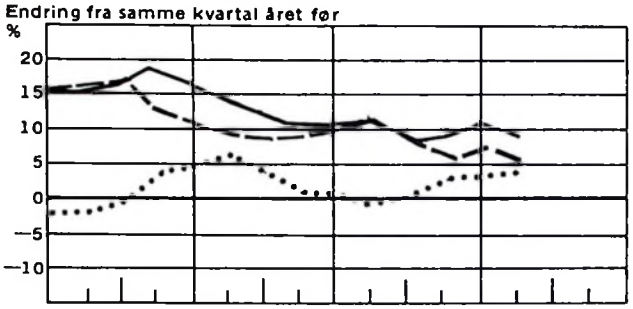

Fig. 12. Utviklingen i norske eksportmarkeder

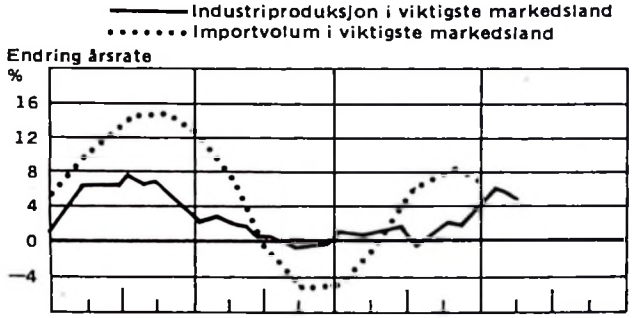

Fig. 13. Eksport og import, volum

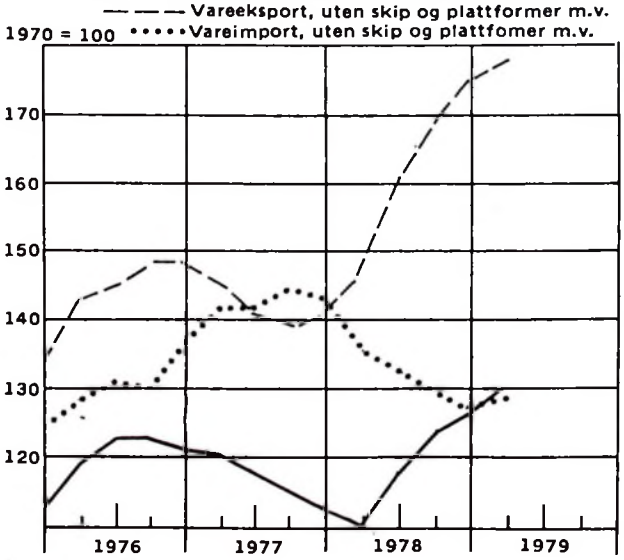

ledige plasser gikk litt ned i første del av 1979, men nedgangen synes å stoppe opp. Tendensen til stabilisering på arbeidsmarkedet støttes av Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse, som viser at antall "arbeidsløse uten arbeidsinntekt" utgjorde 2,1% i første kvartal av 1979 og 2,0% i fjerde kvartal av 1978. Til sammenligning var den sesongkorrigerte ledighet 1,6% i første kvartal i fjor. Arbeidsløsheten i Norge er fortsatt lav i forhold til de øvrige OECD-land. Den svake innenlandske etterspørselsutviklingen taler for at tallet på arbeidsledige, korrigert for sesongsvingninger, vil stige noe i de nærmeste månedene. Foreløpige prognoser peker likevel i retning av at den gjennomsnittlige, registrerte ledighetsprosenten for annet halvår av 1979 ikke vil overstige 1,5%, eller gjennomsnittlig ca. 29 000 ledige.

Pris- og kostnadsutviklingen. Prisutviklingen i årets fem første måneder var i forholdsvis godt samsvar med forutsetningene ved pris- og inntektsstoppen. Veksten i konsumprisene avtok merkbart, og i seksmånedersperioden fram til midten av mai var prisstigningstakten kommet ned i 1,5% (årsbasis). Mens det gjennom 1978 var prisutviklingen for "norskproduserte varer påvirket av verdensmarkedets priser" og til dels også for "importerte varer" som bidrog til å dempe prisstigningstakten, ble konsumprisutviklingen i første del av 1979 i særlig grad influert av avmatningen i prisøkningen for "norskproduserte varer lite påvirket av verdensmarkedets priser". Stigningstakten for denne gruppen var i mai falt til 2½% mot 12% ved utgangen av 1978.

Prisoppgangen på olje og enkelte andre

Fig. 14. Eksport og import, priser

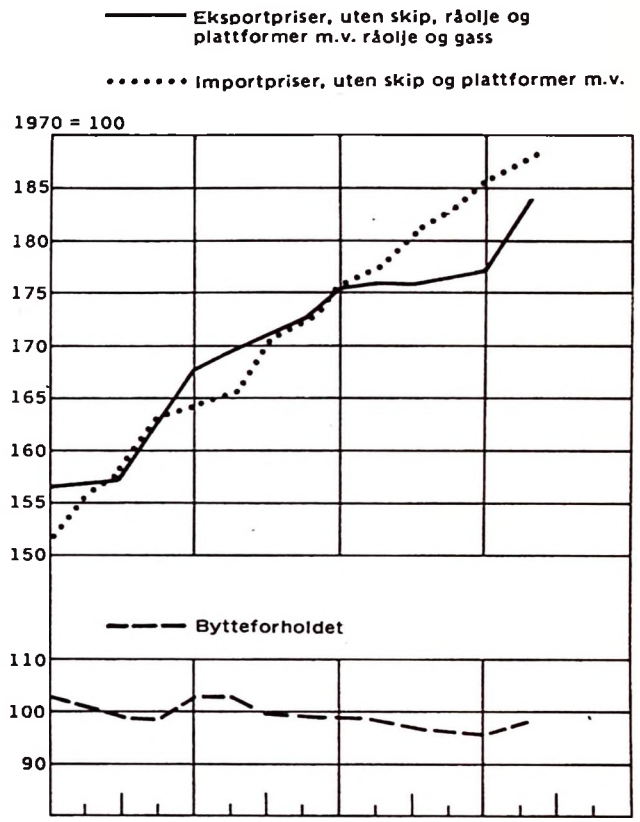

Fig. 15. Varebalansen

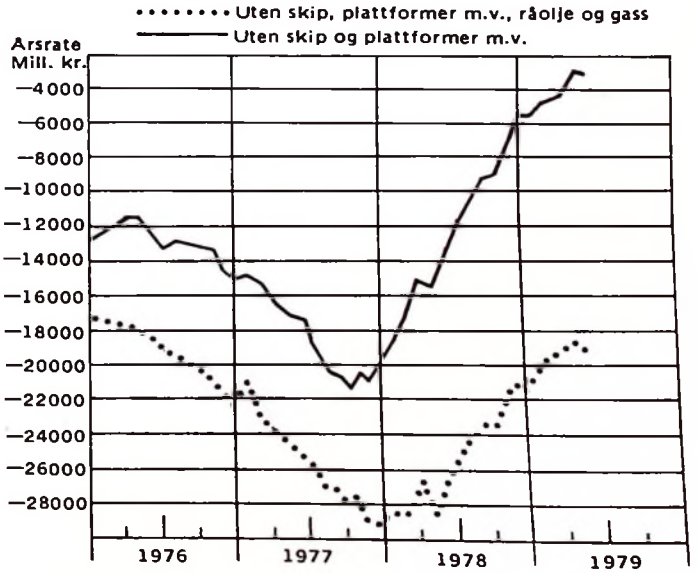

importerte varer gjør at indeksen for importerte varer igjen viser tegn til oppgang. Videre har stigningstakten for engrosprisene, som omfatter førstegangsomsetningen innenlands, tatt seg opp til over 8% på årsbasis. Siden prisstoppen tillater at importprisstigningen slipper igjennom til forbrukerne, vil veksttakten i konsumprisene trolig forsterke seg ytterligere i tiden fremover. Utviklingen hittil indikerer at gjennomsnittlig prisøkning i 1979 vil komme til å ligge noe i overkant av anslaget på 4%, som ble gjort i forbindelse med innføringen av pris- og inntektsstoppen. Gjennomsnittlig prisoppgang for alle OECD-land er imidlertid anslått til 7½% i 1979, og for første gang siden 1974 vil prisstigningen i Norge ligge vesentlig lavere enn gjennomsnittet for de øvrige industriland.

Gjennomsnittlig timefortjeneste for menn og kvinner i industrien viste liten endring fra annet halvår av 1978 til første kvartal i år. Som en følge av økningen fra første til tredje kvartal i fjor lå timefortjenesten i industrien likevel 5,7% høyere i første kvartal enn i tilsvarende periode i 1978. Fordi den nye sykelønnsordningen m.v. fra 1. juli 1978 medførte høyere obligatoriske sosiale utgifter, økte totale timekostnader for menn og kvinner i industrien i samme 12-månedersperiode med 7,8%. Foreløpige tall viser videre at lønnskostnader pr. produsert enhet i industrien lå om lag 4% høyere i første kvartal 1979 enn i samme periode året før.

Flat lønnsutvikling kombinert med en viss produktivitetsvekst gjør at økningen i lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri er anslått til omkring 2% i 1979 mot 8,2% i 1978 og 11,2% i 1977. Stigningen i konkurrentenes lønnskostnader pr. produsert enhet er beregnet til litt i underkant av 7% for inneværende år. Dette innebærer at vår relative kostnadsposisjon vil bedre seg med nesten 5% i løpet av 1979, eller med omtrent det samme som i 1978. Til tross for at Norges konkurranseevne, målt ved relative lønnskostnader pr. produsert enhet, har vist en bedring på rundt 10% de siste to årene, vil den ved utgangen av året fortsatt være langt svakere enn i begynnelsen av 1970-årene. Hvis en summarisk søker å skille mellom hvilken betydning endringer i henholdsvis valutakursene og innenlandske kostnadsforhold har hatt for forverringen av vår konkurranseevne siden 1973, vil en finne at noe over 1% skyldes appresieringen av den norske krone og vel 10% den innenlandske kostnadsutvikling. Tilsvarende beregninger viser at mens bedringen i konkurranseevnen i fjor i sin helhet var et resultat av devalueringen, vil den i 1979 i hovedsak være en følge av at den nominelle kostnadsstigningen er lavere i Norge enn i våre viktigste markedsland.

Utenriksøkonomien. Som påpekt i oversikten over den internasjonale konjunktursituasjon, er vekstutsiktene i våre viktigste markedsland gunstigere enn på lenge. Industriproduksjonen hos våre største handelspartnere forsterket seg således ytterligere i første kvartal av 1979, og i seksmånedersperioden fram til utgangen av mars lå den årlige vekstraten på 5%. Samtidig var importveksten i Norges eksportmarkeder i markert oppgang, og i annet halvår av 1978 viste markedsveksten en årlig rate på over 7%. Denne tendens synes å ha gjort seg gjeldende også i begynnelsen av inneværende år. Markedsveksten for norsk eks-

port i 1979 ser derfor ut til å bli en del høyere enn tidligere antatte 5½%.

Konjunkturimpulsene fra utlandet bidrog til at den tradisjonelle vareeksport gikk kraftig opp i løpet av 1978. Volumøkningen stoppet imidlertid opp i første kvartal, men vekstraten i seksmånedersperioden fram til og med mars 1979 lå likevel på 10%. Med en flat volumutvikling i resten av året vil volumøkningen bli 6% fra 1978 til 1979 og tilsvare årsanslaget i det reviderte nasjonalbudsjett for 1979. Salg fra lager har vært en viktig faktor bak eksportveksten, men vekstkilden er som nevnt i ferd med å bli uttømt. Siden utenlandsetterspørselen fortsatt er sterk og det er rimelig å anta at den relative bedring i konkurranseevnen de siste to årene etter hvert vil slå ut i økt eksport også av bearbeidede varer, vil det antakelig finne sted en moderat oppgang i eksportvolumet gjennom resten av 1979.

Etter å ha falt gjennom hele fjoråret, gikk volumet av vareimporten (uten skip og plattformer m.v.) opp med en årlig rate på nesten 9% i seksmånedersperioden fram til utgangen av mars 1979. I første kvartal var volumet således igjen kommet opp på samme nivå som et år tidligere. De sesongkorrigerte verditallene for april og mai tyder på at importvolumet har tatt seg ytterligere opp i annet kvartal i år. Siden innenlandsk etterspørsel er i ferd med å forsterke seg og importvarelagrene er redusert til et historisk sett meget lavt nivå, vil importen trolig vise stigning også i annet halvår 1979. Vurdert på grunnlag av verditallene, viste import til konsum sterkest vekst i første kvartal, men også import til investeringsformål (uten skip og plattformer m.v.) og vareinnsats pekte oppover.

Mens eksportprisene for tradisjonelle varer viste liten bevegelse gjennom 1978, økte de betydelig i første kvartal i år. Utslagsgivende var prisoppgangen på viktige eksportvarer som papir, jern og metall og aluminium. I første kvartal 1979 lå prisene på tradisjonelle norske eksportprodukter nesten 9% høyere enn i samme kvartal året før. Den tilsvarende økning i importprisene var 6%. Det var en bedring i bytteforholdet for tradisjonelle varer på 3%. Hvis bytteforholdet i første kvartal opprettholdes gjennom hele året, vil den samlede bedring fra 1978 til 1979 bli nesten 5%, og det vil bety at en har vunnet tilbake tapene i 1978 og 1977.

I første kvartal av 1979 var driftsunderskuddet overfor utlandet om lag 1 milliard kroner eller 3½milliarder kroner mindre enn i tilsvarende periode i fjor. I de første fem måneder utgjorde verdien av råolje og naturgass fra Nordsjøen 7,2 milliarder kroner mot 5,6 milliarder kroner i 1978, eller en økning på nesten 30%. Nedgang i nettoimporten av skip til skipsfarten har redusert driftsunderskuddet med 1,2 milliarder kroner. Underskuddet på varebalansen (eksklusive olje- og gasseksport) viste en klart avtakende tendens gjennom hele 1978 og fram til april 1979, men trenden ble avløst av en mindre oppgang i mai. I seksmånedersperioden fram til mai var underskuddet på den tradisjonelle varebalansen i overkant av 19 milliarder kroner, regnet på årsbasis. Trass i at importetterspørselen peker oppover, taler utviklingen i den tradisjonelle vareeksporten og de høyere oljeprisene for at underskuddet på driftsbalansen i 1979 vil bli lavere enn anslaget på 11 milliarder kroner i det reviderte nasjonalbudsjett for 1979.

Oslo, 20. juni 1979

Kredittoversikt

Kreditt- og likviditetsutviklingen

Veksten i *publikums likviditet* de siste 12 måneder var 14% ved utgangen av april, hvilket er ett prosentpoeng høyere enn for et år siden. Da var veksttakten synkende, mens den i år har vært stigende siden årsskiftet.

Ved utgangen av april lå trenden, beregnet på grunnlag av de siste seks måneder, på om lag 15% årlig rate. Dette er 4,5 prosentpoeng høyere enn anslaget i det reviderte nasjonalbudsjett. Veksten i 1978 var 11%. Mertilførselen kommer dels fra bankene, dels fra sentralmyndighetene, men mest av at publikum har solgt mer valuta til bankene enn antatt.

Fordelingen på likviditetstilførende kilder endret seg en del i løpet av ett år. Ved utgangen av mars 1979 var tilførselen de siste 12 måneder ved forretnings- og sparebankene bare 7,6 milliarder kroner mot 11,2 milliarder året før. På den annen side har tilførselen ved sentralmyndighetenes inntektsunderskudd vært større de siste 12 måneder enn den var i tilsvarende periode ett år før. Sentralmyndighetenes lånetransaksjoner står fortsatt for mesteparten av tilførselen med hele 11,5 milliarder kroner av en total vekst i publikums likviditet på 15,1 milliarder de siste tolv måneder ved utgangen av mars. Publikums valutaunderskudd gav i samme tidsrom en inndragning på 6,6 milliarder kroner.

Bankenes likviditet har stort sett vært meget rommelig hittil i 1979. Interbankrenten på dag-til-dag innskudd lå i gjennomsnitt i årets fem første måneder på 6,7%. I begynnelsen av juni skjedde det en tilstramning i bankenes likviditet som særlig skyldtes at det var ekstraordinært store innbetalinger til det offentlige i månedsskiftet mai/juni. Interbankrenten gikk da opp i rundt 10%.

For øvrig har likviditetstilførselen til bankene i det meste av 1979 ligget høyere enn antatt. Dels skyldes den rommelige likviditeten at utbetalingene fra sentralmyndighetene har vært større enn forutsatt, og dels skyldes den at bankene i denne perioden har solgt valuta til Norges Bank, mens det i nasjonalbudsjettet var antatt at de skulle kjøpe valuta i 1979. Publikum har solgt mer valuta til bankene enn tidligere regnet med, fordi betalingsbalansen har bedret seg. Dessuten har blant andre oljeselskapene solgt mer valuta på termin enn tidligere. Kontant- og terminforretninger har stort sett samme virkning på bankenes kronelikviditet. Bankene må i begge tilfelle balansere sine totale valutaposisjoner ved å handle valuta med Norges Bank. På denne bakgrunn er det nå i det reviderte nasjonal-

budsjett 1979 regnet med at Norges Bank skal kjøpe valuta fra bankene.

For å holde likviditeten i banksystemet på et ønskelig stramt nivå, har Norges Bank tilbudt markedspapirer i alt fem ganger hittil i 1979. En av gangene (19. april) ble tegningene avkortet med 25%. De øvrige gangene ble det gitt full tildeling. Alle salg skjedde til samme kurs, som gav en rente på 9,87% p.a. 1. juni, samme dato som det ble innført primærreservekrav for sørnorske sparebanker, tilbød Norges Bank å kjøpe tilbake markedspapirer fra bankene. Bankene solgte i den anledning tilbake markedspapirer for bare vel 300 mill. kroner. Pr. 22. juni er det utestående markedspapirer for nær 2,9 milliarder kroner, hvorav 2,2 milliarder var kjøpt av forretningsbankene og 700 millioner av sparebankene. Halvparten av markedspapirene forfaller i midten av juli og resten i midten av august. Fortsatt representerer markedspapirene større likviditetsreserver enn de pliktige primærreservene.

Forretnings- og sparebankenes utlån har vist en noe ulik utvikling i årets første måneder. Mens forretningsbankenes sesongkorrigerte trukne utlån fra februar til april lå under den månedlige fordeling av det budsjetterte utlånstall, har sparebankenes sesongkorrigerte utlån ligget høyere enn det nasjonalbudsjettets tall skulle tilsi. Sett under ett, var de private bankers utlånsvekst fram til utgangen av april om lag 300 mill. kroner høyere enn det som følger av en jevn fordeling av den budsjetterte vekst over året.

På grunn av den sterke økningen i utlånene fra sparebankene ble det etter tilråding fra Norges Bank innført primærreservekrav for sørnorske sparebanker på

Fig. 1. Forretningsbankenes utlån

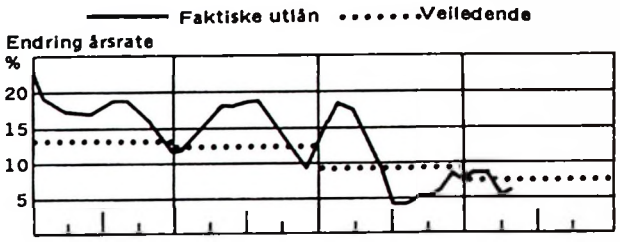

Fig. 2. Sparebankenes utlån

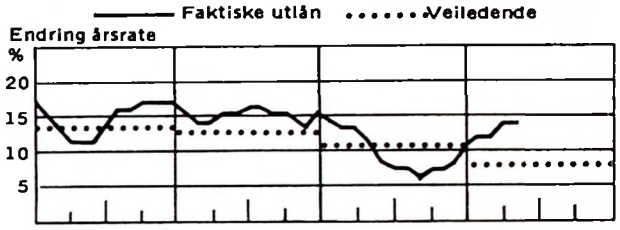

Fig. 3. Publikums likviditet (money)

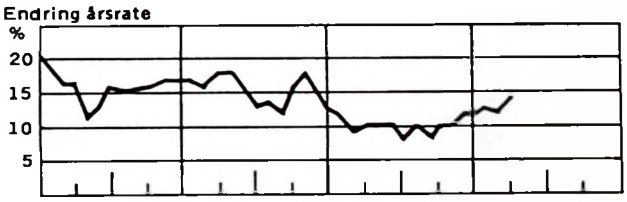

Fig. 4. Renteutviklingen, månedlig gjennomsnitt

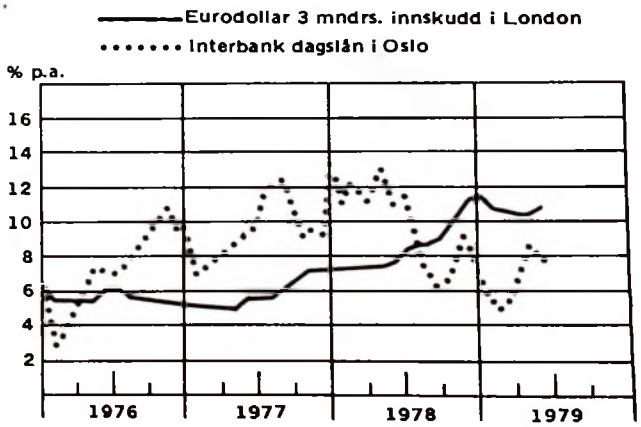

3% den 1. juni. De nordnorske sparebankene hadde hatt en mer moderat vekst, og det ble derfor ikke innført reservekrav for dem. Dette er gjort for å gi bankene et signal om at de må være mer tilbakeholdne med sine utlån enn hittil i år. Selve likviditetsbindingen som følger av et reservekrav på 3%, er nokså beskjeden og virker neppe i seg selv som noe hinder på bankenes utlånsøkning. Hvis ikke økningen blir neddempet i tiden fremover, er myndighetene innstilt på å sette opp satsen for reservekravet betydelig, slik at man får en likviditetsbinding som begrenser bankenes muligheter til utlån. Norges Bank regner med at den nye låneordningen som gjelder for bankene siden siste årsskifte, vil virke sterkt begrensende på bankenes utlån når likviditeten blir strammet til.

Den svakere veksten i trukne utlån fra forretningsbankene skyldes særlig at utnyttingsgraden for kassekredittene er falt til et unormalt lavt nivå siden årsskiftet. Utnyttingsgraden for byggelån har også gått ned. Innvilgningene både når det gjelder rammelån og nedbetalingslån, har derimot økt nokså sterkt. Det ligger således et betydelig potensial i disponible kredittmidler som når som helst kan føre til at forretningsbankenes trukne utlån på ny skyter i været.

Foreløpige utlånstall for mai viser en sesongkorrigert økning i forretningsbankenes utlån til publikum på 570 mill. kroner. Hele denne økningen kan tilskrives nedbetalingslånene. Trukne byggelån gikk ned med 80 mill. kroner, mens trukne kassekreditter gikk omtrent like mye opp. Bevilgninger av rammelån økte fortsatt sterkt sesongkorrigert, henholdsvis 180 mill. kroner og 270 mill. kroner for kassekreditt og byggelån. Utnyttingsgradene er fortsatt meget lave, 57% for kassekreditt og 62,5% for byggelån sesongkorrigert. Til sammen gav forretningsbankenes økning i bevilgede utlån en likviditetstilførsel til publikum på 1 milliard kroner i mai.

Den kumulerte økning i sesongkorrigerte trukne utlån fra forretningsbankene var ved utgangen av mai vel 50 mill. kroner høyere enn en månedlig fordeling av kredittbudsjettets tall, mens den fram til utgangen av mars var nær 700 mill. kroner lavere enn det budsjettallet skulle tilsi.

Foreløpige tall for sparebankene viser en sesongkorrigert utlånsøkning i mai på 375 mill. kroner. Det er således fortsatt en sterk vekst i sparebankenes utlån. Fram til utgangen av mai var sparebankenes sesongkorrigerte utlånsøkning 670 mill. kroner høyere enn det kredittbudsjettets tall skulle tilsi.

Oslo, 20. juni 1979

Valutaoversikt

Valutamarkedet

Valutamarkedene er fortsatt preget av dollarens sterke stilling. Omslaget for dollaren kom mot slutten av 1978 etter at den hadde falt ganske kraftig gjennom 1977 og de tre første kvartaler av 1978. Kursoppgangen hittil i 1979 har vært moderat, men jevn. Dollarens internasjonale verdi steg ifølge Valutafondets beregninger (MERM) med vel 3–4 prosentpoeng (ca. 4,5%) fra årsskiftet til begynnelsen av juni. En tilsvarende trend i dollarnoteringene overfor norske kroner fremgår av figur 1. Dollaroppgangen hittil i år har i stor grad vært "styrt". Sentralbanker i Europa, Japan og USA har solgt store mengder dollar for å dempe oppgangen. Denne intervensjonsaktivitet har sin basis i det nærmere sentralbanksamarbeid som ble startet 1. november i fjor mellom USA, Japan, Sveits og Vest-Tyskland.

Innenfor det europeiske valutasamarbeid (EMS) har situasjonen inntil ganske nylig stort sett vært stabil – med italienske lire som "øvre" og belgiske franc som "nedre" valuta. Ser en bort fra lire som har ekstra vid margin, er det stort sett danske kroner som har ligget øverst i EMS, noe som skyldes utlandets kjøp av danske kroneobligasjoner. En kort tid omkring månedsskiftet mars/april oppnådde slangen sin fulle bredde ved at irske pund ble trukket opp av britiske pund (som står utenfor selve valutakurssamarbeidet). Dette førte til at irske punds tilknytning til britiske pund måtte brytes. Etter det falt irske pund innenfor de avtalte marginer. Tilfellet må

Fig. 1. Salgskurser (N. kr. pr. enhet) for US dollar, pund sterling, tyske mark og svenske kroner i Oslo

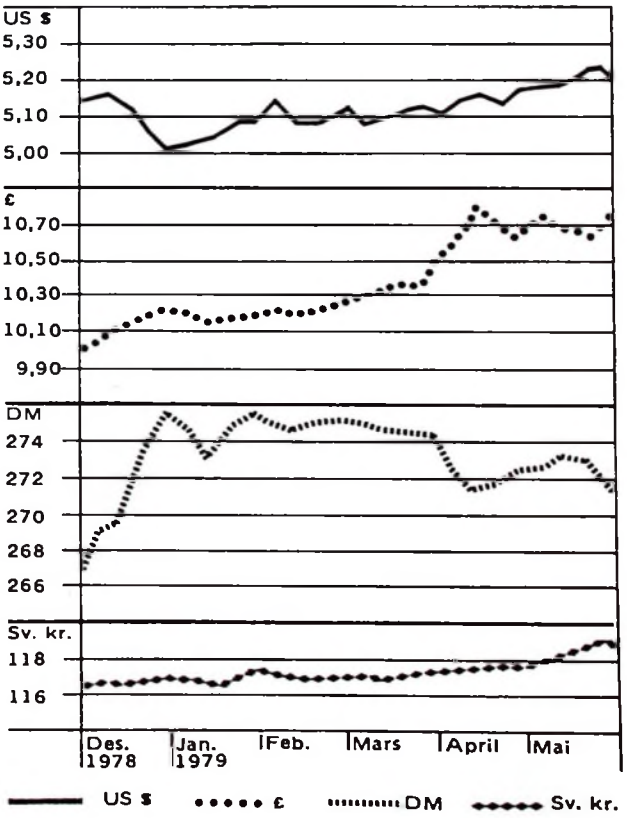

imidlertid betraktes som spesielt og skyldes det forhold at kursutviklingen for britiske pund ikke er bundet av fastsatte kursmarginer.

Mot slutten av mai ble belgiske francs posisjon i slangen ytterligere svekket og diskontoen justert opp som en reaksjon på at den såkalte terskelverdien innenfor EMS stadig ble overskredet. Samtidig falt danske kroner merkbart etter iverksettelse av strengere kontroll med kapitalimporten og på grunn av devalueringsrykter etter en nylig publisert "vismannsrapport". Tyske mark har på den annen side styrket sin posisjon i EMS i den senere tid, etter lenge å ha holdt en "lav profil". Mye tyder med andre ord på at valutakurssamarbeidet innen EMS for alvor er i ferd med å bli satt på prøve.

Forholdene for norske kroner er stadig rolige, og kronens internasjonale verdi har vært ganske stabil de siste måneder (se figur 2A). Den viste imidlertid et mindre fall etter at den ble trukket ut av slangesamarbeidet i desember i fjor. Kursfallet skjedde omkring årsskiftet, og etter en mindre stigning i februar–mars har kronen svinget omkring et forholdsvis stabilt nivå. Utviklingen er en naturlig konsekvens av de begrensede kursutslag mellom hovedvalutaene i den senere tid, og det har heller ikke vært rettet særskilt oppmerksomhet mot kronen. Kronen følger et veiet gjennomsnitt mellom appresierende og depresierende valutaer i "kurven", og den har således fulgt en "middelvei" mellom amerikanske dollar og EMS-valutaene. Dette har resultert i at norske kroner de siste par måneder har befunnet seg innenfor de kursmarginer (beregnede) som den ville vært pålagt dersom den hadde deltatt i EMS.

Fig. 2A. Kronens internasjonale verdi (effektiv kursutvikling) beregnet etter Valutafondets MERM-metode (Basis mai 1970) Ukegjennomsnitt

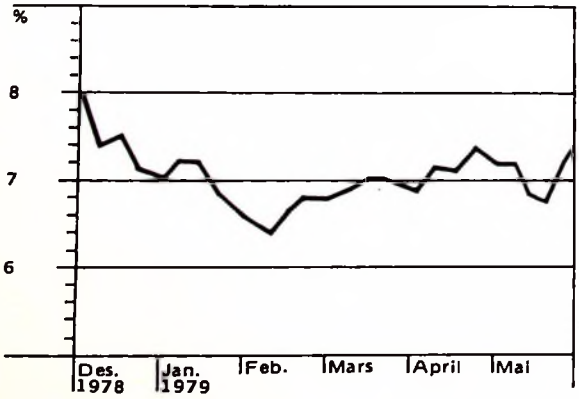

Norges Bank har drevet markedspleie i form av intervensjoner i begrenset utstrekning også de siste måneder, til dels i forbindelse med inngang av større utenlandslån. Som nevnt i forrige valutaoversikt, intervenerte Norges Bank ved å kjøpe ca. 120 mill. dollar i første halvdel av mars. I siste del av mars var banken i markedet bare en dag, og det ble solgt 7 mill. dollar. I april og mai intervenerte Norges Bank ved å kjøpe henholdsvis 63,5 og 97 mill. dollar. I første del av juni solgte Norges Bank 15 mill. dollar netto, og hittil i år har banken netto kjøpt 397 mill. dollar i forbindelse med intervensjoner, tilsvarende ca. 2 milliarder kroner. I tillegg har Norges Bank hittil i år kjøpt valuta for netto 960 mill. kroner fra bankene for å dekke kundebehov. Mens valutaoverskuddet i årets første par måneder synes å ha hatt sammenheng med reversering av kapitalutgang i form av "leads and lags" mot slutten av fjoråret, har overskuddet de siste måneder

Fig. 2B. Kronens internasjonale verdi (effektiv kursutvikling) beregnet etter Valutafondets MERM-metode (Basis mai 1970) Kvartalsgjennomsnitt

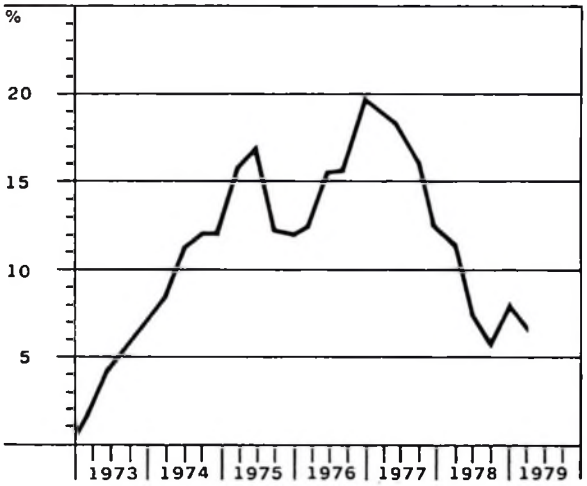

hatt sin årsak i inngang av lån fra utlandet.

Norges Banks internasjonale reserver er hittil i år økt med ca. 5,7 milliarder kroner. Økningen i reservene skyldes inngang av statslån fra utlandet tilsvarende ca. 4,2 milliarder kroner, samt at det i valutamarkedet har vært et visst overskudd av valuta (jfr. intervensjonene). I mai var det en merkbar utgang av valuta fra reservene i forbindelse med betaling av avdrag og renter på statslån.

Valutareguleringen

Etterspørselen fra næringslivet utenom rederier og oljevirksomhet etter lisens for langsiktige lån i utlandet har vært moderat hittil i år. Hovedårsaken er trolig at bedriftene er tilbakeholdne med å foreta nyinvesteringer.

I januar–mai ble det innvilget 47 søknader om langsiktige lån i utlandet til private og offentlige foretak utenom skipsfart og oljevirksomhet for til sammen ca. 450 mill. kroner. Størstedelen av de innvilgede lån gjaldt nyinvesteringer i industri, mens lånesøknader som vesentlig gjaldt finansiering av hotell- og kontorbygg, ble avslått.

I nasjonalbudsjettet 1979 ble rammen for langsiktige lån i utlandet til den nevnte sektor fastlagt til 2 380 mill. kroner. I det reviderte nasjonalbudsjett var det ingen endringer i dette tallet. Med de lisenser som er gitt i 1978 eller tidligere og i perioden januar–mai 1979 for trekk i inneværende år, gjenstår det vel 900 mill. kroner ubenyttet under rammen.

Pågangen etter kortsiktige lån har vært noe større i år enn i fjor, særlig gjelder dette for byggelån til skipsbyggeriene. I januar–mai ble det innvilget nye lisenser og fornyelser av eksisterende låneavtaler for til sammen 868 mill. kroner. Av dette utgjorde skipsbyggelån 270 mill. kroner. Resten av totalbeløpet var hovedsakelig fornyelser av eksisterende kredittrammer.

Inntil videre vil Norges Bank følge en forholdsvis liberal lisensieringspraksis ved behandling av søknader om opptak av større langsiktige investeringslån i utlandet (over 5 mill. kroner). Mindre investeringslån bør helst tas opp innenlands. Videre vil søknader hvor lånebehovet er knyttet til finansiering av eksport, bli behandlet liberalt, mens lån til finansiering av forbruksvareimport ikke blir tillatt.

For kortsiktige lån vil prioritet bli gitt til lån for finansiering av eksport og for import knyttet til eksport. Søknader om andre kortsiktige driftskreditter og skips-

byggelån fra bedrifter som typisk driver en virksomhet som tilsier innenlandsk finansiering, vil fortsatt bli vurdert restriktivt.

Oljeselskapers opptak av lån i utlandet til finansiering av oljeletingsaktiviteten i Nordsjøen har vært betydelig mindre i år enn i fjor. I januar–mai ble det innvilget ni søknader fra oljeselskaper om å oppta nye lån eller fornye eksisterende låneavtaler i utlandet for til sammen 875 mill. kroner. Det var en reduksjon på 494 mill. kroner fra tilsvarende periode i fjor, noe som skyldes mindre investeringsaktivitet i Nordsjøen. Lånene fordeler seg med 568 mill. kroner på langsiktige lån og 307 mill. kroner på kortsiktige lån.

I januar–mai ble det gitt lisenser til direkte investeringer i utlandet for til sammen 142 mill. kroner. Av dette vedrørte vel halvparten investeringer i USA, vesentlig innenfor sektoren tjenesteformidling. Ved siden av USA fremstår Sverige som et relativt stort målområde for norske direkte investeringer i utlandet, hovedsakelig for investeringer i handelsselskaper.

Det ble i samme periode gitt lisenser for i alt 105 mill. kroner til utenlandske direkte investeringer i Norge. Av det lisensierte beløp gjaldt vel 1/5 investeringer fra Sverige, hovedsakelig innenfor handelssektoren.

Næringsdrivende har på visse vilkår adgang til å åpne valutakonto enten i norsk eller i utenlandsk bank. Ifølge Norges Banks valutaforskrifter av 1. september 1978 skal imidlertid innestående på disse konti ikke, uten særskilt tillatelse, ha lengre terminer enn 30 dager. Spørsmålet om plassering av midler utover 30 dager har i den senere tid vært vurdert i Norges Bank. Bedrifter med en omfattende virksomhet i utlandet og langsiktige forpliktelser i valuta kan nå påregne å få samtykke til å plassere deler av sine valutabeholdninger i bankinnskudd med oppsigelsestid inntil 12 måneder, og i børsnoterte verdipapirer med en gjenstående løpetid som ikke overstiger 12 måneder.

Oslo, 15. juni 1979

Utlånsutviklingen i nordnorske banker

Wenche Ellingbø,
førstefullmektig i Kredittpolitisk
avdeling i Norges Bank

I en artikkel i Penger og Kreditt nr. 2/1973 behandlet kontorsjef Halsen spørsmålet om og eventuelt i hvilken grad den geografiske differensiering av de kredittpolitiske virkemidler til fordel for banker med hovedsete i de tre nordnorske fylkene hadde hatt noen virkning på utlånsutviklingen. En slik forskjellsbehandling som loven gir adgang til, har både vært nyttet ved fastsettelse av primær- og tilleggsreservekrav og ved utforming av forskriftene for plasseringsplikt. Hensikten med differensieringen ble presisert i Norges Banks rundskriv til kredittinstitusjonene da slik forskjellsbehandling skjedde første gang høsten 1971, og den var å gjøre det lettere for bedrifter og kommuner i Nord-Norge å få lån. De midler som bankene fikk frigjort, ble forutsatt brukt innen landsdelen og ikke til bankinnskudd eller utlån andre steder.

Den tidligere artikkelen behandlet årene 1971 og 1972. Tallene viste en relativt sterkere utlånsøkning for både forretnings- og sparebanker i Nord-Norge enn i landet ellers. Forskjellen var større i 1972 enn i 1971. Utslagene var noe mindre i sparebankene enn i forretningsbankene og mindre i Nordland enn i de to andre fylkene. Det siste utsagn gjaldt ikke forretningsbanker i 1971.

Det kan ha interesse å se om utviklingen fra den gang har fortsatt i de senere år. For å få sammenlignbare tall, har en tatt utgangspunkt i tallene fra 1. januar 1975, da bankstatistikken ble omlagt. Også i 1975–1978 har det skjedd en kredittpolitisk forskjellsbehandling til fordel for nordnorske banker. Siden 1. februar 1974 har nordnorske forretningsbanker ikke hatt primærreservekrav, mens sørnorske har hatt det nesten hele tiden (ikke i perioden juni 1975–juli 1976 og etter 1. august 1978). Nordnorske sparebanker har ikke hatt primærreservekrav siden 1972, mens de sørnorske sparebankene har hatt det, bortsett fra i tiden 1. juni 1974–10. august 1976 og fra 1. august 1978 til 1. juni 1979. Reservekravet har variert mellom 9% og 3% av forvaltningskapitalen for forretningsbankene i Sør-Norge og mellom 7% og 2½% for sparebankene.

Kredittlovens §8 om tilleggsreservekrav ble tatt i bruk høsten 1974 og gjaldt den gang alle forretningsbankene. Da §8 ble satt i verk igjen i fjor, ble den gjort gjeldende overfor både forretnings- og sparebankene, men ikke like strengt for de nordnorske. I den tiden §8 var i bruk i 1978, fra utgangen av juni og ut året, var prosentsatsene for tillatt utlånsvekst 2% høyere for nordnorske forretningsbanker og 4% for nordnorske sparebanker enn for de tilsvarende bankgrupper i Sør-Norge.

Etter 1971 har gjeldende sats for plasseringsplikten vært 15% av økningen i forvaltningskapitalen for nord-norske ban-

ker. For sør-norske banker var satsen 33% inntil januar 1977, da den ble hevet til 35%.

Ordningen med 18 måneders termininnskudd, som Norges Bank etter vedtak i representantskapet i februar 1975 kan plassere i banker etter bestemte retningslinjer, har også virket til fordel for nordnorske banker, idet 50—60% av innskuddene jevnlig har vært plassert i Nord-Norge.

Forretningsbankene

Det finnes tre selvstendige forretningsbanker med hovedkontor i Nord-Norge, en i Nordland og to i Troms. Dette er to færre enn i 1972. Fiskernes Bank A/S har blant annet filialkontorer i Trondheim, Bergen og Ålesund, og en stor del av bankens virksomhet foregår i Sør-Norge. Nordlandsbanken har siden 1977 hatt et filialkontor i Oslo. Tallene for den del av virksomheten som foregår i Sør-Norge, er ikke skilt ut.

Oppstillingen nedenfor viser prosentvis vekst i utlånene i forretningsbankene.

Tallene viser en samlet økning i utlånsveksten for de fire årene på 10 prosentpoeng mer i de nordnorske enn i de sørnorske forretningsbankene. Økningen er markert større i Nordlandsbanken enn i Troms-bankene. Sammenligner en tallene i de enkelte år, finner en at bildet ikke er like entydig. Bare i årene 1976 og 1977 lå veksten i både Nordland og Troms over veksten i bankene sørpå.

Ser en på innskuddsveksten fra begynnelsen av 1975, viser den stort sett den samme utvikling. Samlet innskuddsøkning i de fire årene var i Troms 84,7%, i Nordland 105,8%, i Nord-Norge under ett 93,7% og i Sør-Norge 78,6%. Ingen av bankgruppene tok således ut hele innskuddsveksten i økte utlån, men forskjellen var størst i de nordnorske bankene. Selv om de nordnorske forretningsbankene på dette området dermed har styrket sin stilling noe i forhold til de sørnorske, ligger utlånsprosenten (utlån i forhold til innskudd) fortsatt relativt høyt.

Oversikten viser at det var først og fremst i 1978, da tilleggsreservekravet ble tatt i bruk, at utlån i forhold til innskudd gikk ned både i Nord- og Sør-Norge.

En må kunne anta at når de nordnorske forretningsbankene — det gjelder særlig Troms-bankene — har kunnet holde en så høy utlånsprosent også i de år som til dels var preget av sterkt likviditetspress i banksystemet, må en vesentlig årsak være de relative fordeler de hadde når det gjelder kredittpolitiske virkemidler. Den direkte støtte de fikk fra Norges Bank i form av særlån og innskudd, var nok også med-

	1975 31/1–31/12	1976	1977	1978	31/1 75–31/12 78
Nordland	18,2	23,4	23,2	6,2	91,0
Troms	10,1	17,7	22,2	9,3	73,2
Nord-Norge i alt	13,3	20,1	22,6	8,0	80,2
Sør-Norge i alt	16,8	15,1	16,2	8,7	69,9
Alle forretningsbanker	16,6	15,4	16,6	8,7	70,6

Utlånsprosent pr.	31/1 1975	31/12 1975	31/12 1976	31/12 1977	31/12 1978
Nordnorske forretningsbanker	118,0%	119,7%	115,4%	117,6%	109,8%
Sørnorske forretningsbanker	87,2%	88,4%	86,6%	86,0%	83,0%

Utlånsprosent pr.	31/1 1975	31/12 1975	31/12 1976	31/12 1977	31/12 1978
Nordnorske sparebanker	85,1%	86,9%	83,5%	88,4%	84,6%
Sørnorske sparebanker	72,0%	73,3%	73,6%	72,4%	70,4%

virkende. Tar en ikke med Fellesbanken med dens spesielle stilling blant sørnorske forretningsbanker, ser det videre ut til at de nordnorske forretningsbankene vanligvis hadde relativt større netto innskudd fra andre banker enn de sørnorske. Beregninger viser at de to postene lån/innskudd fra Norges Bank og nettoinnskudd fra andre banker samlet lå 5–10% høyere i forhold til utlånsmassen i nordnorske banker om man sammenligner dem med de sørnorske. Beregningene er foretatt for de samme tidspunkter som nevnt i oppstillingen ovenfor.

Sparebankene

Den prosentvise økningen i sparebankenes utlån i de senere år fremgår av følgende oppstilling:

Utlånsveksten i sparebankene har samlet vært mindre enn i forretningsbankene. Det gjelder både i Nord- og Sør-Norge. Men også for sparebankenes vedkommende var veksten i perioden sterkere i Nord-Norge enn i Sør-Norge, med minst utslag for Troms-bankene. En finner videre omtrent det samme mønsteret i de enkelte år, med en spesielt kraftig utlånsvekst i alle tre nordnorske fylker i 1977.

Innskuddsveksten har også vært noe mindre i sparebankene enn i forretningsbankene, men større i Nord-Norge enn i Sør-Norge. Samlet over perioden hadde sparebankene i Nord-Norge en økning i innskuddene fra publikum på 80,9% mot 69,9% i sørnorske sparebanker. Bankene i Finnmark, som hadde den største utlånsøkningen, hadde minst innskuddsøkning.

	1975 31/1–31/12	1976	1977	1978	31/1 75–31/12 78
Nordland	14,7	17,9	26,4	7,0	82,8
Troms	8,8	14,7	24,7	12,9	75,7
Finnmark	19,3	16,2	22,2	9,6	85,6
Nord-Norge i alt	12,5	16,3	25,2	9,8	79,9
Sør-Norge i alt	14,2	15,5	14,1	10,3	66,0
Alle sparebanker	14,0	15,6	15,3	10,2	67,6

I likhet med forretningsbankene holder sparebankene i Nord-Norge en langt høyere utlånsprosent enn sparebankene sørpå, bankene i Nordland likevel i mindre grad enn i de to øvrige fylkene. Oppstillingen viser det.

Sparebankene i Sør-Norge har vanligvis et relativt stort overskudd i sitt forhold til andre banker, mens de nord-norske sparebankene er mer i balanse. Sparebankene har som gruppe ikke nytt godt av særlån fra Norges Bank i samme grad som forretningsbankene. På den annen side har de fått en større andel av termininnskuddene på 18 måneder, men disse har hatt mindre omfang enn særlånene.

Både forretningsbankene og sparebankene i Nord-Norge hadde i årene fra 1975 til 1978 en utlånsvekst på over 10% mer enn de tilsvarende bankgrupper i Sør-Norge. Det samme gjaldt imidlertid også innskuddsveksten. Bortsett fra i Finnmark samsvarte utlånsvekst og innskuddsvekst i sparebankene godt når en ser på hele tidsrommet. Forretningsbankene derimot hadde markert lavere vekst i utlånene enn i innskuddene når en ser tidsrommet under ett, med størst utslag i 1978.

Det som slår en mest ved tallmaterialet, er vel det forhold at begge bankgrupper i Nord-Norge i disse årene kunne holde meget større utlån i forhold til sine ordinære innskuddsmidler enn bankene i Sør-Norge. Ved utgangen av 1971 og 1972 lå de relative utlån i de nordnorske sparebankene et par prosent høyere enn i de sørnorske. Mens de relative utlån i de sørnorske sparebankene ved utgangen av årene 1975—1978 bare viste liten økning fra dengang, lå utlånene i de nordnorske sparebankene på et nivå som var ca. 15% høyere.

Omtrent den samme utviklingen skjedde for forretningsbankene. Som det fremgår av oppstillingene foran, holder de vanligvis et større utlån i forhold til ordinære innskuddsmidler enn sparebankene. Ved utgangen av 1971 og 1972 lånte også forretningsbankene i Nord-Norge ut mer enn de hadde av ordinære innskuddsmidler, og deres relative utlån lå i begge år 18% høyere enn i Sør-Norge. Som oversikten foran over utlånsprosenter viser, økte denne forskjell til ca. 30% i årene 1975—1977, – i 1978 var den litt mindre.

Så forskjellig som utlånsutviklingen i nordnorske banker har vært i de senere år sammenlignet med tilsvarende grupper i Sør-Norge, kan jeg vanskelig forstå annet enn at dette må ha sammenheng med de relative fordeler de nordnorske bankene har hatt på det kredittpolitiske området. Jeg antar at det er plasseringsplikten som har hatt størst effekt, men at også den direkte støtte fra Norges Bank i form av særlån og innskudd har hatt en viss betydning. Primærreservekravet synes å ha hatt mindre betydning i denne forbindelse.

Renteutviklingen i banker og livselskaper

Erik Bjørland,
konsulent i Kredittpolitisk avdeling
i Norges Bank

I denne artikkelen drøftes endringer i rente- og provisjonsvilkår som har funnet sted i de private banker og i livsforsikringsselskapene i løpet av 1978. Som kjent, ble rentenormeringene opphevet i slutten av 1977. 1978 representerer derfor det første året med en noe friere rentedannelse. Det kan derfor være av interesse å se hvilke utslag dette har gitt seg.

Tabellene 28–31 bak i heftet gir tall for rente- og provisjonssatser for *nye* utlån og rentesatser for *nye* innskudd for forretnings- og sparebanker. I en artikkel i Penger og Kreditt nr. 2/1978 skrev *Stein Sjølie* om endringene i nevnte satser fra tredje kvartal 1977 til første kvartal 1978. Man antok at det var i denne periode man ville få de sterkeste utslag av at rentenormeringene ble opphevet. Samme artikkel gav også tekniske merknader til de beregningsmetoder som er benyttet ved utarbeidelsen av tabellene. Vi vil nå se på utviklingen videre utover i 1978.

Tabellene 32 og 33, som gjelder forretnings- og sparebanker og som bare publiseres én gang årlig i Penger og Kreditt, gir tall for rente- og kredittprovisjonsinntekter i prosent av midlere trukne utlån til norske låntakere og renteutgifter i prosent av midlere innskudd fra norske kunder. Tallene beregnes på grunnlag av årsregnskapstall (og tall fra månedsbalansene) og skulle gi et godt uttrykk for gjennomsnittlige lånekostnader for en gitt utlånsart og gjennomsnittlig avkastning for en gitt innskuddsart.

Vi vil her se på endringene i tallene fra 1977 til 1978 for visse utlåns- og innskuddsarter. Vi vil også foreta en jevnføring av tallene med kvartalsstatistikkens oppgaver for rente- og provisjonssatser for fjerde kvartal 1978. Til slutt kommenteres utviklingen i rente- og provisjonsmarginen i de private banker.

Tabell 34 gir tall for gjennomsnittlige rentesatser etter utlånsform for livsforsikringsselskaper. Artikkelen omhandler avslutningsvis endringer i tallene for rentesatsene for denne gruppen av finansinstitusjoner.

Utviklingen i løpet av 1978

Ifølge tabell 28 lå den gjennomsnittlige renten på nye utlån i forretningsbankene i intervallet 9,4–12,5% ved utgangen av fjerde kvartal 1978. Yttergrensen steg med 0,2 prosentpoeng for laveste rente og 0,9 prosentpoeng for høyeste rente fra første til fjerde kvartal 1978. Gjennomsnittlige kredittprovisjoner lå i intervallet 0,5–1,7%, i fjerde kvartal 1978 mot 0,5–1,5% i første kvartal, mens gjennomsnittlige engangsprovisjoner lå i intervallet 0,2–0,6%, dvs. samme yttergrenser som for fjerde kvartal

1977. Lengden på intervallene har altså økt med 0,7 prosentpoeng for rentesatser og 0,2 prosentpoeng for provisjoner, mens den var uendret for engangsprovisjoner.

For alle utlånsarter var det en stigning både for laveste og høyeste rente – sterkest for den høyeste – fra første til fjerde kvartal 1978. Særlig sterk var stigningen i intervallet for renten på kassekreditter, som steg med 1,3 prosentpoeng for laveste og 1,2 prosentpoeng for høyeste, samt øvre intervallgrense for andre utlån med løpetid ett år og over, som steg med 1,0 prosentpoeng fra første til fjerde kvartal 1978. For kredittprovisjoner var utviklingen for de enkelte utlånsarter mer uensartet.

Når det gjelder rentesatsene på nye bankinnskudd, var endringene i intervallgrensene beskjedne. Ifølge tabell 30 lå den gjennomsnittlige renten på nye innskudd totalt i intervallet 5,3–7,2% ved utgangen av fjerde kvartal 1978 mot 5,2–7,0% for første kvartal 1978.

For innskudd på anfordring steg intervallgrensene med 0,2 prosentpoeng for laveste og 0,6 prosentpoeng for høyeste rente fra første til fjerde kvartal 1978, mens grensene for tidsinnskudd var tilnærmet uendret i samme periode.

Tabell 29 viser at den gjennomsnittlige renten på nye utlån i sparebankene i alt lå i intervallet 9,0–11,8% ved utgangen av fjerde kvartal 1978. Yttergrensene steg med 0,2 prosentpoeng for laveste rente og 0,5 prosentpoeng for høyeste rente. Gjennomsnittlige provisjoner lå i intervallet 0,3–1,4% i fjerde kvartal 1978, det samme som i første kvartal. Gjennomsnittlige engangsprovisjoner lå i intervallet 0,2–0,6% i fjerde kvartal 1978, noe som betydde en innsnevring med 0,1 prosentpoeng både for laveste og høyeste sats. Også for sparebankene økte lengden på intervallet for renten, her med 0,3 prosentpoeng, mens den for kredittprovisjoner var uendret og for engangsprovisjoner redusert med 0,2 prosentpoeng. For alle utlånsarter viste særlig høyeste rente stigning fra første til fjerde kvartal 1978.

Renten på nye bankinnskudd viste i likhet med forretningsbankene beskjedne endringer. Ifølge tabell 31 lå den gjennomsnittlige renten på nye innskudd i alt i intervallet 5,7–6,3% ved utgangen av fjerde kvartal 1978 mot 5,7–6,1% i første kvartal 1978.

For innskudd på anfordring steg intervallgrensene med 0,2 prosentpoeng for laveste og 0,6 prosentpoeng for høyeste rente fra første til fjerde kvartal 1978. Øvre intervallgrense for tidsinnskudd steg med 0,2 prosentpoeng i samme periode, mens nedre var uendret.

Som en konklusjon kan det slås fast at både for forretnings- og sparebanker viste kvartalsstatistikken en økning i så vel laveste som høyeste rente på nye utlån fra første til fjerde kvartal 1978. Samtidig tydet tallene på at spredningen i rentesatsene var blitt større i denne perioden.

For begge bankgrupper viste rentesatsene på innskudd i alt beskjedne endringer i løpet av perioden, mens renten på anfordringsinnskudd økte i begge bankgrupper, spesielt for høyeste rente.

Utviklingen fra 1977 til 1978

Forretningsbanker. Ifølge tabell 32 lå renteinntekter i prosent av midlere trukne utlån i alt på 10,2% i 1978, mens kredittprovi-

sjonsinntekter lå på 1,7%. Renteinntektsprosenten steg med 1,6 prosentpoeng fra 1977 til 1978, mens prosentsatsen for kredittprovisjonsinntekter steg med 0,1 prosentpoeng. For alle utlånsarter viste renteinntektsprosenten stigning fra 1977 til 1978 – sterkest steg prosentsatsen for kassekreditt med 2,3 prosentpoeng. Endringene i prosentsatsen for kredittprovisjonsinntekter var små og varierte noe fra utlånsart til utlånsart.

Rentesatsen på 10,2% for utlån i alt faller godt innenfor intervallet på 9,4–12,5%, som oppgis for fjerde kvartal 1978 i tabell 28. Provisjonsinntekten lå på 1,7% av midlere trukne utlån og nær øvre grense av hva som kan anslås på grunnlag av kvartalsstatistikken. For enkelte utlånsarter (f.eks. kassekreditter) lå rente- og provisjonsinntektene over de tilsvarende gjennomsnittlige høyeste renter og provisjoner i kvartalsstatistikken. Forklaringen på denne uoverensstemmelse er i hovedsak at bankene oppgir provisjonssatsene i prosent av *bevilgede* utlån, mens gjennomsnittlig rente- og provisjonsinntekter er beregnet i prosent av midlere *trukne* utlån. I tillegg kan det være slik at midlere trukne utlån beregnet på grunnlag av siste dato hver måned (månedsbalansen), systematisk ligger lavere enn det faktiske gjennomsnitt.

Ifølge tabell 33 lå rente*utgifter* i prosent av midlere innskudd i alt på 6,5% for forretningsbankene i 1978, en økning på 1,3 prosentpoeng fra 1977. Rentesatsen for anfordringsinnskudd økte med 0,9 prosentpoeng – til 2,3% – fra 1977 til 1978, mens den for tidsinnskudd økte fra 6,5% til 7,8%. Overensstemmelsen med kvartalsstatistikkens intervaller for nye innskudd må sies å være god.

Rente- og provisjonsmarginen, beregnet som differansen mellom beregnet rente- og kredittprovisjon i prosent av midlere utlån (inkl. ihendehaverobligasjoner) og beregnet rente i prosent av midlere innskudd, endret seg ikke fra 1977 til 1978. Differansen utgjorde 4 prosentpoeng. Se teksttabellen.

Teksttabell. Forretnings- og sparebanker. Beregnet rente- og provisjonsmargin (Mill. kroner og prosent)

	Forretningsbanker		Sparebanker	
	1977	1978	1977	1978
(1) Midlere trukne utlån	36 846	41 356	28 291	31 680
(2) Rente- og kredittprovisjonsinntekter av utlån	3 746	4 912	2 569	3 449
(3) (2) i prosent av (1)	10,2	11,9	9,1	10,9
(4) Midlere beholdning av norske ihendehaverobligasjoner	12 440	15 189	9 620	11 705
(5) Renteinntekter av obligasjoner	787	1 003	632	797
(6) (5) i prosent av (4)	6,3	6,6	6,6	6,8
(7) (2) + (5) i prosent av (1) + (4)	9,2	10,5	8,4	9,8
(8) Midlere innskudd	41 228	46 512	37 674	43 074
(9) Renteutgifter på innskudd	2 138	3 000	1 705	2 506
(10) (9) i prosent av (8)	5,2	6,5	4,5	5,8
(11) (7) – (10) "Margin" i prosentpoeng	4,0	4,0	3,9	4,0

Sparebanker. Tabell 32 viser at renteinntekter i prosent av midlere trukne utlån i alt utgjorde 10,1% i 1978, mens kredittprovisjonsinntektene var på 0,8%. Renteinntektsprosenten steg med 1,7 prosentpoeng fra 1977 til 1978, mens prosentsatsen for kredittprovisjoner steg 0,1 prosentpoeng. For alle utlånsarter viste renteinntektsprosenten stigning, sterkest for andre utlån med løpetid under ett år (se fotnote 3, tabell 32) og kassekreditter med henholdsvis 2,8 og 2,1 prosentpoeng. For kredittprovisjonsinntekter var endringen liten fra 1977 til 1978.

Rentesatsen på 10,1% for utlån i alt og provisjonssatsen på 0,8% faller godt innenfor de respektive intervaller som oppgis for fjerde kvartal 1978 i tabell 29. Også for sparebankene ligger rente- og provisjonsinntektssatsene over de tilsvarende gjennomsnittlige høyeste renter og provisjoner i kvartalsstatistikken, først og fremst fordi satsene for kassekreditter og byggelån der refererer seg til bevilgede utlån.

Rente*utgifter* i prosent av midlere innskudd i alt lå på 5,8% for sparebankene i 1978, dvs. en økning på 1,3 prosentpoeng fra året før (se tabell 33). Rentesatsen for anfordringsinnskudd økte fra 1,6% i 1977 til 2,3% i 1978, mens den for tidsinnskudd økte fra 5,9% til 7,4%.

Rentesatsen for tidsinnskudd faller sammen med nedre grense for nye tidsinnskudd i kvartalsstatistikken, mens den for anfordring faller omtrent midt i intervallet mellom laveste og høyeste.

Rente- og provisjonsmarginen – og med det menes her differansen mellom beregnet rente- og kredittprovisjon i prosent av midlere utlån (inkl. ihendehaverobligasjoner) og beregnet rente i prosent av midlere innskudd – har endret seg ubetydelig fra 1977 til 1978. Se teksttabellen.

Livsforsikringsselskapenes utlånsrenter

For livselskapene foreligger det ikke tall for renteinntekter på utlån i alt for 1978. Den beregnede renteinntekt i prosent av utlån i alt steg fra 7,7% i 1976 til 7,9% i 1977.

Gjennomsnittsrenten for alle utlån i 1977 lå klart under nedre intervallgrense for nye utlån ved utgangen av året (mens den for forretnings- og sparebankene, som vi så ovenfor, lå i det intervallet som var angitt for nye utlån i kvartalsstatistikken). Antakelig skyldes dette at livselskapene har lengre bindingstid for rentesatsene på utlån og således større andel av utlånsmassen med "gamle" renter.

For *nye* utlån i alt steg nedre intervallgrense fra 9,2% i 1977 til 9,5% i 1978, mens den øvre steg fra 9,7% til 9,9%. Den innsnevring i intervallet som fant sted etter opphevingen av renteforståelsen, synes således å bli opprettholdt.

Rasjonalisering av seddelbehandlingen

Astow Ericson,
avdelingssjef i Organisasjonskontoret
i Norges Bank

Til en seddelbanks oppgaver hører det blant annet å sørge for at den seddelmasse som til enhver tid er i sirkulasjon, er av en akseptabel kvalitet. Ødelagte, slitte og skitne pengesedler vil alltid være et irritasjonsmoment for alle som har med penger å gjøre i sitt daglige arbeid, og selvsagt også for publikum.

Norges Bank har alltid bestrebet seg på å holde den sirkulerende seddelmasse kvalitetsmessig under kontroll. Hittil har det bare vært én måte å gjøre dette på, nemlig ved *manuell utsortering* av slitte og defekte sedler i de mange og store remisser som hver dag strømmer inn til bankens hovedkasse i Oslo og de 20 distriktsavdelingene omkring i landet. *I dag er det imidlertid også mulig å sortere pengesedler med maskiner.*

Omkostningene ved å trykke og distribuere pengesedler er etter hvert blitt så store at det i dag neppe finnes noen sentralbank som ikke anser det lønnsomt å resirkulere sine sedler etter utsortering. (I Bank of England praktiserte man tidligere den regel at alle sedler som overhodet hadde vært utenfor bankens skranker, omgående skulle makuleres og tilintetgjøres. Det er imidlertid lenge siden man hadde råd til å være så eksklusiv, selv i "The Old Lady".) Et annet moment er at ved den detaljerte gjennomgåelse av seddelremissene som sorteringen innebærer, har en en mulighet for å oppdage forfalskninger på et tidlig tidspunkt. Denne side av saken ser dessverre ut til å få stadig større aktualitet og betydning.

Det meste av seddelinngangen til Norges Bank kommer fra banker og postkontorer, og behandlingen av remissene skaper mye arbeid. Først må nødvendigvis hver enkelt remisse kontrolltelles, slik at eventuelle feil kan oppdages. Deretter følger sortering i kassable og resirkulerbare sedler. Både gode og dårlige sedler må så telles igjen, og da av andre funksjonærer enn dem som tok imot og sorterte dem. De dårlige sedlene blir så makulert (ved gjennomhulling) og kontrolltelles enda en gang før de blir tilintetgjort (ved brenning). De brukbare sedlene går ut i omsetningen igjen.

Tidligere foregikk seddelsorteringen slik at hver enkelt seddel ble vurdert og enten funnet god nok for resirkulering eller moden for tilintetgjørelse. Etter hvert som seddelmengden har økt, har en imidlertid i stor utstrekning måttet gå over til såkalt grovsortering, dvs. en skjønnsmessig vurdering av hele seddelpakker (500 sedler) eller bunter (100). Som en følge av dette blir nå en mengde brukbare sedler tilintetgjort, mens mange sedler som burde vært inndratt, går ut i omsetningen igjen. Dette har ført til at kvaliteten av den sirkulerende seddelmasse er blitt dårligere enn før, og en skal heller ikke se bort fra at mulighetene

for å oppdage forfalskninger er blitt redusert.

I forbindelse med de arbeidsmessige problemer som den stadig økende mengde av kontante betalingsmidler fører med seg, kan en spørre seg hvor det blir av det såkalte "kontantløse samfunn", som det nå i mange år har vært snakk om. Foreløpig ser det ut til å være ren ønsketenkning – om det da er noe å ønske seg i det hele tatt. Til tross for den enorme utvikling av andre former for betalingsmidler (sjekker, bankgiro, postgiro, kredittkort m.v.) viser det seg nemlig at behovet for sedler og mynt bare øker. Det ser således ut til at så lenge det ikke kan utvikles et kontantløst betalingssystem som kan brukes rasjonelt også i detaljhandelen, må vi fortsatt avfinne oss med sedler og mynt som betalingsmidler. I en utredning om automatisering og rasjonalisering av seddelbehandlingen i sentralbanker heter det da også meget tysk og kategorisk om dette: "Die Banknote war in der Vergangenheit und ist auch heute noch das wirtschaftlichste und am meisten benutzte Zahlungsmittel in allen Ländern der Welt. Sie wird diese grosse volkswirtschaftliche Bedeutung auch in der Zukunft behalten. *Die Banknote muss aber Automation und dadurch Rationalisierung ermöglichen.*"

I siste setning ligger det vel et ønske om at pengesedler for fremtiden må bli fremstilt slik at de egner seg bedre for maskinell behandling (sortering) enn hva tilfellet er i dag. Dette er da også et spørsmål som alle som steller med seddelfabrikasjon, er sterkt opptatt av. Hvert annet år arrangeres det således i de forskjellige lands regi en "Bank Note Printers' Conference", der representanter for sentralbankenes seddeltrykkerier og andre eksperter på verdipapirtrykning møtes og utveksler erfaringer på dette meget spesielle område.

Bortsett fra Sveits, som for tiden har verdens "hardeste" og mest ettertraktede valuta, har Norge i dag det høyeste seddelomløp pr. innbygger i den vestlige verden, USA medregnet (kfr. artikkelen "Seddel- og myntomløpet i Norge" i Penger og Kreditt nr. 1/78).

Seddelomløpet her i landet er bortimot tredoblet bare i løpet av de siste ti år (1968: 6,3 milliarder, 1978: 17.1). Det sier seg selv at økningen har ført til et betydelig merarbeid for hele banksystemet, og spesielt for Norges Bank og dens 20 distriktsavdelinger. Riktignok vet vi at forbausende store verdier ligger på "kistebunnen" (kfr. ovennevnte artikkel), men det er vel helst de store seddelvalørene (1 000- og 500-kronesedlene) som fører en slik passiv tilværelse. De øvrige, spesielt 100- og 10-kronesedlene, er såvisst aktive nok, og det er de som nå skaper arbeidsmessige problemer i Norges Bank.

Ved Norges Banks hovedkontor i Oslo og bankens 20 distriktsavdelinger ble det i 1978 behandlet inngående seddelremisser fra banker og postkontorer til en verdi av 21,7 milliarder kroner. 5,8 milliarder kom inn til hovedkassen i Oslo og 15,9 til avdelingene. Disse beløpene representerer henholdsvis ca. 58 og 217 millioner sedler, en økning på ca. 20 millioner sedler bare i forhold til 1977. Tabellen over antall behandlede sedler fordelt på de forskjellige valører, gir kanskje et inntrykk av hvilken arbeidsmengde det dreier seg om (inntelling, sortering, makulering, kontrolltelling og tilintetgjørelse).

Antall behandlede sedler, fordelt på de forskjellige valører

Valør	Hovedsetet	Avdelingene	Total	Herav makulert	Makuleringsprosent
1 000	1 641 100	4 321 110	5 962 210	1 112 630	18,7
500	750 400	2 137 956	2 888 356	412 280	14,3
100	34 431 000	96 188 090	130 619 090	20 507 380	15,7
50	3 353 000	8 212 740	11 565 740	8 379 820	72,5
10	17 288 500	48 620 000	65 908 500	56 764 000	86,1
	57 464 000	159 479 896	216 943 896	87 176 110	

På grunn av en omlegging av seddelstatistikken har vi ikke direkte sammenlignbare tall for årene før 1977, men stort sett kan en si at seddelinngangen har økt i takt med økningen av seddelomløpet.

Som man ser av tabellen, representerer ikke 1 000- og 500-kronesedlene noe stort problem arbeidsmessig sett. De varer lenge, og det er ikke så mange av dem. Men at det er noe galt fatt for de øvrige valørers vedkommende, fremgår tydelig av tallene for hva som blir makulert og tilintetgjort av "småsedler". Da man hadde seddelinngangen sorteringsmessig under kontroll, var det vanlig med en gjennomsnittlig makuleringsprosent på 20 for disse valører. Nå ligger den på over 58! 10-kronesedlene sorteres nesten ikke i det hele tatt, slik at store mengder gode sedler av denne valør blir tilintetgjort. På den annen side blir det sendt ut i omsetningen igjen en mengde 100-kronesedler som burde vært inndratt. Behovet for denne valør er så stort at mesteparten av det som kommer inn av den, bare må kontrolltelles og sendes ut igjen. 50-kroneseddelen spiller ikke noen særlig rolle i den store sammenhengen, men selvsagt skaper også den visse problemer. Makuleringsprosenten for den er i hvert fall altfor høy.

Ettersom det vel er realistisk å regne med en fortsatt økning av seddelomløpet i årene fremover, må en søke å finne en løsning på de arbeidsmessige problemer som dermed vil melde seg i stigende grad. I Norges Bank har en prosjektgruppe arbeidet med dette spørsmålet i lengre tid. Den er kommet til at den eneste løsning som på sikt vil gi resultater, er innføring av *maskinell seddelsortering.*

Før prosjektgruppen bestemte seg for å anbefale en så vidt drastisk løsning, vurderte den mange andre mulige effektiviseringstiltak, i første rekke utvidet manuell sortering. Det er den linje man hittil har fulgt, med ansettelse av stadig flere funksjonærer og ved overtidsarbeid. (Bare ved bankens hovedsete arbeider i dag mer enn 50 ansatte utelukkende med seddelbehandling.) Likevel blir situasjonen bare mer uholdbar for hvert år. Både ved hovedsetet og distriktsavdelingene er det dessuten etter hvert blitt et problem å skaffe egnet plass til flere ansatte i kassene. Av sikkerhetsmessige grunner kan jo ikke seddelbehandlingen foregå hvor som helst. En løsning med

utvidet manuell seddelbehandling begrenser seg således selv. Det er dessuten en meget kostbar utvei.

En har også vært inne på muligheten av å sløyfe seddelsorteringen helt, slik at alle sedler som kommer inn til banken, bare forutsettes kontrolltelt, makulert og tilintetgjort. En slik løsning må nødvendigvis bli både kostbar og ressursødende, og den vil stille altfor store krav både til seddelfabrikasjons- og destruksjonsapparatet, i hvert fall i dagens situasjon. Det ble også antydet at man skulle slå av på kvalitetskravet for de mindre seddelvalørers vedkommende og dermed gjøre dem så billige å produsere at det ikke ville lønne seg å sortere dem. En kom imidlertid til at så avansert som reproduksjonsteknikken og den grafiske industri er i dag, ville slike engangssedler bli altfor lette å ettergjøre.

Under abeidet med utredningen om seddelbehandlingen skal det medgis at det var fristende å skjele til en bestemmelse som står å lese i "Regler for indsendelse af pengesedler fra banker, sparekasser m.fl. til Danmarks Nationalbank". Her heter det kategorisk at "Alle sedler skal være sorteret således, at brugbare og kassable sedler foreligger hver for sig." I hvilken grad denne bestemmelse etterleves, skal være usagt, men den står i hvert fall der.

Nå er det ikke slik å forstå at Norges Bank alvorlig har overveid å overlate hele seddelsorteringen til bankene og Postverket. Banken har alltid vært betraktet som en serviceinstitusjon også på dette område og er innstilt på fortsatt å være det. En annen side av saken er det at enkelte banker og postkontorer gjerne kunne bistå Norges Bank ved å holde bedre orden i sine seddelremisser.

Enkelte sentralbanker praktiserer en ordning med at bankene har anledning til å deponere sedler i forseglet pakning til kredit for sine konti. Ved senere rekvirering får de så tilbake sine egne sedler, som altså ikke har vært telt og sortert. En slik ordning ville kunne bety en viss avlastning for Norges Bank, og kanskje ville den også i en viss utstrekning føre til at bankene sorterte en del av sine sedler selv. Imidlertid innebærer ikke ordningen noen direkte fordel for bankene, og følgelig er de lite interessert i den. Et lignende tiltak, som er utviklet i Danmark, vil imidlertid bli vurdert nærmere. Det går ut på at forseglede, gjennomsiktige plastpakninger med standardenheter (bunter à 100 sedler eller pakker à 500) kan sirkulere uåpnet i banksystemet og altså også deponeres i Nationalbanken. Ordningen er kommet i stand etter initiativ fra bankene i Danmark, og ikke etter noe påtrykk fra Nationalbankens side.

I 1962 ble 5-kroneseddelen erstattet med en 5-kronemynt. Overgangen gikk forbausende smertefritt, selv om publikum til å begynne med syntes at mynten både var for stor og for tung. I dag er den forlengst akseptert. Det var derfor nærliggende for prosjektgruppen som arbeidet med spørsmålet om rasjonalisering av seddelbehandlingen, å foreslå at nå også 10-kroneseddelen burde skiftes ut med en mynt. 10-kronen utgjør hele 30% av seddelinngangen til Norges Bank — så å få den erstattet av mynt, vil få stor betydning, både arbeidsmessig og økonomisk. Riktignok vil det medføre mer arbeid både for Den Kongelige Mynt og skillemyntsektoren, men her må en ta i betraktning at automatisering av skillemyntbehandlingen

er langt lettere og billigere enn tilsvarende tiltak når det gjelder sedler.

Et forslag om innføring av en 10-kronemynt er for tiden til vurdering. Slike spørsmål tilligger det imidlertid ikke Norges Bank alene å ta standpunkt til. Den endelige avgjørelse ligger her på det politiske plan, og avgjørelsesprosessen er lang og omstendelig – blant annet må det en lovendring til. Også det kunstneriske og tekniske forarbeidet er tidkrevende, så det vil ta lang tid før en eventuell innføring av 10-kronemynt vil få noen arbeidsmessig virkning innenfor seddelsektoren i Norges Bank. (I Danmark er det allerede innført 10-kronemynt, men der har man samtidig utgitt en 20-kroneseddel.)

Bortsett fra forslaget om innføring av 10-kronemynt i stedet for sedler, har en altså ikke funnet å kunne anbefale noen av de effektiviseringstiltak som er nevnt ovenfor når det gjelder rasjonalisering av seddelbehandlingen. Prosjektgruppen som har arbeidet med spørsmålet, har derfor konkludert med at den eneste løsning som på sikt vil gi resultater, er innføring av *maskinell seddelbehandling*. Av det som er sagt hittil, kan en kanskje få inntrykk av at seddelbehandlingen i Norges Bank hittil bare har foregått manuelt. Dette er ikke riktig, for så vidt som vi i mange år har benyttet *tellemaskiner* for sedler. Disse maskinene har imidlertid sin begrensning. De skjelner jo ikke mellom sedler av forskjellige valører, og heller ikke mellom sedler og et hvilket som helst annet stykke papir. En har derfor stort sett bare kunnet bruke dem til kontrolltelling.

I de senere år er det utviklet og markedsført flere typer *seddelsorteringsmaskiner*. Slike maskiner er tatt i bruk eller er under utprøving i en rekke sentralbanker i Europa og Amerika. Modifiserte modeller brukes også av seddeltrykkerier til testing av nye sedler. Det finnes i dag slike maskiner av engelsk, tysk, italiensk, amerikansk og japansk fabrikat. De fleste er store, stasjonære anlegg med en høy grad av automatikk, men utviklingen går også i retning av mindre og mobile halvautomatiske enheter. En slik maskin er utviklet i Tyskland og tatt i bruk av Deutsche Bundesbank og Sveriges Riksbank.

Felles for alle seddelsorteringsmaskiner er at de *teller, sorterer og ekthetskontrollerer* brukte pengesedler. Noen kan også kombineres med destruksjonsutstyr, slik at utsorterte, kassable sedler kan tilintetgjøres (ved "shredding") direkte i forbindelse med sorteringsprosessen. De fleste kan dessuten banderolere sedler i bunter à 100 (eller det antall man måtte ønske). Maskinene arbeider med store hastigheter, teoretisk fra fem til 40 sedler i sekundet.

Seddelsorteringsmaskinene er utviklet fra og har mye til felles med maskiner som i dag benyttes til behandling av f.eks. sjekker, giroblanketter og tippekuponger. Ettersom det ved seddelsortering dreier seg om noe mer kompliserte trykksaker enn sjekker og giroblanketter m.v., er imidlertid kravet til seddelsorteringsmaskinenes tekniske og elektroniske utstyr et annet. Hvorledes de arbeider rent teknisk, har det ingen hensikt å komme nærmere inn på her. Prosessen går i korthet ut på at sedlene passerer en rekke lesehoder (sensorer, detektorer) med forskjellige funksjoner. Utsorteringen av kassable sedler går på lett synlige defekter som tilsøling, avfarging, rifter, hull og ren slitasje. Sorteringsgraden er regulerbar, og dermed kan man også

regulere makuleringsprosenten. Hvilke kriterier som skal legges til grunn når det gjelder *ekthetskontrollen,* må nødvendigvis forbli en hemmelighet som bare vedkommende seddeltrykkeri og maskinfabrikanten har kjennskap til. De kan ha med seddelpapirets egenskaper å gjøre, med vannmerke, trykkfarge, trykkemetode og andre finesser ved moderne verdipapirfremstilling.

Fordelene ved maskinell seddelsortering er åpenbare: Ved siden av at man sparer arbeidskraft og får tilstrekkelig kapasitet til å behandle sedlene på en forsvarlig måte, får man en jevn kvalitet av den sorterte seddelmengde. Da utsorteringsgraden er regulerbar, vil også makuleringsprosenten kunne holdes på et rimelig nivå. Dette vil bety en avlastning både for seddelfabrikasjons- og destruksjonsapparatet. At man

Amerikansk seddelsorteringsmaskin av typen REI (Recognition Equipment Inc.). Benyttes av Federal Reserve Bank.

dessuten får ekthetskontroll av sedlene, anses i dagens situasjon som en vesentlig fordel. Utviklingen innenfor reproduksjonsteknikken og den grafiske industri i de senere år har dessverre ført til at det i dag med relativt enkelt utstyr kan fremstilles forfalskninger som i mange tilfeller kan forveksles med ekte sedler. Fra et funksjonærsynspunkt må det dessuten ses som en fordel å få automatisert en arbeidsprosess som for de fleste må fortone seg som monoton, stressende og lite "meningsfylt", selv om den både er nyttig og nødvendig.

Men selvsagt er det ikke bare fordeler ved maskinell seddelsortering. Den største ulempen for Norges vedkommende er at bruken av seddelsorteringsmaskiner er betinget av en annen ordning av sedlene enn den som praktiseres i dag. For det første må sedlene være *rettvendt,* dvs. med samme side opp og teksten samme vei ("face up – head up"). Videre må de ikke være ordnet i "legg" (9 eller 19 sedler med én ombrettet), men i bunter à 100. Hver bunt må være ombundet med en banderole som skal være påført innleverende kundes navn og signatur. (Buntene blir avstemt separat under sorteringsprosessen, og ved hjelp av banderolen vil eventuelle feil kunne føres tilbake til vedkommende kunde.) I denne forbindelse kan det opplyses at det i dag tilbys relativt rimelige maskiner både for opptelling av sedler i bunter à 100 og for banderolering av dem. Norges Bank har allerede anskaffet slikt utstyr både til hovedsetet og distriktsavdelingene, og vi er kjent med at flere banker har gjort det samme.

Det er utarbeidet nye regler for hvorledes seddelremisser til Norges Bank må være ordnet når seddelsorteringsmaskiner tas i bruk. De er forlengst gjort kjent for landets banker og poststeder og følger for øvrig som vedlegg til denne artikkel. Norges Bank tar sikte på at de skal være innarbeidet i løpet av 1979.

Det ligger i sakens natur at innføringen av de nye reglene for ordning av pengesedler blir møtt med en viss motstand på kassererhold, både i banker og postkontorer. Det kan i den forbindelse vises til at reglene representerer internasjonal praksis. De er f.eks. helt i samsvar med tilsvarende bestemmelser i Sverige og til dels også Danmark. Etter det en kjenner til, er Norges Bank i dag den eneste seddelbank som fortsatt praktiserer ordningen med sedler i "legg". Den har alltid vært til hinder for en rasjonell seddelbehandling, både ved manuell telling og sortering og ved bruk av tellemaskiner. Det er derfor på tide at den nå går over i historien.

Etter at Norges Bank bestemte seg for å begynne med maskinell seddelsortering, har det vært holdt orienteringsmøter med representanter for Den norske Bankforening, Sparebankforeningen i Norge og Postdirektoratet. Alle tre institusjoner ser med forståelse på de problemer Norges Bank står overfor i forbindelse med den stadig økende seddelmengde, og de vil lojalt søke å medvirke til at banker og postkontorer retter seg etter de bestemmelser Norges Bank finner å måtte innføre. Det er da også alminnelig enighet om at de nye reglene for ordning av pengesedler må innføres på landsbasis, selv om det i første omgang bare er aktuelt å ta i bruk seddelsorteringsmaskiner ved Norges Banks hovedsete i Oslo. En regner med at den tekniske utvikling vil føre til at det om ikke så lenge vil kunne installeres mindre sorterings-

maskiner også ved Norges Banks distriktsavdelinger. I hvert fall regner en med at de største avdelingene ganske snart vil komme inn i bildet.

Den seddelsorteringsmaskin Norges Bank har festet seg ved, er en middels stor, stasjonær modell. Dens egenskaper kan kort oppsummeres slik:

- Den teller og sorterer brukte pengesedler som mates inn i bunter à 100. Åpenbart defekte sedler blir automatisk skilt ut før sorteringsprosessen. Sorteringsgraden er regulerbar.
- Hver enkelt bunt blir avstemt, slik at eventuelle feil kan refereres til vedkommende innleverende kunde.
- Gode (resirkulerbare) og dårlige (kassable) sedler blir banderolert hver for seg i bunter à 100 sedler.
- Sorteringsprosessen blir fortløpende registrert av en skriveenhet (printer).

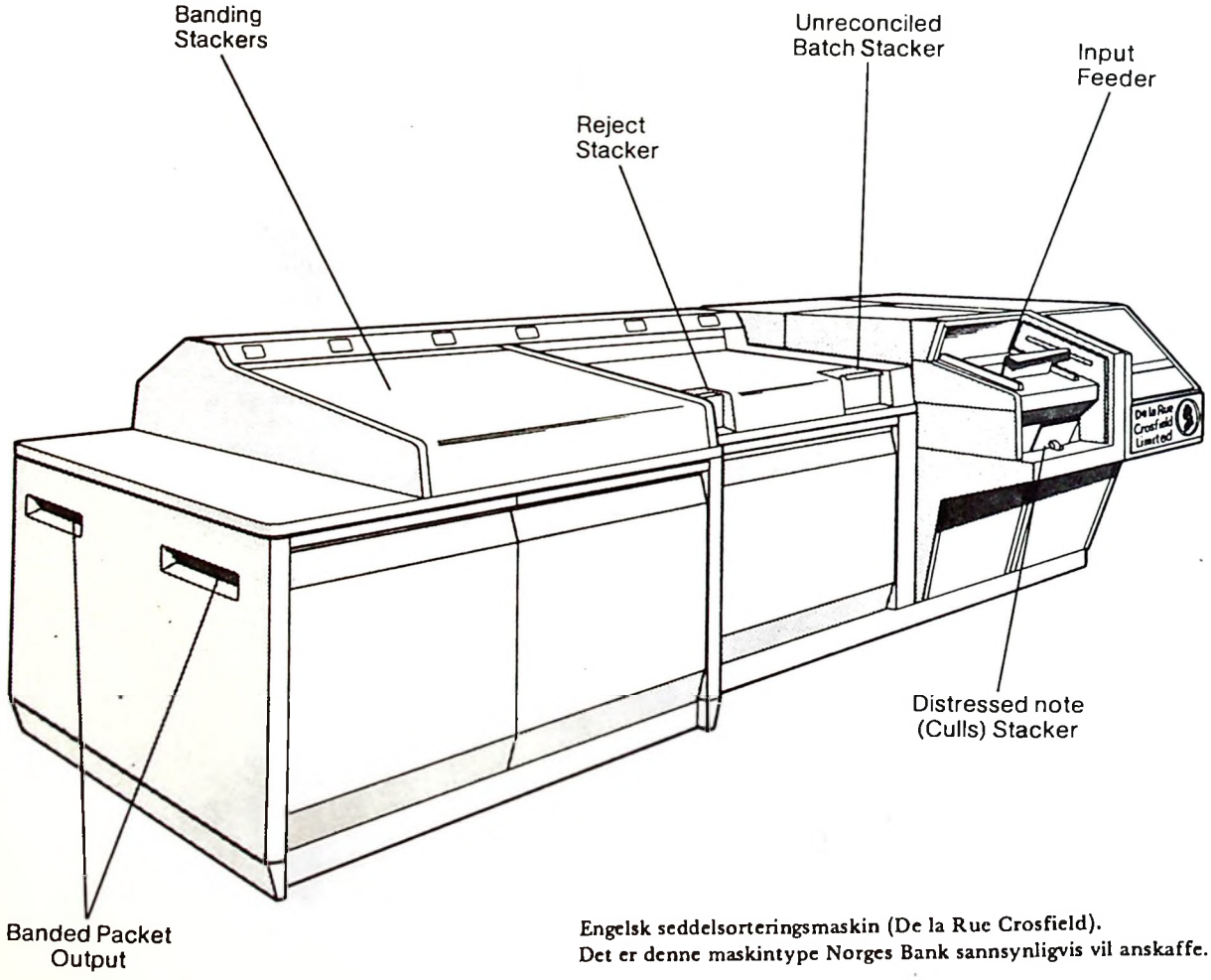

Engelsk seddelsorteringsmaskin (De la Rue Crosfield).
Det er denne maskintype Norges Bank sannsynligvis vil anskaffe.

– Maskinen kan utstyres med detektorer for utskilling av falske/mistenkelige sedler.
– Maskinen kan tilkobles utstyr for direkte makulering (shredding) av kassable sedler.

Den aktuelle maskinen har vært prøvekjørt med norske pengesedler, og eksperter karakteriserer testingen som meget overbevisende. Når den første enheten kan være i hus, er imidlertid ennå uvisst. Leveringstiden er lang (10–12 måneder), og det må tas standpunkt til en rekke tekniske spesifikasjoner før maskinen kan ferdigstilles og programmeres. Mens vi venter, gjelder det å legge forholdene best mulig til rette for en effektiv utnyttelse av en teknisk nyvinning som det er all grunn til å anta er kommet for å bli og for å utvikles videre. I første rekke gjelder det at "pengefolk" som bank- og postkasserere innstiller seg på nye rutiner når det gjelder behandling av pengesedler, men også Ola Nordmann bør kunne bidra. F.eks. bør han venne seg av med å stappe Norges Banks gedigne sedler i baklomma, og i stedet legge dem pent og pyntelig ("face up – head up") i lommeboka. Det er jo tross alt og i direkte forstand verdipapirer det dreier seg om.

Regler for ordning av pengesedler
ved innlevering til Norges Bank

1. Pengesedler som leveres inn til Norges Bank, skal være sortert etter *valør*. Sedler av forskjellige *utgaver* må ikke blandes sammen (jfr. punkt 7 nedenfor).

2. Minste enhet ved innlevering av sedler av lavere valør enn kr. 500 skal fortrinnsvis være en *pakke*, dvs. fem bunter à 100 sedler:

Valør	Bunt		Pakke	
10	kr.	1 000	kr.	5 000
50	»	5 000	»	25 000
100	»	10 000	»	50 000

Mindre enheter enn en bunt kan ikke aksepteres.

3. 500- og 1000-kronesedler kan leveres inn i mindre enheter (forsynt med verdiangivelse), men når det gjelder større remisser, skal også disse valører leveres i bunter à 100 sedler og eventuelt pakker à fem bunter.

4. Alle sedler skal være utbrettet og rettvendt, dvs. med forside og tekst samme vei. *Legg*, dvs. 9/19 sedler + én seddel ombrettet, må ikke forekomme.

5. Hver bunt à 100 sedler skal være ombundet med en banderole påført senderens navn (stempel), dato og signatur.

6. Hver pakke à fem bunter skal være forsynt med merkelapp påført senderens navn (stempel) og ombundet med solid gummistrikk eller hyssing.

7. Særs slitte sedler bør leveres i separate bunter. Banderolen merkes da med "X". Hvis antall sedler ikke er tilstrekkelig til en hel bunt, kan en supplere med brukbare sedler og merke banderolen "Blanding". I slike bunter kan også inngå sedler av eldre utgave av samme valør, forutsatt at det dreier seg om sedler som fremdeles er gyldige.

8. *Defekte sedler*, dvs. sedler som f.eks. er brannskadde, utvasket, revet i stykker e.l., må ikke inngå i ordinære remisser, men sendes inn separat under spesiell oppgave for vurdering og eventuell erstatning.

9. For å redusere omfanget av seddelbehandlingen i Norges Bank, henstilles det til banker, poststeder o.a. å unngå unødig innlevering av sedler. Hvis man regner med å få bruk for sedlene i nærmeste fremtid, skal de ikke innleveres til Norges Bank.

NORGES BANK

Kredittoversikt 1978

Tilførselen av likviditet til publikum var noe mindre i 1978 enn i de to foregående år. Veksten i pengemengden var bare 11,0% mot 16,0% i 1977 og 17,1% i 1976. Tilførselen fra forretnings- og sparebankene ble halvert i forhold til 1977. Som det går fram av teksttabell 1, økte imidlertid tilførselen ved sentralmyndighetenes transaksjoner. Den likviditetsmessige virkning av finanspolitikken ble således enda mer ekspansiv i 1978 enn i de to foregående år.

Teksttabell 1. Endring i publikums likviditet i 1976, 1977 og 1978 (tilførsel +, inndragning–) (Milliarder kroner)

	1976	1977	1978
Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd	–1,2	0,4	2,8
Sentralmyndighetenes "lånetransaksjoner"	10,8	11,5	11,9
Herav:			
Statsbankenes utlånsøkning[1]	7,1	9,3	11,4
Forretnings- og sparebanker	11,5	13,2	6,7
Herav:			
Forretnings- og sparebankenes utlånsøkning	7,9	9,8	6,1
Publikums netto valutasalg til bankene	–4,8	–8,7	–7,3
Annen (inkl. statistiske feil)	–1,2	0,3	–0,9
Samlet	15,1	16,7	13,2
Endring i prosent av likviditetsmassen	17,1	16,0	11,0

[1] Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

Som i 1977 brukte publikum en betydelig del av den sterke likviditetstilførselen til kjøp av valuta. Inndragningen ved publikums valutaunderskudd overfor bankene ble hele 7,3 milliarder kroner.

Mesteparten av likviditetstilførselen kommer i form av kreditt enten fra private banker eller fra statsbankene. *Kreditttilførselen til private og kommuner* fra forretnings- og sparebanker gikk i 1978 ned til 6,0 milliarder fra 9,8 milliarder kroner året før. Utlånsøkningen fra statsbankene gikk opp fra 9,3 til 11,4 milliarder kroner. Som det fremgår av teksttabell 2, er det også en del andre finansinstitusjoner som yter kreditt til private og kommuner. Disse andre finansinstitusjoner betraktes som publikumssektorer når det er snakk om likviditetstilførsel til publikum, men de inkluderes ikke i gruppen private og kommuner. De er derfor tatt med blant de institusjoner som tilfører private og kommuner kreditt. Man skal for øvrig være klar over at teksttabell 2 ikke er helt uttømmende. Statens direkte utlån er ikke med og heller ikke direkte kapitalinngang fra utlandet til private og kommuner.

Kreditt-tilførselen til private og kommuner i 1978, slik den fremkommer i teksttabell 2, ble 2,7 milliarder kroner lavere enn i 1977 til tross for at statsbankenes utlånsvekst var vel 2 milliarder kroner større. I tillegg til den betydelige reduk-

sjonen som fant sted i de private bankers utlånsvekst, skyldes reduksjonen blant annet at private finansieringsselskaper ikke hadde noen økning i sine utlån i 1978 mot 300 mill. kroner året før. Videre skjedde det en inndragning av kreditt til private og kommuner via obligasjonsmarkedet på 500 mill. kroner (ved at avdragene var større enn nye lån), mens det i 1977 var en tilførsel på 200 mill. kroner.

Den betydelige innstramningen i de private finansinstitusjoners utlån kom i forbindelse med det reviderte nasjonalbudsjett våren 1978. Myndighetene ønsket da å redusere den private kredittfinansierte etterspørsel. De private finansinstitusjoner fikk derfor sine kredittrammer redusert med gjennomsnittlig 25% i forhold til det opprinnelige budsjett, mens statsbankene fortsatte sin utlånsvekst temmelig uforandret.

Forretningsbankene

Forretningsbankenes forvaltningskapital økte med 5,2 milliarder kroner eller 8,3% i 1978. Den prosentvise økning i 1977 var over dobbelt så stor. Den sterke økningen i 1977 etterfulgt av den mye svakere økningen i 1978, skyldes for en del de spesielle forhold ved årsskiftet 1977/78. Forretningsbankene lånte på det tidspunktet nær 5 milliarder kroner i Norges Bank blant annet for å finansiere publikums valutakjøp. Bankenes opplåning i Norges Bank ble redusert med vel 3 milliarder kroner i løpet av 1978 etter hvert som valutaforholdene falt mer til ro og banklikviditeten bedret seg.

Innskuddsveksten gir et noe bedre uttrykk for bankenes reelle vekst enn veksten i forvaltningskapitalen. Innskudd fra norske kunder økte i 1978 med 5,6 milliarder

Teksttabell 2. Innenlandsk kreditt-tilførsel til private og kommuner, fordelt på hovedgrupper av långivere

	1976		1977		1978	
	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent
Forretningsbanker	4,4	20,9	5,7	24,1	3,1	14,8
Sparebanker	3,5	16,8	4,1	17,3	2,9	13,8
Private fin.selskap	0,3	1,6	0,3	1,3	0,0[2]	0,0
Livsforsikring m.v.	1,1	5,4	1,1	4,6	1,2[2]	5,7
Skadeforsikring	0,2	1,0	0,3	1,3	0,2	0,9
Statsbanker[1]	7,1	33,8	9,3	39,2	11,4	54,3
Kredittforeninger o.l.	3,2	15,3	2,7	11,4	2,7	12,9
Obligasjonsmarkedet	1,1	5,2	0,2	0,8	−0,5	−2,4
Total	20,9	100	23,7	100	21,0	100

1) Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.
2) Norges Banks anslag.

kroner eller 12,6%, mens økningen i 1977 var 6,6 milliarder kroner eller 17,3%. I 1976 var innskuddsveksten 18,3%. Tre fjerdedeler av publikums likviditet består av bankinnskudd. Nedgangen i veksttakten i bankinnskuddene henger følgelig nært sammen med den samme utviklingen i publikums likviditet. Av innskuddsøkningen i 1978 falt 900 mill. kroner på de nye innskuddsartene langtidssparing, sparebrev o.l. Dette er innskudd med høyere rente og lengre bindingstid enn de tradisjonelle spareformer. For øvrig var det en relativt sterk økning i innskuddsarter med bindingstid 12 måneder eller mer, mens innskudd på tre måneders oppsigelse og på anfordring og andre kortsiktige innskudd økte svakere enn gjennomsnittet.

Innskudd fra sparebankene ble mer enn fordoblet i løpet av 1978 og var ved utgangen av året noe under 3 milliarder kroner. Denne utviklingen skyldes nok først og fremst den mer rommelige likviditeten i banksystemet. Sparebankenes økte likvider ble plassert i forretningsbankene, som så betalte ned sine lån i Norges Bank. Etter at likviditetsreservekravet ble avskaffet og Norges Bank i stedet benyttet sitt markedspapir for å regulere bankenes likviditet, reduserte forretningsbankene sine beholdninger av primærlikvider til om lag 1½% av forvaltningskapitalen.

Forretningsbankenes ordinære utlån til publikum økte med bare 2,9 milliarder i 1978 mot 5,7 milliarder kroner året før. Den relative vekst var 7,5% i 1978, 17,2% i 1977 og 15,3% i 1976. Den svake veksten i 1978 skyldes den restriktive virkemiddelbruken som ble benyttet for å dempe bankenes utlånsaktivitet i tråd med den innstramning man la opp til i det reviderte nasjonalbudsjett. (Om virkemiddelbruken se for øvrig Norges Banks beretning for året 1978.)

Utlånsveksten var beskjeden i alle grupper av banker fordelt etter størrelse. Men gruppen av banker med forvaltningskapital 3–5 milliarder kroner hadde en økning på knapt 4%, mens utlånene i både de største bankene (forvaltningskapital over 10 milliarder kroner) og de mindre bankene (under 2 milliarder kroner) økte med vel 8%. (Det er ingen forretningsbanker med forvaltningskapital mellom 5 og 10 milliarder kroner eller mellom 2 og 3 milliarder kroner.) Innskuddene økte med 14½% i de mindre bankene og 14% i de største bankene, mens innskuddene i mellomgruppen økte med bare 4½% i 1978. Både innskudds- og utlånsveksten i de forskjellige banker ble også til dels påvirket av valutauroen mot slutten av 1977.

Tabell 10 og 11 i vedlegget viser utlåns- og innskuddsvekst fordelt på sektorer og næringer. Det fremgår der at utlån til lønnstakere o.l. økte med knapt 600 mill. kroner i 1978, mens innskuddene fra den samme sektoren økte med hele 2,7 milliarder kroner. Det gir lønnstakerne en finanssparing i forretningsbankene på 2,1 milliarder kroner i 1978 mot bare 40 mill. kroner i 1977. Forretningsbankenes utlån til næringslivet økte med vel 2,0 milliarder kroner i 1978, mens næringslivets innskudd økte med knapt 2,5 milliarder kroner. Næringslivet hadde dermed en nettofordringsøkning overfor forretningsbankene på nær 500 mill. kroner i 1978, mens det i 1977 hadde en gjeldsøkning på et tilsvarende beløp.

I tillegg til ordinære utlån ytet forretningsbankene i 1978 200 mill. kroner i

valutalån til private og kommuner mot lisens. Dette er utlån som kommer utenom bankenes ordinære kredittrammer og som i nasjonalbudsjettet betraktes som en del av den direkte kapitalinngang til private og kommuner fra utlandet.

Forretningsbankenes beholdning av stats- og statsgaranterte obligasjoner økte med 2,6 milliarder kroner i 1978, mens beholdningen av andre norske ihendehaverobligasjoner viste en liten nedgang.

Sparebankene

Sparebankenes forvaltningskapital økte med 5,7 milliarder kroner eller 12,2% i 1978. I 1976 og 1977 var økningen henholdsvis 15,6% og 18,8%. Forvaltningskapitalen har nær sammenheng med innskudd fra kunder. De økte med 5,6 milliarder kroner eller 13,6% i 1978 mot 16,2% året før og 15,6% i 1976. Også i sparebankene var det sterkest økning i innskudd med lang bindingstid og høy rente. Innskudd på 12 måneders oppsigelse økte således med 2,1 milliarder kroner (15,5%), og sparebankene fikk 800 mill. kroner i nye innskudd på sparebrev o.l. I tillegg økte sparing med skattefradrag med 500 mill. kroner. På den annen side økte innskudd på anfordring og på tre måneders oppsigelse med bare 1,3 milliarder kroner til sammen, hvilket bare tilsvarer 6,2%.

Sparebankene reduserte sine primærreserver til under 1½% av forvaltningskapitalen i løpet av 1978. De overskuddslikvider som de da fikk, ble dels plassert i forretningsbankene og dels brukt til å kjøpe Norges Banks markedspapir. Ved årsskiftet var sparebankenes beholdninger av markedspapir vel 400 mill. kroner.

Sparebankene økte sine beholdninger av norske ihendehaverobligasjoner med 1,9 milliarder kroner i 1978. Hele denne plasseringen var i stats- eller statsgaranterte obligasjoner. Når bankene plasserte så mye i de forholdsvis lavt forrentede statsobligasjonene, skyldes det kredittlovens §9 om plasseringsplikt sammen med at utleggelse av private ihendehaverobligasjonslån i 1978 i det vesentlige var begrenset til kredittforetakene. Om lag 25% av bankenes aktiva var plassert i obligasjoner ved utgangen av 1978.

Utlån til private og kommuner fra sparebankene økte med 2,9 milliarder kroner i 1978, hvilket tilsvarer 9,5% mot 15,6% året før. Som for forretningsbankene skyldes den beskjedne utlånsveksten den restriktive kredittpolitikken overfor bankene. Sparebankene lånte ut igjen til publikum bare vel halvparten av innskuddsøkningen i 1978. Utlån til private og kommuner utgjorde om lag 65% av sparebankenes forvaltningskapital ved utgangen av 1978.

Utlånsøkningen var nokså lik for alle grupper av sparebanker fordelt etter størrelse. Det samme gjaldt veksten i innskudd fra kunder. Nordnorske sparebanker hadde en litt sterkere innskuddsvekst enn landets øvrige sparebanker.

Tabell 16 og 17 i vedlegget viser at sparebankenes utlån til næringslivet økte med 1,5 milliarder kroner, mens næringslivets innskudd bare økte med 0,5 milliarder kroner. Dermed økte næringslivets gjeld til sparebankene med 1 milliard kroner mot 250 millioner året før. Utlån fra sparebankene til lønnstakerne økte med 1,1 milliard kroner, mens lønnstakernes innskudd økte

med hele 4,6 milliarder kroner. Lønnstakerne hadde dermed en finanssparing på 3,5 milliarder overfor sparebankene. Endringen i lønnstakernes netto finanssparing fra 1977 til 1978 er således nokså lik i sparebankene og forretningsbankene. Men næringslivets netto gjeld til sparebankene økte betydelig, mens dets netto gjeld til forretningsbankene ble redusert i 1978.

Statsbankene

Statsbankene fortsatte i 1978 den sterke utlånsøkning som tok til med motkonjunkturpolitikken i 1975. Økningen i ordinære utlån til private og kommuner ble 11,2 milliarder kroner eller 20,4%, hvilket var samme prosentvise økning som året før. I tillegg hadde statsbankene lisensierte utlån i utenlandsk valuta på 200 mill. kroner.

Statsbankenes andel av kreditt-tilførselen til private og kommuner kom i 1978 opp i nær 55%, en økning på 16 prosentpoeng i forhold til 1977.

Statsbankenes økning i nye utlån er for en stor del et resultat av tidligere innvilgninger, og reduksjonen på 10% i innvilgningene som ble gjennomført for de fleste statsbankene ved revisjonen av nasjonalbudsjettet 1978, kunne ikke få noen virkning av betydning på statsbankenes utlån i 1978. Statsbankenes netto utlånsøkning avhenger også av hvor stor tilbakebetalingene på tidligere lån er. Statsbankene har visse muligheter til å forsere avdragene på utestående lån for på denne måten å få en mindre netto utlånsøkning. Disse mulig-

Teksttabell 3. Statsbankenes virksomhet i 1978 (Mill. kroner)

	Innvilgningsbudsjett 1978		Faktisk utlånsøkning	
	Ifølge nasj.-budsjett 1978	Ifølge nasj.-budsjett 1979	1977	1978[2]
Husbanken	5 762	5 097	3 433	4 020
Landbruksbanken	696	624	503	400
Kommunalbanken	1 925[1]	1 710[1]	2 608	3 470
Industribanken	805	738	742	1 020
Fiskarbanken	380	306	209	430
Lånekassen for utdanning	1 173	1 173	946	1 200
Distriktenes utbyggingsfond	700	665	265	350
Håndverks- og småindustrifondet	55	50	13	20
Lånekassen for aviser	22	20	13	15
Sum	11 518	10 383	8 732	10 925
Postsparebanken	820	603	492	362
I alt	12 338	10 986	9 224	11 287

1) Omfatter ikke lån gitt på basis av Kommunalbankens låneopptak i utlandet eller lån mot oppgjør i grunnkjøpsobligasjoner.
2) Norges Banks anslag. Omfatter også lån omtalt under 1).
Kilde: Finansdepartementet.

hetene ble ikke benyttet i 1978. Det skjedde tvert imot en viss utsettelse av enkelte avdrag i forbindelse med renteøkningen i begynnelsen av 1978. Dermed ble økningen i statsbankenes utlån litt større enn anslått i det opprinnelige budsjett.

Statsbankenes innskudd i norske banker økte ikke i løpet av 1978. Dette var et resultat av strengere praksis enn tidligere med å gi private norske banker konverteringsforskudd.

Statsbankenes finansieringsbehov ble blant annet dekket ved å ta opp ihendehaverobligasjonslån på 5,8 milliarder kroner, hvorav 4,5 milliarder kroner i utlandet. Resten av statsbankenes lånebehov ble dekket ved innlån fra statskassen.

Den betydelige utenlandsopplåningen var ledd i den offisielle norske lånepolitikk som de siste årene har gått ut på å la statsbankene og private dekke en del av sitt lånebehov direkte i utlandet for å begrense den direkte opplåningen på statens hånd. Tidligere fikk statsbankene dekket det meste av finansieringsbehovet ved lån fra statskassen.

De enkelte statsbankers lånetilsagn og utlånsøkning i 1978 fremgår av teksttabell 3. En beskrivelse av de enkelte bankers virksomhet finnes i det reviderte nasjonalbudsjett 1979.

Skadeforsikringsselskapene

Budsjett-tallet for skadeforsikringsselskapenes utlånsøkning ble redusert fra 275 mill. til 150 mill. kroner ved revisjonen av nasjonalbudsjettet 1978. Selskapenes utlån er direkte regulert, og reduksjonen i budsjett-tallet førte til at hvert selskap bare fikk anledning til å øke sine utlån med 5% i 1978.

Skadeselskapenes utlån fordelt på sektorer og næringer fremgår av teksttabell 4. På grunn av de begrensede utlånskvoter fikk selskapene betydelig overskuddslikviditet – 500 mill. kroner ble plassert i bankinnskudd og 100 mill. kroner i lån til andre finansinstitusjoner.

Teksttabell 4. Skadeforsikringsselskapenes utlån og andre plasseringer (Mill. kroner)

	31. desember		
	1976	1977	1978
Utlån:			
Statsforvaltningen	100	100	100
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	75	79	113
Finansinstitusjoner	438	571	670
Andre innenlandske låntakere	2 367	2 623[2]	2 747
Herav:			
Industri	749	817	854
Eiendomsdrift m.v.	461	449	498
Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	308	304	362
Andre næringer	849	983	1 033
Utlandet	1	1	2
Utlån i alt	2 981	3 374	3 632
Kassebeholdning	3	3	5
Norske bankinnskudd	1 207	1 449	1 806
Norske ihendehaverobligasjoner	107	114	123
Norske aksjer	1 070	1 069	1 206
Utenlandske bankinnskudd	180	274	398
Utenlandske ihendehaverobligasjoner[1]	422	422	529
Utenlandske aksjer	285	306	210
Andre plasseringer i alt	3 274	3 637	4 277

1) Inkl. statskasseveksler.
2) Herav er 70 mill. kroner ikke fordelt på sektor.

Livsforsikringsselskaper m.v.

Livsforsikringsselskaper og private pensjonskasser og -fond er regulert ved at de har plikt til å plassere en viss del av sin forvaltningskapitalvekst i norske ihendehaverobligasjoner. Da selskapenes budsjettall ble redusert fra 1,3 milliarder til 1,2 milliarder kroner, ble plasseringspliktsatsen hevet til 60%, som er lovens maksimum. Utlånsøkningen fra disse institusjonene ble om lag 1,2 milliarder kroner i 1978, mens obligasjonsbeholdningen økte med om lag 1,8 milliarder kroner.

Livsforsikringsselskapenes utlån og obligasjoner fordelt på sektorer og næringer, fremgår av teksttabell 5. Av økningen i obligasjonsbeholdningen på 1,7 milliarder kroner falt 1,2 milliarder kroner på statsobligasjoner og 500 mill. kroner på obligasjoner utstedt av kredittforetak.

Private finansieringsselskaper

Ved utgangen av 1978 var det ca. 80 registrerte finansieringsselskaper, mot 140 ved forrige årsskifte. Lov om finansieringsvirksomhet, som trådte i kraft 1. januar 1977, har bidratt til en sanering ved at mange små selskaper har fusjonert eller innstilt sin virksomhet. Konsesjonsbehandlingen av alle selskapene er langt fra ferdig, men det er grunn til å regne med at heller ikke alle de nåværende selskaper vil få konsesjon.

Utlånsøkningen fra finansieringsselskapene var opprinnelig satt til 325 mill. kroner, men ble redusert til 75 mill. kroner i det reviderte nasjonalbudsjett 1978. Denne drastiske reduksjonen ble begrunnet med endringen av reglene for avbetalingskreditt, som er antatt å føre til reduksjon av avbetalingslånene. Dermed skulle selskapene fortsatt ha en viss ramme for økning av andre utlån, til tross for at totale utlån bare fikk øke 2,5% i det enkelte selskap. I mange selskaper, spesielt avbetalingsselskaper, var reduksjonen i avbetalingslån så sterk at den ikke ble oppveid av en tilsvarende økning i andre utlån. Totalt ble det således ingen økning i finansieringsselskapenes utlån.

Teksttabell 5. Livsforsikringsselskapenes obligasjonsbeholdninger og utlån (Mill. kroner)

	31. desember		
	1976	1977	1978
Obligasjoner:			
Statsforvaltningen	1 747	1 523	2 689
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	1 481	1 458	1 366
Statsbanker	152	235	351
Private kredittforetak	3 293	4 590	5 107
Andre innenlandske sektorer	1 314	1 372	1 328
Utenlandske ihendehaverobligasjoner	5	12	33
Ihendehaverobligasjoner i alt	7 992	9 190	10 874
Utlån:			
Statsforvaltningen	2	3	2
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	1 341	1 578	1 870
Finansinstitusjoner	355	519	445
Andre innenlandske låntakere	8 991	9 694	10 441
Herav:			
Industri	2 400	2 453	2 547
Eiendomsdrift m.v.	905	735	931
Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	4 395	4 828	5 214
Andre næringer	1 291	1 678	1 749
Utlån i alt	10 689	11 794	12 758

Folketrygdfondet

Folketrygdfondet hadde i 1978 renteinntekter på en milliard kroner. De ble tillagt fondet sammen med 500 mill. kroner av folketrygdens overskudd. I alt var trygdeforvaltningens overskudd på 1,8 milliarder kroner mot 2,2 milliarder i 1977 og 2,1 milliarder i 1976. Av fondsopplegget ble 700 mill. kroner plassert i ihendehaverobligasjoner og 800 mill. kroner i kontolån til statskassen.

Obligasjonsmarkedet

Totalt sett ble *kreditt-tilførselen* til private og kommuner via obligasjonsmarkedet og obligasjonsutstedende kredittforetak knapt 2,2 milliarder kroner, mens den i det reviderte nasjonalbudsjett var antatt å bli 2,75 milliarder kroner, hvilket også var en nedjustering i forhold til det opprinnelige budsjett-tall på 3,05 milliarder kroner.

I nasjonalbudsjettet 1978 var det lagt opp til innenlandske *nettoemisjoner* av ihendehaverobligasjonslån på i alt 5 900 mill. kroner. Da det reviderte nasjonalbudsjett 1978 ble lagt fram våren 1978, var nettoemisjonsvolumet redusert med vel 1 milliard kroner til 4 875 mill. kroner. Med de avdrag det var regnet med på innenlandsk obligasjonsgjeld i 1978, ville bruttoemisjonene komme opp i vel 8,1 milliarder kroner. Dette var forutsatt fordelt slik på sektorer (mill. kroner):

	Statsforvaltningen	Statsbankene	§15-obligasjoner	I alt
Nettoemisjoner	2 475	–250	2 650	4 875
Avdrag	885	435	1 920	3 240
Bruttoemisjoner	3 360	185	4 570	8 115

En del av opplegget for 1978 gikk ellers ut på at kraftverkene, industrien og kommunene ble nektet adgang til det innenlandske obligasjonsmarked. Den type kapitalbehov disse sektorer tidligere hadde fått dekket ved låneopptak innenlands, måtte de for 1978 skaffe til veie ved låneopptak i utlandet gjennnom Norges Kommunalbank og til dels også gjennom Den Norske Industribank A/S. Det dreiet seg om i alt 1 470 mill. kroner. Enkelte obligasjonsutstedende kredittforetak ble også pålagt å dekke en del av sitt kapitalbehov for 1978 ved låneopptak i utlandet med i alt 1 milliard kroner.

De bruttoemisjoner en tok sikte på innenlands etter fremleggelsen av det reviderte nasjonalbudsjett 1978, ble vesentlig annerledes enn forutsatt både med hensyn til samlet emisjonsvolum og også når det gjaldt fordeling på sektorer. Årsaken til dette går i første rekke tilbake på skips-

Teksttabell 6. Obligasjonsemisjoner etter låntakergrupper (Mill. kroner)

	1977	1978
Statsforvaltningen	1 756	6 952
Statsbanker	1 194	1 012
§15-lån i alt	6 951	2 552
Herav:		
Kredittforetak	6 110	2 419
Kraftutbygging	178	–
Industri	335	–
Statsforetak	175	60
Kommuner og kommuneforetak	95	25
Andre foretak	58	48
I alt	9 901	10 516

finansieringsinstituttene. De var tildelt en emisjonsramme innenlands på i alt 3 150 mill. kroner eller 70% av totalrammen for §15-obligasjoner. Skipsfinansieringsinstituttenes samlede emisjoner i 1978 ble imidlertid bare på 1 358 mill. kroner. Det henger dels sammen med at disse instituttene ved inngangen til 1978 satt inne med relativt store bankinnskudd som Finansdepartementet påla instituttene å redusere til et rimelig nivå før de tok opp nye ihendehaverobligasjonslån. Dessuten ble instituttenes kapitalbehov vesentlig mindre enn forutsatt på grunn av svikt i ordretilgangen til skipsverftene.

Dette førte til at bruttoemisjonene av §15-obligasjoner, som i det reviderte nasjonalbudsjett 1978 var forutsatt å skulle bli på 4 570 mill. kroner i 1978, bare kom opp i 2 552 mill. kroner. Da det ikke ble gjennomført reduksjon i kredittinstitusjonenes plasseringsplikt, måtte staten og statsbankene øke sine emisjoner for å dekke kredittinstitusjonenes etterspørsel etter ihendehaverobligasjoner. Statens låneopptak på det innenlandske obligasjonsmarked i 1978 ble derfor vel dobbelt så stort som forutsatt i det reviderte nasjonalbudsjett 1978.

I 1978 økte den innenlandske obligasjonsgjeld med 7,3 milliarder kroner. Tekst-tabell 7 viser at det meste av denne gjeldsøkningen falt på staten. Ellers viser tabellen at forretningsbankene var den største kjøpergruppe, mens derimot Folketrygdfondets betydning som obligasjonskjøper var vesentlig mindre sammenlignet med tidligere år. Det henger sammen med mindre kapitaloverføringer fra Rikstrygdeverket, og at en del av kapitaltilgangen i 1978 ble plassert som kontolån til statskassen.

Teksttabell 7. Endring i ihendehaverobligasjonsgjelden, fordelt på låntakere og långivere (Mill. kroner)

	1976	1977	1978
Låntakere:			
Statsforvaltningen	−341	80	6 062
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	633	−30	−302
Statsbanker	1 199	891	565
Kredittforetak	3 481	5 128	1 186
Andre norske sektorer	461	282	−201
Norske ihendehaverobligasjoner i alt	5 433	6 351	7 310
Långivere:			
Folketrygdfondet	1 385	723	712
Postsparebanken og postgiro	−112	−53	−51
Livsforsikringsselskaper	899	1 192	1 547
Kommunale og private pensjonskasser og fond	181	182	234
Forretningsbanker	1 615	2 843	2 433
Sparebanker	1 325	2 203	1 894
Norges Bank	−69	−808	490
Andre (rest)	209	69	51
Norske ihendehaverobligasjoner i alt	5 433	6 351	7 310

Obligasjonsutstedende kredittforetak. Ved fremleggelsen av det reviderte nasjonalbudsjett 1978 ble skipsfinansieringsinstituttene tildelt en samlet emisjonsramme på 3 150 mill. kroner. Selv om rammen var redusert med 200 mill. kroner siden nasjonalbudsjettet 1978 ble lagt fram høsten 1977, representerte dette beløpet likevel en vesentlig del av totalrammen for emisjon av innenlandske ihendehaverobligasjonslån i 1978. Med dette opplegg tok myndighetene sikte på å sikre kapital til finansiering av

byggekontrakter for skip ved norske verksteder. En ville dermed legge forholdene til rette for å motvirke en for sterk nedgang i sysselsettingen i verkstedindustrien.

Kredittforetak, eksklusive skipsfinansieringsinstituttene, fikk sine innenlandske emisjonsrammer vesentlig redusert sammenlignet med året før. Det var dels en følge av tilstramningen av kredittpolitikken, men hovedsakelig på grunn av at enkelte kredittforetak ble pålagt å dekke helt eller delvis sitt kapitalbehov ved låneopptak i utlandet. Dette var tilfelle for Eksportfinans, Norges Hypotekforening for Næringslivet og Sparebankenes Kredittselskap A/S, som til sammen tok opp lån i utlandet tilsvarende motverdien av ca. 1 milliard kroner.

Det fremgår av teksttabell 8 at realkredittforeningene hadde en obligasjonsramme på 620 mill. kroner, mens foreningenes emisjoner var på 809 mill. kroner. Overskridelsen hang sammen med at en av foreningene overtok lån fra enkelte livsforsikringsselskaper mot at de samme livsforsikringsselskaper overtok obligasjoner for et tilsvarende beløp. Dessuten har foreningene formidlet salg av obligasjoner på vegne av bedrifter som fikk samtykke til å finansiere bestemte prosjekter ved lån i obligasjonsmarkedet, men som var for små til å gå ut på egen hånd.

Som nevnt foran, ble skipsfinansieringsinstituttenes emisjoner vesentlig mindre enn forutsatt. Årsaken var liten tilgang på byggekontrakter og det forhold at instituttene satt inne med relativt store bankinnskudd som reduserte behovet for ny kapital. Det største av disse instituttene, A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene, tok ikke opp et eneste ihendehaverobligasjonslån i 1978.

På grunn av årsaker som nevnt foran, ble kredittforetakenes utlånsøkning i 1978

Teksttabell 8. Kredittforetak. Rammer og emisjoner (Mill. kroner)

	1977	1978	
	Emittert	Ramme	Emittert
Realkredittforeninger	912	620	809
Skipsfinansiering	4 298	3 150	1 358
Skipsfinansierings-institutter for 1. pr. pant i skip	1 548		508
A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene mot 2. pr. pant i skip	1 600		–
A/S Eksportfinans	1 150		850
Andre kredittforetak	900	250	252
I alt	6 110	4 020	2 419

Teksttabell 9. Kredittforetak. Utlån, fordelt på låntakergrupper (Mill. kroner)

	31. desember		
	1976	1977	1978
Offentlig forvaltning	34	718	638
Finansinstitusjoner	11	17	21
Andre innenlandske sektorer	13 721	16 549	18 414
Statlige og private foretak og personlige næringsdrivende	11 679	14 170	15 716
Herav:			
Jordbruk og skogbruk	543	646	753
Industri i alt	6 735	8 450	8 870
Herav:			
Verkstedsproduksjon (inkl. oljerigger og fartøyer)	4 638	5 909	6 662
Bygge- og anleggsvirksomhet	378	456	500
Varehandel	669	811	890
Utenriks sjøfart	2 344	2 602	3 066
Andre næringer	1 010	1 205	1 637
Lønnstakere (inkl. lån til boliger)	1 956	2 277	2 566
Andre private sektorer	86	102	132
Utlandet	1 226	2 181	2 705
Utlån i alt	14 992	19 465	21 778

vesentlig mindre enn i 1977. Utlånsøkningen, eksklusive lån til statsforvaltningen og lån til finansinstitusjoner, var på i alt 2 389 mill. kroner. Dette ble finansiert slik (mill. kroner):

Salg av obligasjoner på det innenlandske obligasjonsmarked	2 419
Avdrag på innenlandsk obligasjonsgjeld	–1 250
Nettoemisjoner	1 169
Nettoprovenyet av lån i utlandet ca.	951
Tilgang på ny kapital	2 120
Reduksjon av bankinnskudd	269
Utlån	2 389

Bankstrukturen

Det ble ikke foretatt noen sammenslutning av forretningsbanker hverken i 1977 eller 1978, så antallet er fortsatt 27. Det var derimot seks sammenslutninger av sparebanker i 1978, og tallet på sparebanker var 352 ved utgangen av året. Følgende sparebanksammenslutninger ble godkjent (forvaltningskapital pr. 31/12 1977 i mill. kroner i parentes):

		Under navnet:
Drammens Sparebank	(834)	Sparebanken Buskerud
Kongsberg Sparebank	(223)	
Rollag og Veggli Sparebank	(37)	
Sigdal og Eggedal Sparebank	(101)	
Tromsø Sparebank	(687)	Tromsø Sparebank
Måsøy Sparebank	(36)	
Sarpsborg Sparebank	(380)	Sparebanken Borg
Rakkestad Sparebank	(152)	
Bodø Sparebank	(382)	Bodø Sparebank
Skjerstad Sparebank	(9)	

Neste oppstilling viser sammenslutninger av sparebanker de siste 20 år (sammenslutninger er her definert ved at en sparebank er gått sammen med en annen sparebank, hvis f.eks. tre sparebanker samtidig er gått inn i en større sparebank, regnes dette som tre sammenslutninger).

1959	–	600	1970	16	486
1960	2	598	1971	21	465
1961	5	593	1972	21	444
1962	3	590	1973	16	428
1963	12	578	1974	17	411
1964	20	558	1975	27	384
1965	22	536	1976	18	366
1966	8	528	1977	8	358
1967	2	526	1978	6	352
1968	8	518			
1969	16	502			

De største fusjonsbankene er:

24 sp.bkr. sam.sluttet med	Sparebanken Rogaland
18	Sparebanken Oslo Akershus
12	Bergens Sparebank
12	Trondhjems og Strindens Sparebank
11	Aust-Agder Sparebank
7	Nord-Møre Sparebank
7	Sunnfjord Sparebank
7	Tromsø Sparebank
6	Hedemarken Sparebank
6	Sparebanken Buskerud
5	Sør-Gudbrandsdal Sparebank

Teksttabell 10 viser nedgangen i antall sparebanker de siste ti år. Tallene refererer seg til forvaltningskapitalens størrelse i den eller de minste sparebanker som omfattes av hver fusjon.

I 1978 fikk sparebanker tillatelse til å opprette 16 filialer (herav to vekslingskontorer) utenfor sin kontorkommune samt til utvidelse av én bankbussrute. Innenfor kontorkommune ble det gitt til-

Teksttabell 10. Nedgang i antall sparebanker

	Under 5 mill. kroner	5–20 mill. kroner	20–100 mill. kroner	Over 100 mill. kroner	Sum
1969	8	8			16
1970	3	7	5	1	16
1971	4	13	4		21
1972	7	4	8	2	21
1973	5	4	6	1	16
1974	1	5	9	2	17
1975	3	13	11		27
1976	1	7	9	1	18
1977		6	2		8
1978		1	2	3	6
	32	68	56	10	166

latelse til opprettelse av filialer i 36 tilfelle, herav var fire vekslingskontorer. Det ble dessuten gitt tillatelse til utvidelse av to bankbussruter innenfor kontorkommune.

Forretningsbankene fikk tillatelse til å opprette 15 filialer (herav fem vekslingskontorer) utenfor kontorkommune og syv filialer (herav fem vekslingskontorer) innenfor kontorkommune.

Bare én forretningsbank forhøyet aksjekapitalen i 1978. Det var Rogalandsbanken A/S, som økte den til pari kurs med 10 mill. kroner fra 30 til 40 mill. kroner Følgende tre banker tok opp ansvarlig lånekapital i 1978:

A/S Forretningsbanken	med	kr. 31.6 mill.
Samvirkebanken A/S	»	» 10,0 »
Sørlandsbanken A/S	»	» 20,0 »
		kr. 61,6 mill.

Distriktsrapporter 1978

Norges Banks avdelingskontorer i 20 byer utenom Oslo utarbeider hvert år en rapport om de penge- og kredittpolitiske forhold i sine distrikter. Disse rapporter følger som vedlegg til Norges Banks beretning og regnskap og forelegges Stortinget. Rapportene gir mye nyttig informasjon om de kredittpolitiske forhold i distriktene og gir for øvrig uttrykk for distriktsavdelingenes vurdering av lokale forhold som anses for å være av betydning for de kredittpolitiske myndigheter.

For å gi rapporten et mer enhetlig preg, og for å få opplysninger om kredittpolitiske forhold i distriktene som Norges Bank vedkommende år anser for å være av særlig interesse, er distriktsavdelingene i de senere år blitt anmodet om å gi svar på konkrete spørsmål. For 1978 ble de anmodet om å kommentere følgende spørsmål i sine rapporter:

Kredittetterspørselen
Hvordan har etterpørselen etter lån fra kommuner, bedrifter og personlige låntakere utviklet seg over året? I hvilken grad har endringen av rentepolitikken påvirket etterspørselen etter lån? Hvilken betydning har konsumlånforståelsen hatt på låneetterspørselen i 1978? Har bankene måttet avslå lånesøknader for å holde utlånene innenfor §8-rammene? Hvilke typer lånesøknader (låneformål) er i så fall blitt rammet? Har bankene av hensyn til kredittlovens §8 utsatt lånetilsagn til etter årsskiftet?

Bankenes utlånsplanlegging
Hvilke kriterier legger bankene til grunn for sin utlånsbudsjettering? For hvilket tidsrom budsjetteres det vanligvis, og hvor ofte revideres utlånsbudsjettene? Hvilke forventinger har bankene om kredittetterspørselen i 1979 og sine muligheter for å holde seg innenfor sine utlånsbudsjetter? Har bankene oppfatninger om eventuelle behov for betingede lån i Norges Bank (B-lån) i 1979? Hvordan er oppfatningen i bankene om å måtte disponere B-lån?

Rentespørsmål
Har omleggingen av rentepolitikken endret rentestrukturen i 1978? Hvilke kriterier legger bankene nå til grunn ved fastsettelsen av renten på sine innskudds- og utlånsformer?

Bankenes låneadgang i Norges Bank. Markedspapiret
Hvilke erfaringer (kommentarer) har bankene med den nye låneordningen i Norges Bank? Den nye låneordningen forutsetter at bankene skal dekke en større del av løpende likviditetsbehov ved egenlikviditet. En del av denne egenlikviditet er tenkt plassert i Norges Banks markedspapirer, som har en løpetid på 90 dager. Hvilken

oppfatning har bankene om markedspapirets likviditetsgrad? Har det vært uttrykt noe ønske om markedspapirer med kortere løpetid til lavere rente? Hvilken løpetid ville bankene i så fall foreslå?

Fusjonsplaner

Foreligger det planer om sammenslutninger og/eller samarbeid mellom bankene i distriktet? (Foretatte sammenslutninger blir nå omtalt i Penger og Kreditt nr. 2/1979 under "Kredittoversikt 1978".)

Bankenes utlånsøkning til publikum i 1978

Region	1. halvår		2. halvår	
	Mill. kroner	Prosent	Mill. kroner	Prosent
Oslo og Akershus				
Forretningsbanker	1 174	5,6	523	2,4
Sparebanker	104	2,5	237	5,4
Østfold, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold og Telemark				
Forretningsbanker	86	6,8	19	1,4
Sparebanker	384	3,8	507	4,8
Aust- og Vest-Agder og Rogaland				
Forretningsbanker	−14	−0,9	155	8,9
Sparebanker	194	4,2	316	6,6
Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør- og Nord-Trøndelag				
Forretningsbanker	837	7,0	−57	−0,5
Sparebanker	408	5,2	411	5,0
Nord-Norge				
Forretningsbanker	124	4,7	65	2,3
Sparebanker	151	4,2	201	5,3
Hele landet				
Forretningsbanker	2 207	5,7	705	1,7
Sparebanker	1 241	4,1	1 672	5,3

Det følgende er et sammendrag fordelt på landsdeler, av avdelingenes svar på ovennevnte spørsmål. Regionen Oslo og Akershus, som hører under hovedsetet i Oslo, omfattes ikke av denne oversikt. I tekst-tabellen er gjengitt bankenes utlånsøkning i 1978 fordelt på første og annet halvår, og fordelt etter landsdel.

Avdelingene har i tillegg til svar på ovennevnte spørsmål også gitt generelle kommentarer til utviklingen i sitt distrikt. De som ønsker informasjon om dette og mer detaljert informasjon om innholdet i bestyrelsenes beretninger, kan få disse ved å henvende seg til Norges Banks bibliotek ved hovedsetet i Oslo.

Nordland, Troms og Finnmark

Kredittetterspørselen. Etterspørselen etter lån fra kommunene i regionen var i 1978 noe høyere enn året før. Fra bedrifter og personlige låntakere har etterspørselen vært synkende ut over året. Imidlertid har en i Øst-Finnmark og i Nordland kunnet registrere en viss pågang etter blant annet driftskreditter.

Det er noe forskjellig syn på renteøkningens virkning på låneetterspørselen. Det avgjørende hittil har i de fleste tilfeller vært i det hele tatt å få lån. Dette gjelder imidlertid ikke i samme grad for næringslivet, der det i større grad tas hensyn til rentekostnadene. Konsumlånforståelsen har medført at kundene har avstått fra å søke om lån, og bankene har i utstrakt grad avslått slike søknader. De nord-norske bankenes utlånsevne varierer sterkt. I mange tilfeller har derfor likviditet og lønnsomhet i den enkelte bank hatt større betydning

for utlånsadferden enn kredittlovens §8. Enkelte banker henviser likevel til §8 som grunn til avslag på søknader om konsumlån og til lån uten etablert kundeforbindelse. Det er videre bare i Nordland at det rapporteres om enkelte utsettelser av tilsagn, men dette gjelder i hovedsak kommunale og fylkeskommunale lån i størrelsesordenen 30—40 mill. kroner.

Bankenes utlånsplanlegging. I den grad bankene i det hele tatt utarbeider utlånsbudsjetter, nevnes "egenandel" av låneramme i nasjonalbudsjettet som ett kriterium. Andre momenter er fremtidig tilgjengelig likviditet, forventet etterspørsel etter lån og egen utlånspolitikk. Budsjettperioden er vanligvis et år, gjerne med månedlige revisjoner når forutsetningene endres, f.eks. ved omlegging av myndighetenes kredittpolitikk.

Bankene har noe forskjellig oppfatning om kredittetterspørselen i 1979. Kommunene antas å ville være like aktive som i 1978, mens økt realrente vil gjøre personlige låntakere noe mer tilbakeholdne. Samtidig vil lønns- og prisstoppen gjøre bedriftenes behov for økte kassekreditter mindre.

Bankene har noe forskjellig oppfatning av i hvilken grad de skal lykkes i å overholde sine utlånsbudsjetter. Banker med svak likviditet og lite bevisst utlånsstyring vil antakelig få størst problemer. Det hersker stor usikkerhet om den fremtidige likviditetssituasjon, og en del banker ser ikke bort fra muligheten til å komme i B-lånsposisjon i Norges Bank. Slike utsikter vurderes da også som lite gunstige, idet ordningen medfører sterk beskjæring av den enkelte banks handlefrihet.

Rentespørsmål. Det har skjedd en generell heving av innskuddsrentene i 1978. Samtidig har innskudd blitt overført til de nye innskuddsformer med høyere maksimumsrenter og lengre bindingstider. Nivået for utlånsrenten er også økt. Bankene har således søkt å opprettholde en forsvarlig rentemargin. Bankene ser ut til å ha nyttet sin adgang nå til å ta høyere rente for lån til kommuner. For øvrig legges det vekt både på formål og sikkerhet ved rentefastsettelsen.

Bankenes låneadgang i Norges Bank. Markedspapiret. Bankene ser det som en fordel at det nå er anledning til å ta opp dagslån i Norges Bank, men er mindre fornøyd med at lånepotensialet er omtrent halvert. Bankenes oppfatning av markedspapirets likviditetsgrad henger nøye sammen med egenlikviditeten. Banker med presset likviditet ønsker kortere løpetid enn 90 dager. Det antydes 30 dager som passende. I Troms er det registrert ønsker om anledning til kjøp av markedspapirer til ubestemte tider. Det synes å være lite gehør for lavere forrentning. Det er uttalt ønske om tidligere informasjon om når markedspapirer planlegges lagt ut til salg.

Fusjonsplaner. I Nordland forberedes fusjon mellom Sortland Sparebank og Øksnes Sparebank. Begge banker er middels store, beliggende i Vesterålen, og vil kunne gi en bank på ca. 180 mill. kroner i forvaltningskapital. På Helgeland er man i gang med utredning om fusjon mellom Brønnø Sparebank og Helgeland Sparebank, der sistnevnte er dominerende med en forvaltningskapital på 345 mill. kroner.

I Troms har ti sparebanker og i Finn-

mark fire sparebanker besluttet å gå sammen under navnet Sparebanken Nord. Denne vil kunne få en forvaltningskapital på rundt 1,5 milliarder kroner og ha hovedkontor i Tromsø.

Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør- og Nord-Trøndelag

Kredittetterspørselen. Bankene i jordbruksdistriktene har registrert en betydelig økning i etterspørselen etter kreditt til landbruksformål. Dette antas å ha sammenheng med opptrappingen av inntektsnivået i landbruksnæringen. For øvrig har etterspørselen etter lån vært mindre enn i 1977. Dette var særlig merkbart i annet halvår 1978. Den samme tendensen viser utlån til personlige låntakere. Etterspørselen etter lån fra kommuner har stort sett ikke vist noen stigning. Det har snarere vært nedgang i mange distrikter. I Trøndelagsfylkene betegnes imidlertid låneetterspørselen fra den offentlige sektor i denne perioden som stor på grunn av høyt prioriterte prosjekter, særlig innen skole- og helsevesenet.

Det er en alminnelig oppfatning i bankene at rentehevingen har dempet kredittetterspørselen fra kommuner og bedrifter, mens renten stort sett ikke synes å ha hatt noen slik virkning for personlige låntakere. For denne gruppe antar en at myndighetenes utlånsrestriksjoner gjennom konsumlånforståelsen har avholdt mange fra å søke bankene om lån.

Det er stor spredning i bankenes uttalelser om tilpasningen til §8-reguleringen. De fleste banker har klart å holde utlånene innenfor §8-rammen uten å måtte avslå vel begrunnede søknader. Dette skyldes først og fremst at låneetterspørselen generelt var lavere på grunn av rentehevingen og myndighetenes øvrige tiltak. Noen banker har likevel måttet avslå søknader eller ventet med å gi tilsagn for å holde seg innenfor §8-rammen. I slike tilfeller er hovedsakelig forbrukslån blitt rammet, men også lån til investeringer som uten skadevirkninger kunne vente, er blitt forskjøvet i tid.

Bankenes utlånsplanlegging. Sparebankene i regionen bruker stort sett ikke formelle utlånsbudsjetter, fordi de arbeider under svært oversiktlige forhold. I sin utlånsplanlegging bygger bankene på innskuddsutviklingen og sitt kjennskap til kundenes lånebehov, samtidig som de prøver å følge myndighetenes retningslinjer for utlånsveksten. Større banker budsjetterer vanligvis for ett år og foretar justeringer etter hvert som forutsetningene endres, f.eks. ved avvik i innskuddsveksten og ved endringer i kredittlovens bestemmelser.

I 1979 venter bankene ytterligere nedgang i låneetterspørselen, og de regner med å kunne holde seg innenfor sine utlånsbudsjetter. Noen banker antar at aktiviteten vil bli større mot slutten av året dersom lønns- og prisstoppen blir opphevet som forutsatt.

Enkelte banker finner det vanskelig å ha noen begrunnet oppfatning om sine eventuelle behov for betingede lån i Norges Bank. Flertallet av banker regner imidlertid med å greie seg uten B-lån i 1979.

Rentespørsmål. Regionens banker følger stort sett bankforeningenes anbefalinger om innskuddsrenter. Når det gjelder utlånsrenter og provisjoner som er knyttet til utlånene, er det større variasjoner bankene

imellom. Utlånsrentene avpasses imidlertid som regel etter formålet.

Flere banker hevder at avstanden er for liten mellom innskudds- og utlånsrentene, og at hensynet til bankenes inntjeningsevne burde tilsi en justering. Noen banker prøver å styre utlånsutviklingen mot utlånsformer som gir høyere renter.

Bankenes låneadgang i Norges Bank. Markedspapiret. Det er få kommentarer til Norges Banks nye låneordning, blant annet fordi bankene ennå har for liten erfaring med hvordan den virker i praksis. Det har imidlertid kommet positive uttalelser om mulighetene til å kunne ta opp dagslån i Norges Bank. Likeledes er ordningens intensjoner om at bankene bør bygge opp en større egenlikviditet, blitt godt mottatt.

Norges Banks markedspapir er blitt godt mottatt i de fleste banker. Det er imidlertid et uttalt ønske om at det også må bli mulig å tegne papir med kortere løpetid enn 90 dager. Enkelte banker er bekymret for at markedspapiret skal virke forstyrrende på interbankmarkedet og sparebankenes forhold til Fellesbanken.

Fusjonsplaner. Hordaland: Kvam Sparebank har vedtatt å fusjonere med Bergen Bank.

Forslagene fra Bergen og Hordaland Sparebanklag om alternativer for sparebankstrukturen i fylkene skal nå behandles i de berørte bankers styrer og forstanderskap.

Møre og Romsdal: Det foreligger ikke planer om snarlige banksammenslutninger, men det arbeides med slike spørsmål i hele fylket.

Sør-Trøndelag: Agdenes Sparebank vil gå sammen med Trondhjems og Strindens Sparebank i løpet av 1979.

Nord-Trøndelag: Det har vært ført forhandlinger om sammenslutning, eventuelt samarbeid mellom ti sparebanker i den sentrale del av fylket med en samlet forvaltningskapital på nær en milliard kroner. Planene skal behandles i de respektive bankers forstanderskap i første halvår 1979.

Også i Namdalen foreligger det forslag til en større fusjon – samlet forvaltningskapital ca. 500 mill. kroner – som det skal tas stilling til i første halvår 1979.

Kolvereid og Sørli Sparebanker har sammen med Bindal Sparebank i Nordland fylke søkt om sammenslutning med Namsos Sparebank.

Rogaland og Agder-fylkene

Kredittetterspørselen. Stavanger-distriktet synes å stå i en særstilling i denne region når det gjelder utviklingen i kredittetterspørselen i 1978. Etterspørselen fra kommuner lå på samme nivå som året før. Lånepresset fra bedrifter og private lå likeledes på nivå med 1977 den første del av året 1978, mens det i annet halvår 1978 ble registrert en avtagende tendens.

Fra Arendal avdelings distrikt meldes det også om stor etterspørsel etter kreditt fra kommuner og fylkeskommune.

For øvrig har det i regionen vært til dels sterk tilbakegang i kredittetterspørselen, så vel fra kommuner som fra bedrifter og private. Bedriftenes reduserte lånebehov settes i forbindelse med avtagende investeringslyst. Tilbakegangen i etterspørselen fra

private synes å ha klar sammenheng med konsumlånforståelsen og den brede dekning denne fikk i massemedia.

Rentens betydning for etterspørselen etter lån oppfattes forskjellig i bankene. Noen mener at høyere lånerente har liten betydning for lånelysten. Andre gir uttrykk for at renteøkningen i 1978 har virket dempende.

Bankene i Rogaland har måttet avslå lånesøknader for å kunne holde sine utlån innenfor de rammer som ble gitt ved bruk av kredittlovens §8. I første rekke gikk det ut over konsumlån, men også lån til næringsformål og investeringslån ser ut til å ha blitt rammet. I Agder synes ikke bankene å ha hatt dette problem. Bare unntaksvis er lånetilsagn blitt utsatt til nytt år på grunn av §8-reguleringen.

Bankenes utlånsplanlegging. De fleste banker legger opp sine utlånsbudsjetter på grunnlag av ventet innskuddsvekst og nasjonalbudsjettets utlånsrammer. Det brukes for det meste årsbudsjetter med oppfølging månedsvis eller kvartalsvis. Budsjettene revideres ved behov, og særlig dersom det inntrer endringer i de opprinnelige forutsetninger.

Bankene venter stort sett samme kreditt-etterspørsel i 1979 som i 1978, eller kanskje noe lavere. Banker med spesiell tilknytning til landbruket antar at låneetterspørselen kan bli større i 1979, fordi gårdbrukerne har vansker med å få dekket sine lånebehov hos de institusjoner som tradisjonelt yter langsiktige pantelån til landbruket. I bankkretser i Stavanger er det gitt uttrykk for at man som følge av forestående etablering av tre nye banker i byen kan bli presset til økte utlån for å kunne holde på kunder.

De fleste banker regner med å kunne holde sine utlån innenfor den budsjetterte ramme. Det er en gjennomgående oppfatning at bankene nødig vil komme i den situasjon at de må disponere B-lån i Norges Bank med den direkte utlånsstyring fra Norges Bank dette vil måtte føre med seg.

Rentespørsmål. Rentestrukturen synes bare i liten grad å ha blitt påvirket av den endrede rentepolitikken.

Ved fastsettelse av innskuddsrenten legges det vekt på bindingstid og konkurrenters vilkår, og i noen tilfeller beløpets størrelse. Konkurransen om innskuddsmidlene synes å være blitt sterkere, og nye innskuddsformer har kommet til. Utlånsrenten bestemmes vesentlig av lånets formål og i noen grad av lånets løpetid.

Bankenes låneadgang i Norges Bank. Markedspapiret. Banker som har nyttet den nye låneordningen (A-lån), mener den er bedre i stand til å avhjelpe øyeblikkelige og kortvarige likviditetspåkjenninger enn den tidligere ordning, og den er mer rasjonelt utformet. Enkelte banker er imidlertid mindre fornøyd med innstramningen av lånepotensialet.

Norges Banks markedspapir anses som et godt instrument for regulering av overskuddslikviditeten. Det er et utbredt ønske om større fleksibilitet når det gjelder løpetid. Ønskene går stort sett ut på at det burde tilbys markedspapirer på 30 og 60 dager i tillegg til 90 dagers-papiret. Enkelte mindre banker synes minimumsbeløpet på 500 000 kroner er noe høyt.

Fusjonsplaner. Det foregår forhandlinger mellom Flekkefjord Sparebank og Bakke og Gyland Sparebank om sammenslutning til en bank.

Mellom Sirdal Sparebank i Vest-Agder og Sparebanken Rogaland er det inngått avtale om at Sirdal Sparebank slutter seg til Sparebanken Rogaland. Saken er til behandling i Bankinspeksjonen.

I Stavanger er det gitt konsesjon for filialopprettelse til Bergen Bank, Christiania Bank og Kreditkasse og Landsbanken. Filialene ventes opprettet i løpet av året 1979.

Hedmark og Oppland

Kredittetterspørselen. Låneetterspørselen i 1978 fra bedrifter og personlige låntakere i regionen hadde en jevnt avtakende trend, bortsett fra i Lillehammer distrikt og Sør-Gudbrandsdal. Mjøsaksjonen førte ikke til forventet press på bankene i 1978. Statlige tilskudd og lån, samt utvidelse av fristen for gjennomføringen, har trolig dempet presset foreløpig. De fleste banker finner det vanskelig å bedømme i hvilken grad endringen i rentepolitikken kan ha påvirket etterspørselen etter lån. Det er enighet om at konsumlånforståelsen i høy grad har bidratt til å redusere antall lånesøknader.

Bankene har avslått lånesøknader for å holde seg innenfor kredittlovens §8-ramme. Lån til boligformål og til næringslivet er gitt prioritet. Forespurte banker hevder at det av hensyn til kredittlovens §8 ikke har vært nødvendig å utsette lånetilsagn til etter årsskiftet.

Bankenes utlånsplanlegging. De mindre sparebanker som har oversiktlige kundeforhold, finner det unødvendig med utlånsbudsjettering. Større banker gjennomfører et relativt omfattende budsjettarbeid. I grove trekk synes følgende faktorer å bli lagt til grunn:

- Myndighetenes måltall og retningslinjer
- Kredittbehovet i distriktet
- Egen evne til å finansiere utlån, dvs. forventet tilgang på midler gjennom nye innskudd og nedbetalinger på løpende lån m.v.
- Inntjening og likviditet

Utlånsbudsjettet blir i de fleste banker utarbeidet for et tidsrom av ett år. Det er noe forskjellig praksis fra bank til bank med hensyn til revidering innen budsjettåret. Justeringer blir foretatt når vesentlige endringer av kredittpolitikken eller innskuddsforholdene gjør det nødvendig. Bankene har noe divergerende oppfatninger om kredittetterspørselen i 1979. Utlånsbudsjettene forventes å dekke prioriterte formål.

Bankene i regionen er lite begeistrert for betingelser knyttet til utlånsvirksomheten, og de gir uttrykk for at de vil søke å unngå situasjoner hvor det kan bli behov for betingede lån (B-lån) i Norges Bank.

Rentespørsemål. Forretningsbankene følger i store trekk de rentesatser som deres respektive hovedkontorer fastsetter. Sparebankene legger fortsatt til grunn de anbefalte satser fra Sparebankforeningen. Provisjonssatser og gebyrberegninger har stor betydning for bankene som inntektskilde. Praksis her er mer variert. Sparebankene mener å ha registrert en tendens til overflytting av innskudd til høyeste forrentning.

Bankenes låneadgang i Norges Bank. Markedspapiret. Likviditeten i fylkenes banker er stort sett god. Behovet for å låne i Norges Bank er derfor beskjedent. De fleste banker har innrettet sin adferd i samsvar med intensjonene i den nye låneordningen i Norges Bank.

Bankene anser Norges Banks markedspapir som et velegnet instrument for likviditetsreguleringen. Det antas at en løpetid for markedspapiret på en eller to måneder og en smidigere gjenkjøpsordning ville gjøre ordningen bedre. Enkelte mener at det burde være anledning til å skaffe seg markedspapirer når egen likviditetssituasjon tillater det.

Fusjonsplaner. Vinger Sparebank, Odal Sparebank og Nord-Østerdal Sparebank vil i nær fremtid ta opp forhandlinger med Hedmarken Sparebank om fusjon. Også Østerdalen Sparebank har fra tid til annen gitt uttrykk for en viss interesse for fusjon. Det har i flere år vært planer om en fusjon mellom Sør-Gudbrandsdal Sparebank i Oppland og Ringsaker Sparebank i Hedmark. Saken er for tiden til behandling i de berørte kommuner og fylker. Sammenslåing blir også drøftet blant andre banker i Oppland, men enighet er ikke oppnådd.

Buskerud, Telemark, Vestfold og Østfold

Kredittetterspørselen. Det er vanskelig å påvise noe enhetlig mønster i kredittetterspørselen. Det kan imidlertid spores et økende lånebehov i første halvår av 1978 med en avtagende tendens mot slutten av året. Dette gjelder både for kommuner, bedrifter og personlige låntakere.

Det synes å være liten grunn til å anta at liberaliseringen av renten med den påfølgende heving av rentenivået samt en strammere kredittpolitikk alene har bevirket omslaget i etterspørselen. Av medvirkende momenter kan nevnes restriksjoner når det gjelder konsumlån og automatiske lånetilsagn, skjerping av betingelsene for kjøp på leiekontrakt og forsiktighet med å stifte gjeld på grunn av konjunkturene.

Publisiteten omkring konsumlånforståelsen satte merkbare spor etter seg. Etterspørselen etter den type lån det her dreier seg om, gikk merkbart ned og gjorde det lettere for bankene å følge en restriktiv linje.

I den utstrekning bankene har måttet avslå lån for å holde seg innenfor §8-rammene, har dette vesentlig gått ut over forbrukslån. Videre er lån til mindre nødvendige påkostninger på eiendommer, kjøp av kapitalvarer og mindre investeringer i en viss grad blitt avslått eller innvilget med et redusert beløp. Ved vurderingen av slike søknader er det lagt vekt på i hvor stor grad det er etablert et kundeforhold til banken.

Ytterst få banker har av hensyn til kredittlovens §8 måttet utsette lånetilsagn til etter årsskiftet.

Bankenes utlånsplanlegging. Ved sin utlånsplanlegging legger bankene til grunn de erfaringsmessige sesongsvingninger bestemt av blant annet næringsstrukturen i kundekretsen. Herunder søkes det å ta hensyn til myndighetenes stipulerte utlånsrammer for bankene.

Den enkelte bank vil gjerne tilgodese sine innskuddskunder ved utlån. Her kommer også spesielle sparelånsordninger i betraktning, som medfører at bankene endog føler

seg forpliktet til å innvilge konsumlån dersom disse ligger innenfor en relativt akseptabel ramme.

Vanligvis setter bankene opp sine utlånsbudsjetter på årsbasis. Avdelingskontorene av de store forretningsbanker får sine utlånsbudsjetter fastlagt ved hovedkontoret.

Utlånsutviklingen blir vanligvis nøye fulgt. En kompliserende faktor kan være endringer i kredittpolitikken. Justeringer av utlånsbudsjettet foretas når dette anses nødvendig.

Enkelte mindre sparebanker mener at forholdene er så oversiktlige at noen spesiell utlånsplanlegging ikke er nødvendig.

Vurderingene av fremtidig kredittetterspørsel er høyst forskjellig innen regionen. Noen banker venter nedgang, og andre regner med en økt etterspørsel.

Generelt kan en kanskje si at antakelsene går ut på forskjellige tendenser innenfor de enkelte kundekategorier.

Etterspørselen etter driftskreditt fra bedriftene vil muligens øke, mens søknader om investeringslån meget godt kan tenkes å avta, noe avhengig av myndighetenes kreditt- og industripolitikk.

Lønnstakerlån vil sannsynligvis ligge på fjorårets nivå. Innfører myndighetene en eller annen form for rentetak, vil dette antakelig få stor reduserende effekt, særlig for denne type lån.

Det er en alminnelig oppfatning blant bankene at utlånsøkningen i 1979 vil bli så moderat at budsjett-tallene vil holde.

Når det gjelder betingede lån (B-lån) i Norges Bank, vil bankene meget nødig nytte denne muligheten. Dels vil slike lån medføre store inngrep i den enkeltes disposisjonsmuligheter, og dels anses de å bli for kostbare. På den annen side representerer denne lånetypen en sikkerhet overfor store og uventede svingninger i likviditeten.

Rentespørsmål. Omleggingen av rentepolitikken har medført en større rentebevissthet. Konkurransen om innskuddsmidler er skjerpet. Langsiktige spareformer med høyere forrentning er blitt mer populære. En stor del av innskuddsøkningen har konsentrert seg om innskudd på 12 måneders oppsigelse, sparing med skattefradrag, "sparebrev" og særvilkår.

Høyere forrentede innskudd har ført til høyere rente på utlånene.

Formelt står den enkelte bank fritt i fastsettelsen av rentesatsene på de forskjellige innskudds- og utlånsformer. Med enkelte unntak følges likevel de anbefalinger som gis av Sparebankforeningen og Bankforeningen. Ved avvik fra disse anbefalinger spiller de lokale markedsforhold en viss rolle, og det tas hensyn til konkurransen bankene imellom og vurderinger om bankens inntjeningsevne.

Bankenes sparekampanjer med "brev" på ulike betingelser, spareordninger, særordninger for barn og ungdom etc., synes etter hvert å ha gjort markedet noe uoversiktlig for innskuddskundene.

Bankenes låneadgang i Norges Bank. Markedspapiret. Bankenes reaksjon på den nye låneordningen er stort sett positiv. Særlig fremheves fordelen ved å kunne låne på dagsbasis. Enkelte banker gir imidlertid uttrykk for at låneordningen er unødig komplisert.

Det er imidlertid noe tidlig å ha noen begrunnet mening om i hvor stor grad bankene vil benytte denne låneadgangen i

1979. Det vil blant annet være avhengig av den kredittpolitiske utvikling.

Markedspapiret er stort sett mottatt med positiv interesse. Oppfatningen om papirets likviditetsgrad er noe forskjellig. Sett i forhold til de tidligere statskasseveksler, gir det en bedre forrentning.

Ordningen med tilbakekjøp av Norges Bank påpekes som positiv.

Av konkrete forslag om endret opplegg av markedspapiret kan nevnes rett til tilbakesalg til Norges Bank etter en eller to måneders løpetid, med redusert avkastning avhengig av tidspunktet for tilbakesalget. Videre ønskes markedspapirer med alternative løpetider. Det antydes en, to og tre måneder med differensiering i rentesatsene. Dette vil gjøre papiret mer tillokkende i konkurransen på interbankmarkedet.

Fusjonsplaner. I regionen foreligger det ikke konkrete planer om fusjoner. Moss Sparebank i Østfold og Vestby Sparebank i Akershus har søkt om konsesjon om sammenslutning. I 1973 gav Norges Bank sin tilslutning til fusjonen, til tross for at den gikk over fylkesgrensene. Finansdepartementet har imidlertid anmodet om utsettelse av saken i påvente av en prinsippavgjørelse av fusjoner av denne type.

Fusjonsplanene i Vestfold mellom sparebankene i Holmestrand, Sandefjord, Svelvik og Tønsberg er stilt i bero inntil videre.

Det synes å være en tendens i retning av økt sparebanksamarbeid om felles filialopprettelser.

Oversikt
over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser i henhold til kredittloven av 25. juni 1965

§§ 4– 6	Likviditetsreserver
§§ 9–10	Plasseringsplikt
§ 11	Oppgaveplikt
§ 12	Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper
§ 13	Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser
§ 15	Emisjonskontroll Godkjenning av låneopptak hvor flere långivere deltar

Norges Banks diskonto: 7% fra 13. februar 1978

Oppstillingen på de følgende sider har bare til formål å gi en oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser. All praktisk anvendelse av bestemmelsene bør skje på grunnlag av rundskrivene fra Norges Bank. Listen er ajourført pr. 29. juni 1979.

Kredittlovens §4–6. Likviditetsreserver for banker

Primære likviditetsreserver

	Primærreserver i prosent av beregningsgrunnlaget[1] Sør-Norge	Nord-Norge	Resolusjon
Sparebanker	3	0	1979–06–01
Forretningsbanker	3	0	1979–06–29

Beregningsgrunnlaget er bankens samlede passiva med fradrag for en bloc-avskrivninger (kode 262), utlån i utenlandsk valuta utbetalt fra og med 1. juli 1978 til innlendinger og utlendinger i henhold til norsk valutalisens (kode 169), renter (kode 1722–1723) og utgifter (kode 19). Det er månedsoppgavens kodenummer som er anført i parentes.

Kredittlovens §§ 9–10. Plasseringsplikt for banker, livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og -fond

Plasseringsplikt

	Utgangspunkt for beregning (forvaltningskapital)	Plasserings-plikt	Tillatt reduksjon	Resolusjon
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 27% av forvaltningskapitalen				
Forretnings- og sparebanker[1]				
i Sør-Norge	Juni 1978	35%	35%	1978–07–14
i Nord-Norge	Juni 1978	15%	15%	1978–07–14
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 60% av forvaltningskapitalen				
Livsforsikringsselskaper, private og kommunale pensjonskasser og -fond med forvaltningskapital over 5 mill. kroner				
i Sør-Norge	Mars 1978	60%	60%	1978–04–21
i Nord-Norge	Mars 1978	30%	30%	1978–04–21

Oppgjørstidspunkt:
Forretnings- og sparebanker: To-månedersperioder (utgangen av februar, april osv.)
Øvrige: Kvartalsvis.
Den tilpliktede økning i obligasjonsbeholdningen beregnes med utgangspunkt i den *pliktige* obligasjonsbeholdning ved utgangen av august 1978 for bankene, og juni 1978 for øvrig.

Kredittlovens § 11. Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringsselskaper, forretnings- og sparebanker

Oppgaveplikt

for *private finansieringsselskaper*	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1966–03–15
	Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1974–12–24
for *livsforsikringsselskaper*	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972–08–10
for *skadeforsikringsselskaper*	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972–08–10
	Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1974–12–24

Kredittlovens § 12. Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper

Utlånsregulering

		Resolusjon
for *private finansieringsselskaper*		1978–12–22
Tillatt utlånsøkning det største av a) eller b) nedenfor: a) 2,5% over tillatte[1] utlån pr. 31/12 1978 b) 2,5% » » » 12 måneder tidligere		
for *skadeforsikringsselskaper*		1978–12–22
med forvaltningskapital over 10 mill. kroner		
ved utgangen av 1. kvartal 1979	Ingen regulering. Oppgaveplikt.	
ved utgangen av 2. kvartal 1979	3% over faktiske[2] utlån pr. 31/12 1978	

1) Utlån til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med.

2) Utlån til statsforvaltningen, til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med.
Dersom de faktiske utlån 31. desember 1978 overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå 31. desember 1978 danne utgangspunkt for beregning av utlånsrammen.

Kredittlovens § 13. Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser

Oppgaveplikt

Oppgaveplikt for forretnings- og sparebanker, livs- og skadeforsikringsselskaper samt kreditt- og hypotekforeninger til Norges Bank over hvilke rente- og provisjonssatser som nyttes ved inn- og utlån. Oppgaveplikten for disse institusjoner omfatter også melding til Norges Bank om enhver *endring* av de rente- og provisjonssatser som blir nyttet.

Finansdepartementets forskrift av 6. juli 1965, rundskriv av 15. juli 1965 fra Norges Bank.
Oppgaveplikten ble ved Finansdepartementets bestemmelse av 23. mars 1966 utvidet til også å gjelde private finansieringsselskaper.

Kredittlovens § 15. Emisjonskontroll

Emisjoner

(Saksgangen og saksbehandlingen er under revisjon)

Lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner eller andre omsetningsgjeldsbrev hvorav det utstedes mange i sammenheng og med lik tekst, må ikke legges ut til offentlig tegning eller tas opp på annen måte uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Heller ikke andre lån kan gis av syv eller flere långivere sammen uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Lån som omfattes av forskriftenes § 1, annet punktum, kan unntas fra regulering når lånebeløpet utgjør mindre enn 5 mill. kroner. Søknad om unntak sendes Norges Bank.

Finansdepartementets forskrift av 10. mars 1972, rundskriv av 15. mars 1972 og 12. oktober 1973 fra Norges Bank.

Tabeller

1. Norges Banks balanse
2. Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån
3. Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank
4. Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger
5. Utenriksregnskap for Norge
6. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs

7a. Bankenes kronelikviditet

7b. Bankenes valutalikviditet

8. Forretningsbankenes balanse
9. Forretningsbankenes utlån til publikum
10. Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer
11. Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer
12. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
13. Forretningsbankenes likviditet
14. Sparebankenes balanse
15. Sparebankenes utlån til publikum
16. Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer
17. Sparebankenes utlån fordelt på næringer
18. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
19. Sparebankenes likviditet
20. Balanse for statsbanker
21. Balanse for private kredittforetak
22. Balanse for private finansieringsselskaper
23. Balanseutdrag for livsforsikringsselskaper

24. Balanseutdrag for skadeforsikringsselskaper

25. Emisjoner av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere

26. Kredittilførsel til private og kommuner

27a. Endringer i publikums likviditet

27b. Sammensetningen av publikums likviditet

28. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner

29. Sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner

30. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner

31. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner

32. Rente- og kredittprovisjonsinntekter i prosent av midlere trukne utlån til norske låntakere

33. Renteutgifter i prosent av midlere innskudd fra norske kunder

34. Livsforsikringsselskaper. Gjennomsnittlige rentesatser etter utlånsform

Standard tegn:

.	Tall kan ikke forekomme
..	Oppgave mangler
...	Oppgave mangler foreløpig
–	Null

Tabellene 32, 33 og 34 bygger på årsoppgaver og blir publisert én gang årlig (i nr. 2).

Tabell 1. Norges Banks balanse (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/4 1979
Internasjonale reserver	11 956	16 053	14 773	14 453	18 665	18 961
Innskudd i norske banker	415	455	426	466	399	443
Norske statskasseveksler	5 123	3 258	4 160	6 000	5 160	4 675
Norske ihendehaverobligasjoner	1 316	2 119	2 109	1 831	1 834	1 832
Innenlandske utlån	3 879	2 386	1 785	2 139	751	960
Andre innenlandske fordringer etc.[1]	6 085	5 893	5 923	6 022	5 862	6 034
Andre fordringer på utlandet	872	1 170	1 238	1 299	1 280	1 277
Diverse reguleringer	256	423	446	—	49	53
Utgifter	52	121	205	—	151	181
Fordringer i alt	29 954	31 878	31 065	32 210	34 151	34 416
Sedler og mynt i omløp	15 430	16 118	16 887	17 756	16 837	16 841
Innenlandske folioinnskudd	9 274	9 741	6 658	7 689	7 409	9 940
Norges Banks markedspapir	0	0	1 121	526	3 240	625
Skattefrie fondsavsetninger	148	143	138	124	127	127
Utenlandske kroneinnskudd m.v.	141	184	130	196	177	340
Annen gjeld til utlandet	707	1 022	1 096	1 127	1 117	1 118
Annen innenlandsk gjeld	87	104	86	269	70	95
Motverdi av SDR i IMF	476	477	476	499	700	700
Aksjekapital, fond etc	3 304	3 297	3 289	4 024	4 014	4 011
Diverse reguleringer	1	1	29	—	2	4
Inntekter	386	791	1 155	—	458	615
Gjeld og egenkapital i alt	29 954	31 878	31 065	32 210	34 151	34 416

[1] Herav utgjør statens konsoliderte konto 5 430 mill. kroner.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 2. Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/4 1979
Forretningsbanker	3 216	1 954	1 062	1 731	336	604
Herav:						
Ikke behovsprøvde lån	2 468	1 194	717	1 146	331	464
Dagslån inkl. evt. overtrekk	238	199	23	76	—	—
Lån på særvilkår	510	561	322	509	5	140
Sparebanker	430	154	435	116	179	91
Herav:						
Ikke behovsprøvde lån	404	107	416	105	162	81
Dagslån inkl. evt. overtrekk	2	30	2	3	9	—
Lån på særvilkår	26	17	17	8	8	10
Private finansieringsselskaper	51	51	18	49	6	22
Næringsliv og privatpersoner	182	227	269	243	230	243
Herav:						
Statsgaranterte fiskelån	96	109	105	90	96	103
I alt	3 879	2 386	1 785	2 139	751	960

Kilde: Norges Bank.

Tabell 3. Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/4 1979
Statskassen	5 685	6 228	2 388	4 597	4 570	4 425
Statens regnskapsforere	1 465	1 934	1 560	1 339	1 488	2 032
Annen offentlig forvaltning	113	97	64	134	139	120
Postgiro	370	96	428	208	118	362
Forretningsbanker	176	310	609	232	93	2 120
Sparebanker	341	108	310	143	350	149
Statsbanker	533	208	462	250	170	130
Andre finansinstitusjoner	2	11	4	—	11	13
Postverket	133	138	178	217	138	160
Andre statsforetak	398	457	550	493	278	373
Andre innenlandske sektorer	58	154	105	76	54	56
I alt	9 274	9 741	6 658	7 689	7 409	9 940
Herav:						
Statens og andre offentlige konti ifølge tidligere balanseoppstilling	8 697	9 158	5 630	7 238	6 901	7 602

Kilde: Norges Bank.

Tabell 4. Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	28/2 1979
Norges Banks internasjonale reserver netto (a—b)	8 471	11 775	15 823	14 601	14 254	16 735
a) Offisielle internasjonale reserver	11 329	11 953	16 049	14 769	14 449	16 910
Herav:						
Gull[1]	260	260	260	260	272	272
Reserveposisjon i IMF	857	829	863	786	804	814
Lån til IMF	608	608	608	542	542	493
Spesielle trekkrettigheter i IMF	580	580	601	601	630	844
Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	9 024	9 676	13 717	12 580	12 201	14 487
b) Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank	2 858	178	226	168	196	176
Herav:						
Banker	2 708	37	42	38	52	44
Andre innskytere	150	141	184	130	144	132
Forretnings- og sparebankers valutabeholdninger netto (a—b)	5023	—2 358	—2 699	—1 253	—1 123	—1 177
a) Bankinnskudd i utlandet	3 393	1 639	1 565	2 876	2 259	1 982
b) Kortsiktig gjeld i utlandet	2 891	3 997	4 264	4 129	3 382	3 159
Norges Banks internasjonale reserver og forretnings- og sparebankers valutabeholdninger netto	8 973	9 417	13 124	13 348	13 131	15 558
Andre sektorers valutabeholdninger netto (a—b)	712	350	—337	—138	489	—374
a) Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	4 214	4 918	4 759	5 509	5 940	5 230
Herav:						
Rederier	1 858	1 992	1 950	2 071	2 401	2 390
Forsikringsselskaper	896	900	963	949	1 029	1 108
Handels- og industriselskaper o.a.	1 460	2 026	1 846	2 489	2 510	1 732
b) Kortsiktige valutalån fra utlandet	3 502	4 568	5 096	5 647	5 451	5 604
Internasjonale reserver og valutabeholdninger i alt	9 685	9 767	12 787	13 210	13 620	15 184

1) Etter endringen pr. 1. april 1978 i avtalen om Det internasjonale valutafond er den offisielle pris på gullet avskaffet. I likhet med de fleste andre sentralbanker vil imidlertid Norges Bank fortsatt nytte den tidligere offisielle pris på 35 SDR pr. unse ved bokføringen av gullet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 5. Utenriksregnskap for Norge (Mill. kroner)

	1/1—31/12		1/1—28/2	
	1977	1978	1978	1979
Eksport av varer ekskl. råolje og naturgass fra Nordsjøen	32 273	33 503	4 715	5 757
Eksport av råolje og naturgass fra Nordsjøen[1]	8 111	14 287	2 264	2 828
Import av varer	—63 397	—59 071	—9 611	—9 314
Varebalansen	—23 013	—11 281	—2 632	—729
Eksport av nye skip og oljeplattformer	4 882	6 701	284	418
Eksport av eldre skip og oljeplattformer	3 601	3 645	597	896
Import av skip og oljeplattformer	—8 945	—3 840	—1 051	—422
Netto frakter	7 975	7 855	1 115	1 275
Reisetrafikk, netto	—2 053	—2 643	—324	—297
Andre tjenester, netto	—2 412	—2 412	—304	—151
Vare- og tjenestebalansen	—19 965	—1 975	—2 315	990
Rente- og stonadsbalansen	—6 300	—9 000	—1 195	—1 470
A. Driftsbalansen	—26 265	—10 975	—3 510	—480
Herav:				
Skipsfart[2]	2 257	6 371	1 031	1 424
Oljevirksomhet[2]	—244	7 565	1 317	2 419
Andre sektorer	—28 278	—24 911	—5 858	—4 323
B. Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto	22 075	17 810	2 124	315
Herav:				
Statsforvaltningen	5 602	9 057	1 607	1 511
Kommuner	565	413	160	—93
Statsbanker	3 055	4 454	688	581
Forretnings- og sparebanker	82	105	20	—33
Andre finansinstitusjoner inkl. Norges Bank	—559	—87	128	39
Skipsfart	4 208	—667	—292	—330
Oljevirksomhet	8 048	2 893	—432	—1 522
Andre private og offentlige foretak	1 074	1 642	245	162
C. Grunnbalansen (A+B)	—4 190	6 835	—1 386	—165
D. Kortsiktige kapitaltransaksjoner ekskl. Norges Bank	717	—729	3 079	2 474
Herav:				
Statsforvaltningen	—43	—23	—23	—10
Kommuner	—	—482	—209	539
Statsbanker	—	—	132	150
Forretnings- og sparebanker	—2 233	1 594	1 122	74
Andre finansinstitusjoner	—117	—310	—88	—116
Skipsfart	82	—526	—139	—33
Oljevirksomhet	—842	—489	468	—231
Andre private og offentlige foretak	1 635	—2 349	368	—346
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	2 235	1 856	1 448	2 447
E. Endring i Norges Banks kortsiktige netto fordringer overfor utlandet (C+D)	—3 473	6 106	1 693	2 309
F. Tildelte SDR	—	—	—	201
G. Diverse reguleringer og poster som ikke inngår i internasjonale reserver	469	—383	—196	—29
Endring i Norges Banks internasjonale reserver netto (E+F+G)	—3 004	5 723	1 497	2 481

1) Prisen på naturgass er anslått på grunnlag av allmenn tilgjengelige opplysninger og oppgaver over transport- og terminalkostnader.
2) Beregnet av Norges Bank.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 6. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs

		100 Danske kr.	100 Svenske kr.	1 Pund sterling	1 U.S. dollar	1 Canadisk dollar	100 Tyske mark	100 Schw. frcs.	100 Gylden	100 Belgiske frcs.	100 Franske frcs.	100 Lire
1972	Gjennomsnitt	95,0685	138,8190	16,4822	6,5943	6,6616	206,9772	172,9671	205,6454	15,0086	130,9345	1,1326
	Høyest	97,25	140,50	17,42	6,7375	6,7775	209,85	176,45	210,65	15,28	132,65	1,144
	Lavest	93,45	137,25	15,32	6,51	6,575	204,35	169,85	203,00	14,855	128,65	1,122
1973	Gjennomsnitt	95,619	132,179	14,076	5,749	5,749	217,208	182,252	206,914	14,836	129,722	0,994
	Høyest	97,70	140,45	15,88	6,6525	6,69	229,50	190,95	220,35	15,20	132,60	1,145
	Lavest	91,05	123,60	13,03	5,1625	5,1725	203,90	173,55	200,70	13,96	122,00	0,900
1974	Gjennomsnitt	91,2076	124,9374	12,9440	5,5401	5,6637	214,1652	186,4446	206,2162	14,2536	115,5120	0,8601
	Høyest	93,00	128,05	13,540	6,0875	6,1375	218,55	209,90	209,00	14,49	122,20	0,96
	Lavest	89,10	122,65	12,24	5,1725	5,2725	209,30	178,35	200,90	13,85	107,00	0,812
1975	Gjennomsnitt	91,4036	126,3002	11,5920	5,2469	5,1582	212,9871	202,9042	208,3742	14,2733	122,50	0,8107
	Høyest	92,95	128,05	12,25	5,7475	5,62	217,60	213,45	209,75	14,48	126,35	0,841
	Lavest	89,50	124,80	10,835	4,88	4,7425	209,45	193,75	202,75	14,055	116,45	0,783
1976	Gjennomsnitt	90,6726	125,7118	9,8785	5,4656	5,5441	217,3794	218,6738	207,1706	14,2087	114,7255	0,6684
	Høyest	91,90	127,75	11,32	5,6125	5,7950	220,85	229,05	211,15	14,505	125,55	0,827
	Lavest	88,90	124,60	8,30	5,1725	5,0725	213,10	211,55	202,25	14,00	103,95	0,600
1977	Gjennomsnitt	89,0675	119,3872	9,3198	5,3756	5,0423	230,1574	223,2496	217,6460	14,9294	108,8602	0,6096
	Høyest	90,25	126,15	10,125	5,5280	5,2925	244,30	257,50	226,95	15,735	113,75	0,630
	Lavest	87,50	109,80	8,785	5,1410	4,6975	219,65	205,25	210,45	14,335	104,65	0,593
1978	Gjennomsnitt	95,4976	116,4418	10,0751	5,2501	4,6110	261,7173	295,7602	242,9771	16,7234	116,8504	0,6205
	Høyest	99,15	119,65	10,565	5,4940	4,9450	275,85	350,60	255,30	17,47	123,00	0,642
	Lavest	88,55	110,00	9,755	4,6750	4,0035	242,35	254,90	226,20	16,525	104,20	0,588
1979	April											
	Høyest	98,55	118,05	10,835	5,1910	4,5535	273,65	301,70	253,50	17,31	119,20	0,617
	Lavest	97,35	117,25	10,58	5,1275	4,4305	270,75	298,95	249,75	17,095	118,00	0,612
	30. april	97,90	118,05	10,675	5,1910	4,5535	273,05	301,20	252,00	17,19	118,90	0,616

Kilde: Oslo Børs, Norges Bank.

Tabell 7a. Bankenes kronelikviditet. Endringsanalyse[1] (Mill. kroner)

	Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—30/4 1978	1/1—30/4 1979	Siste 3 mndr. pr. 30/4 1978	Siste 3 mndr. pr. 30/4 1979	Siste 12 mndr. pr. 30/4 1978	Siste 12 mndr. pr. 30/4 1979
1.	Staten og andre offentlige konti	—343	245	—4 605	—3 621	5 969	5 887
2.	Publikums kassehold (oppgang —)	1 274	669	550	183	—930	—1 510
3.	Nettosalg av valuta til Norges Bank	652	2 424	1 428	1 697	—5 716	46
4.	Bankenes beholdninger av markeds-papirer (oppgang —)	..	—99	..	934	..	—625
5.	Sjekk-kreditter i Norges Bank	—269	22	—207	—41	—299	187
6.	Likviditetslån i Norges Bank	—1 355	—1 152	2 493	711	2 709	—3 240
7.	Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta og markedspapirer fra banker	—513	—355	—219	—51	—1 926	—533
A.	Primærlikvider (1+2+3+4+5+6+7)	—554	1 754	—560	—188	—193	212
	Herav:						
	a) Kassebeholdning	16	—246	75	—131	85	—140
	b) Folio i Norges Bank	—125	1 894	—148	1 189	—313	2 117
	c) Folio i Postgiro	174	106	—70	83	217	—39
	d) Statskasseveksler	—619	—	—417	—1 329	—182	—1 726
B.	Pliktige primærlikvider[2] (oppgang —)	2 472	—84	26	—84	—58	2 892
C.	Disponible primærlikvider (A+B)	1 918	1 670	—534	—272	—251	3 104
D.	Likviditetslån i Norges Bank	—1 355	—1 152	2 493	711	2 709	—3 240
E.	Frie primærlikvider (C—D)	3 273	2 822	—3 027	—983	—2 960	6 344
	Beholdningstall pr. utgangen av april						
	Frie primærlikvider						
	I mill. kroner					—5 425	919
	I prosent av forvaltningskapital					—4,9	0,7

1) Tallene bygger hovedsakelig på Norges Banks regnskap. Blant annet på grunn av ulik periodisering i forhold til forretnings- og sparebankenes egne oppgaver kan det oppstå avvik fra Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk.

2) For banker uten primærreservekrav i henhold til kredittloven antok en at egne krav utgjorde 2% av forvaltningskapitalen i forretningsbanker og 1,5% i sparebanker. F.o.m. 1.8.78 ble disse tallene endret til 1,4% for begge bankgrupper.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 7b. Bankenes valutalikviditet. Endringsanalyse (Mill. kroner)

	Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—31/12 1977	1/1—31/12 1978	Siste 3 mndr. pr. 31/3 1978	Siste 3 mndr. pr. 31/3 1979	Siste 12 mndr. pr. 31/3 1978	Siste 12 mndr. pr. 31/3 1979
1.	Gjeld etc. i utlandet	—512	535	275	634	—636	894
2.	Tilførsel av valuta fra andre norske sektorer	—5 096	—3 395	—167	1 141	—2 988	—2 087
3.	Nettokjøp av valuta fra Norges Bank	7 179	1 726	—1 863	—1 962	4 265	1 627
A.	Innskudd i utenlandske banker (1+2+3)	1 571	—1 134	—1 755	—187	641	434
B.	Innskudd fra utenlandske banker	—553	522	307	694	—616	909
C.	Netto valutalikvider (A—B)	2 124	—1 656	—2 062	—881	1 257	—457
	Beholdningstall pr. utgangen av mars						
	Netto valutalikvider						
	I mill. kroner					—798	—1 273
	I prosent av forvaltningskapital					—0,7	—1,0

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 8. Forretningsbankenes balanse (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979
Primærlikvider	1 293	2 081	722	747	910	853
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	10 525	11 350	11 631	11 820	13 123	13 048
Andre norske ihendehaver-obligasjoner	3 578	3 412	3 744	3 485	3 421	3 518
Innskudd i forretnings- og sparebanker	1 330	1 045	1 113	1 654	1 465	2 024
Innskudd i utenlandske banker	3 230	1 491	1 459	2 636	1 925	1 805
Lån til utlandet	113	122	110	167	199	207
Utlån til publikum	38 739	40 405	40 956	41 374	41 660	42 570
Øvrige aktiva — en bloc-avskrivninger	3 368	3 271	3 777	4 466	4 656	6 119
Aktiva i alt	62 177	63 177	63 512	66 349	67 360	70 143
Innskudd fra kunder i norske kroner	42 339	42 624	44 086	44 280	47 256	48 488
Innskudd fra kunder i utenlandsk valuta	2 256	2 548	2 352	2 635	2 955	2 766
Innskudd fra forretningsbanker	1 230	897	957	1 218	1 021	1 331
Innskudd fra sparebanker	1 289	1 929	2 594	2 960	2 756	2 545
Lån i Norges Bank	4 951	3 281	1 952	1 318	1 878	600
Utenlandske innskudd og lån i utlandet	2 662	3 009	3 362	3 280	3 427	3 947
Annen gjeld	3 053	4 302	3 233	4 725	3 590	6 723
Øvrige passiva	4 398	4 587	4 976	5 933	4 477	3 745
Passiva i alt	62 177	63 177	63 512	66 349	67 360	70 143
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	3 992	2 329	2 358	3 621	2 901	2 744
Gjeld til utlandet	2 844	3 224	3 539	3 458	3 608	4 128
Garantier	14 459	14 927	15 483	15 862	15 489	15 153

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 9. Forretningsbankenes utlån til publikum (Mill. kroner)

	1978			1979		
	Månedlig utlåns-økning	Kumulert utlånsøkning		Månedlig utlåns-økning	Kumulert utlånsøkning	
		Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall		Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall
Januar	—150	—150	529	—374	—374	329
Februar	994	844	893	635	261	290
Mars	820	1 664	916	649	910	93
April	286	1 950	1 060			
Mai	603	2 553	1 555			
Juni	—346	2 207	1 028			
Juli	—329	1 878	1 539			
August	258	2 136	1 896			
September	489	2 625	2 032			
Oktober	—317	2 308	2 385			
November	297	2 605	2 375			
Desember	306	2 911	2 952			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 10. Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978
Utlån til:					
Kommuner	1 185	1 254	1 340	1 408	1 537
Næringslivet	23 480	24 930	25 592	25 765	25 515
Lonnstakere	13 750	13 921	13 703	13 802	14 312
Andre private sektorer	328	300	321	399	296
Utlån til publikum i alt	38 743	40 405	40 956	41 374	41 660
Innskudd fra:					
Kommuner	3 621	3 011	3 541	2 938	3 785
Næringsliv	17 235	17 370	16 901	18 344	19 712
Lonnstakere	17 066	17 910	18 873	18 828	19 751
Andre private sektorer	954	889	942	921	987
Innskudd fra publikum i alt	38 876	39 180	40 257	41 031	44 235

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 11. Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1977	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978
Utlån til:						
Jordbruk og skogbruk	381	416	442	503	536	558
Fiske og fangst	256	259	262	320	329	325
Bergverksdrift	256	283	262	296	387	276
Industri	7 538	7 344	7 925	8 185	7 817	7 809
Herav:						
Næringsmidler etc.	1 194	1 160	1 265	1 402	1 283	1 315
Trevarer	911	915	1 022	1 039	1 044	948
Treforedling	642	643	610	613	502	539
Kjemisk produksjon etc.	821	764	795	776	759	826
Metaller	717	759	717	670	514	616
Bygging av fartøyer	568	585	591	674	605	714
Verkstedsproduksjon	1 507	1 334	1 590	1 608	1 602	1 523
Kraft- og vannforsyning	94	128	108	90	109	99
Bygg og anlegg	1 565	1 480	1 577	1 658	1 708	1 666
Engros-, agentur- og detaljhandel	7 758	7 959	8 527	8 444	8 561	8 386
Hotell- og restaurantdrift	407	447	476	525	527	536
Utenriks sjøfart	855	736	741	812	734	730
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	1 067	1 147	1 210	1 260	1 292	1 260
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	2 120	2 218	2 320	2 302	2 575	2 618
Sosial og personlig tjenesteyting	1 013	1 063	1 080	1 197	1 190	1 252
Utlån til næringslivet i alt	23 310	23 480	24 930	25 592	25 765	25 515

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 12. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1977 — Desember	18 131	8 488	10 549	5 509	22 691
1978 — Mars	18 792	8 628	11 656	5 622	23 135
1978 — Desember	19 488	9 069	11 161	6 103	24 396
1979 — Mars	20 302	9 208	11 611	6 079	24 880
Endring i perioden					
1977 Januar/desember	1 976	1 203	1 499	1 009	3 205
1978 » »	1 357	581	612	594	1 705
1978 1. kvartal	661	140	1 107	113	444
1979 » »	814	139	450	—24	484

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 13. Forretningsbankenes likviditet[1] (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primærlikvider (1)	Pliktige primærlikvider[2] (2)	Lån i Norges Bank (3)	Frie primærlikvider (1—2—3) I alt (4)	Frie primærlikvider (1—2—3) I % av forv.kap. (5)	Netto innskudd i utenlandske banker (6)	Netto innskudd i sparebanker (7)
1976 Desember	1 503	2 247	1 165	—1 909	—3,7	—879	—1 248
1977 Mars	2 592	2 770	1 266	—1 444	—2,6	—2 106	—1 419
Juni	1 818	3 554	1 142	—2 878	—4,8	—1 863	—1 230
September	3 706	4 429	511	—1 234	—2,1	—2 503	—1 228
Desember	1 293	4 184	4 951	—7 842	—12,6	1 124	—609
1978 Januar	1 444	2 403	1 600	—2 559	—4,1	826	—1 524
Februar	952	2 366	4 150	—5 564	—8,8	68	—1 173
Mars	2 081	2 393	3 281	—3 593	—5,6	—935	—1 633
April	1 234	2 435	3 693	—4 894	—7,8	—559	—1 493
Mai	1 786	2 425	3 787	—4 426	—6,9	—950	—1 677
Juni	722	1 870	1 952	—3 100	—4,9	—1 295	—2 307
Juli	1 754	1 886	313	—445	—0,7	—1 310	—2 327
August	718	882	2 036	—2 200	—3,4	—394	—1 876
September	747	899	1 318	—1 470	—2,2	35	—2 711
Oktober	653	894	3 506	—3 747	—5,6	1 370	—2 884
November	789	918	899	—1 028	—1,5	1 105	—2 931
Desember	910	922	1 878	—1 889	—2,8	—700	—2 303
1979 Januar	2 620	931	201	1 488	2,1	—1 004	—2 586
Februar	839	934	1 715	—1 809	—2,7	—773	—2 228
Mars	853	945	600	—692	—1,0	—1 440	—1 999
Endring i perioden					(Prosentpoeng)		
1977 Januar/desember	—210	1 937	3 786	—5 933	—8,9	2 003	639
1978 » »	—383	—3 262	—3 073	5 953	9,8	—1 824	—1 694
1978 1. kvartal	788	—1 791	—1 670	4 249	7,0	—2 059	—1 024
1979 » »	—57	23	—1 278	1 197	1,8	—740	304

[1] Tallene bygger på Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk. På grunn av ulik periodisering kan det oppstå avvik i forhold til Norges Banks regnskap. Se note 1, tabell 7a.
[2] Se note 2, tabell 7a.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 14. Sparebankenes balanse (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979
Primærlikvider	2 472	2 062	1 378	682	627	617
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	4 770	5 076	5 474	5 827	6 648	6 882
Andre norske ihendehaverobligasjoner	6 157	6 167	6 266	6 253	6 172	6 325
Innskudd i forretningsbanker	1 485	1 932	2 742	2 897	3 003	2 550
Innskudd i sparebanker	347	390	467	524	518	622
Utlån til publikum	30 436	30 980	31 704	32 121	33 376	34 168
Øvrige aktiva — en bloc avskrivninger	593	684	755	1 728	1 588	2 542
Aktiva i alt	46 260	47 291	48 786	50 032	51 932	53 706
Innskudd fra kunder i alt	41 128	41 908	43 260	43 515	46 744	47 544
Innskudd fra forretnings- og sparebanker	866	719	707	818	773	1 202
Lån i Norges Bank	539	584	292	568	283	349
Øvrige passivaposter	3 727	4 080	4 527	5 131	4 132	4 611
Passiva i alt	46 260	47 291	48 786	50 032	51 932	53 706
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	228	222	208	326	424	363
Gjeld til utlandet	187	167	167	171	197	280
Garantier	1 274	1 297	1 437	1 553	1 656	1 733

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 15. Sparebankenes utlån til publikum (mill. kroner)

	1978			1979		
	Månedlig utlåns-økning	Kumulert utlånsøkning: Faktiske tall	Kumulert utlånsøkning: Sesong-korrigerte tall	Månedlig utlåns-økning	Kumulert utlånsøkning: Faktiske tall	Kumulert utlånsøkning: Sesong-korrigerte tall
Januar	20	20	310	17	17	342
Februar	153	173	537	145	162	554
Mars	369	542	761	630	792	1 026
April	118	660	947			
Mai	151	811	1 101			
Juni	431	1 242	1 240			
Juli	—106	1 136	1 360			
August	86	1 222	1 608			
September	436	1 658	1 917			
Oktober	—90	1 568	2 030			
November	317	1 885	2 264			
Desember	1 029	2 914	2 895			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 16. Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978
Utlån til:					
Kommuner	1 782	1 856	1 835	1 949	2 098
Næringslivet	11 174	11 544	11 793	12 021	12 681
Lønnstakere	17 104	17 142	17 603	17 645	18 101
Andre private sektorer	429	438	473	506	495
Utlån til publikum i alt	30 489	30 980	31 704	32 121	33 375
Innskudd fra:					
Kommuner	4 348	4 004	4 283	3 829	4 698
Næringslivet	6 853	6 726	6 451	6 825	7 335
Lønnstakere	27 283	28 366	29 859	30 157	31 823
Andre private sektorer	1 285	1 325	1 257	1 315	1 422
Innskudd fra publikum i alt	39 769	40 421	41 850	42 126	45 278

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 17. Sparebankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1977	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978
Utlån til:						
Jordbruk og skogbruk	1 943	2 100	2 172	2 333	2 326	2 554
Fiske og fangst	152	162	170	167	176	180
Bergverksdrift	43	43	48	53	49	52
Industri	1 776	1 807	1 905	1 897	1 965	2 019
Herav:						
Næringsmidler etc.	410	423	451	472	479	516
Trevarer	348	346	368	382	390	387
Treforedling	36	50	34	31	46	47
Kjemisk produksjon etc.	97	109	111	110	110	113
Metaller	32	36	41	38	42	46
Bygging av fartøyer	133	132	146	115	125	129
Verkstedproduksjon	295	290	303	305	330	333
Kraft- og vannforsyning	215	208	193	185	184	185
Bygg og anlegg	1 053	1 028	1 040	1 098	1 172	1 175
Engros-, agentur- og detaljhandel	2 385	2 463	2 569	2 536	2 513	2 568
Hotell- og restaurantdrift	436	449	463	450	477	483
Utenriks sjøfart	15	20	20	18	17	21
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	629	671	710	698	724	769
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	1 284	1 269	1 277	1 290	1 352	1 490
Sosial og personlig tjenesteyting	927	954	977	1 068	1 066	1 185
Utlån til næringslivet i alt	10 858	11 174	11 544	11 793	12 021	12 681

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 18. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1977 — Desember	4 548	6 903	2 540	4 703	23 220
1978 — Mars	4 773	7 004	2 749	4 923	23 333
1978 — Desember	5 277	7 490	3 050	5 214	25 112
1979 — Mars	5 630	7 405	3 268	5 247	25 653
Endring i perioden					
1977 Januar/desember	716	879	411	749	2 973
1978 » »	729	587	510	511	1 892
1978 1. kvartal	225	101	209	220	113
1979 » »	353	—85	218	33	541

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 19. Sparebankenes likviditet[1] (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primærlikvider (1)	Pliktige primærlikvider[2] (2)	Lån i Norges Bank (3)	Frie primærlikvider (1—2—3) I alt (4)	Frie primærlikvider (1—2—3) I % av forv.kap. (5)	Netto innskudd i utenlandske banker (6)	Netto innskudd i forretn.-banker (7)
1976 Desember	1 265	1 264	177	—176	—0,4	19	1 459
1977 Mars	1 706	1 659	458	—411	—1,0	50	1 235
Juni	2 064	2 097	242	—275	—0,6	23	1 346
September	2 308	2 386	368	—446	—1,0	13	1 089
Desember	2 472	2 895	545	—968	—2,1	140	992
1978 Januar	2 103	2 132	609	—638	—1,4	83	1 658
Februar	2 044	2 128	461	—545	—1,2	54	1 222
Mars	2 062	2 137	584	—659	—1,4	138	1 627
April	1 950	2 172	495	—717	—1,5	124	1 661
Mai	1 955	2 183	737	—965	—2,0	80	1 584
Juni	1 378	1 341	292	—255	—0,5	96	2 516
Juli	1 516	1 341	282	—107	—0,2	71	2 520
August	670	680	319	—329	—0,7	117	2 185
September	682	682	568	—568	—1,1	224	2 631
Oktober	678	682	376	—380	—0,8	740	3 146
November	605	697	495	—587	—1,2	632	2 636
Desember	627	709	283	—365	—0,7	308	2 762
1979 Januar	781	708	194	—121	—0,2	—34	2 821
Februar	644	717	250	—323	—0,6	238	2 606
Mars	617	728	349	—460	—0,9	167	1 947
Endring i perioden					(Prosentpoeng)		
1977 Januar/desember	1 207	1 631	368	—792	—1,7	121	—467
1978 » »	—1 845	—2 186	—262	603	1,4	168	1 770
1978 1. kvartal	—410	—758	39	309	0,7	—2	635
1979 »	—10	19	66	—95	—0,2	—141	—815

1) Se note I, tabell 13.
2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 20. Balanse for statsbanker[1] (Mill. kroner)

	31/12—77	31/3—78	30/6—78	30/9—78	31/12—78	31/3—79
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 371	1 675	1 432	1 977	1 661	1 567
Utlån i alt	55 377	58 528	61 039	63 617	67 102	70 102
Herav:						
Til publikum	52 653	56 078	58 548	61 383	64 354	67 335
Andre fordringer på statskassen	1 606	1 606	1 606	1 606	2 106	2 256
Andre aktiva	899	1 132	3 194	3 431	1 205	1 698
Aktiva i alt	59 253	62 941	67 271	70 631	72 074	75 623
Ihendehaverobligasjonslån						
Herav:						
I norske kroner	6 113	6 753	6 651	6 553	7 416	7 309
I utenlandsk valuta	5 649	6 480	7 705	9 007	10 106	11 188
Andre lån	43 207	44 306	46 494	47 386	49 164	50 225
Aksjekapital, fond m.v.	3 653	3 788	3 790	3 848	4 577	4 783
Andre passiva	631	1 614	2 631	3 837	811	2 118
Passiva i alt	59 253	62 941	67 271	70 631	72 074	75 623

1) Eksklusive Postgiro og Postsparebanken, f.o.m. 1/1 1978 er A/S Låneinstituttet for strukturrasjonalisering — Strukturfinans — gått inn i Den norske Industribank A/S.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 21. Balanse for private kredittforetak (Mill. kroner)

	30/9 1977	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978
Kassebeholdning og bankinnskudd	2 910	2 624	2 656	2 391	2 075	2 007
Utlån i alt[1]	17 416	19 465	19 161	20 592	21 263	21 778
Herav fra institusjoner som finansierer:						
a) Realkreditt	6 023	6 393	6 662	6 982	7 291	7 658
b) Skip	6 306	7 511	7 552	7 906	8 069	8 190
Andre aktiva	330	309	468	314	381	328
Aktiva i alt[2]	20 386	22 128	21 928	22 940	23 362	23 756
Ihendehaverobligasjonslån	18 941	20 479	20 352	21 477	21 802	21 899
Annen gjeld	202	228	288	236	236	318
Kapital, fond m.v.	1 243	1 421	1 288	1 227	1 324	1 539
Passiva i alt	20 386	22 128	21 928	22 940	23 362	23 756

1) Før avskrivning. 2) Etter avskrivning.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 22. Balanse for private finansieringsselskaper (Mill. kroner)

	30/6 1977	30/9 1977	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978[3]
Bankinnskudd	165	128	174	179	163	215	222
Utlån til publikum[1]	3 252	3 355	3 345	3 448	3 424	3 347	4 040[4]
Utlån til andre sektorer	722	773	817	781	823	817	..
Andre aktiva	1 068	1 067	1 149	1 143	1 209	1 242	1 161
Aktiva i alt[2]	5 102	5 217	5 377	5 433	5 503	5 504	5 423
Lån i norske finansinstitusjoner	617	535	559	557	783	659	1 016
Andre innenlandske lån	2 807	3 021	3 346	3 328	3 310	3 364	3 440
Lån i utlandet	119	114	110	88	46	88	94
Kapital, fond m.v.	663	677	672	677	685	778	780
Andre passiva	896	870	690	783	679	615	93
Passiva i alt	5 102	5 217	5 377	5 433	5 503	5 504	5 423

1) Før avskrivning. 2) Etter avskrivning. 3) Statistikken er lagt om fra og med 31/12—78 og derfor ikke direkte sammenliknbar med tall for tidligere tidspunkter. 4) Utlån i alt.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 23. Balanseutdrag for livsforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	30/6 1977	30/9 1977	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978
Aktiva:							
Kassebeholdning og bankinnskudd	280	244	339	546	391	322	635
Statsobligasjoner	1 648	1 581	1 523	1 703	1 948	2 330	2 689
Statsgaranterte obligasjoner	236	236	236	233	328	343	351
Andre norske ihendehaverobligasjoner	6 790	7 107	7 420	7 637	7 846	7 917	7 801
Utlån til publikum	10 828	11 070	11 350	11 525	11 791	12 128	12 311
Utlån til andre sektorer	446	393	487	624	577	458	447
Andre spesifiserte aktiva	1 300	1 325	1 475	1 532	1 566	1 604	1 659
Balanseutdrag i alt	21 528	21 956	22 830	23 800	24 447	25 002	25 893

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 24. Balanseutdrag for skadeforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	30/6 1977	30/9 1977	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 452	1 577	1 726	1 812	1 920	2 202	2 209
Stats- og statsgaranterte obligasjoner	1	1	2	1	1	1	1
Andre norske ihendehaverobligasjoner	136	119	112	127	117	125	122
Utlån til publikum	2 555	2 643	2 702	2 805	2 809	2 832	2 860
Utlån til andre sektorer	548	621	672	674	706	771	772
Andre spesifiserte aktiva	1 843	1 911	1 797	1 838	1 926	1 884	1 945
Aktiva i alt	6 535	6 872	7 011	7 257	7 479	7 815	7 909

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 25. Beholdning av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere (Mill. kroner)

	30/6 1977	30/9 1977	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978
Folketrygdfondet	11 693	11 871	12 338	12 525	12 621	12 618	13 050
Postsparebanken og Postgiro	4 682	4 660	4 523	4 467	4 602	4 539	4 472
Livsforsikringsselskaper	8 674	8 924	9 179	9 573	10 122	10 490	10 841
Forretningsbanker	12 500	12 866	14 152	14 818	15 435	15 362	16 585
Sparebanker	9 586	10 114	10 927	11 244	11 740	12 080	12 821
Norges Bank	2 112	2 593	1 477	1 411	2 678	3 005	2 695
Andre	4 669	4 499	4 817	4 914	4 420	4 196	4 264
I alt[1]	53 916	55 527	57 413	58 952	61 618	62 290	64 728

[1] Her satt lik den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 26. Kreditt-tilførsel til private og kommuner (Mill. kroner)

	1.—4. kvartal 1977	1.—4. kvartal 1978	Budsjett-tall for 1978 fra revidert nasjonalbudsj. for 1978	Budsjett-tall for 1979 fra revidert nasjonalbudsj. for 1979
Utlån fra forretnings- og sparebanker	9 846	6 044	..	..
Herav:				
Ordinære lån fra forretningsbanker	5 713	2 791	2 700	2 600
» » » sparebanker	4 133	2 938	1 700	2 400
Spesialkvote	—	101	400	550
Lisensierte utlån i valuta	—	214	..	..
Private finansieringsselskaper	250	0[2]	75	75
Utlån fra forsikringsselskaper m.v.	1 338	1 358	1 350	1 150
Herav:				
Livsforsikringsselskaper	940	1 039	1 200	1 000
Skadeforsikringsselskaper	258	158	150	150
Statsbanker[1]	9 295	11 376	..	..
Herav:				
Ordinære utlån	9 295	11 170	10 600	11 800
Lisensierte utlån i valuta	—	206	..	..
Private kredittforetak	2 702	2 661	4 150	1 400
Obligasjonsmarkedet	248	—503		
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel fra innenlandske kilder	23 679	20 936	21 975	19 975
Direkte kapitalinngang fra utlandet	17 005	2 634	8 450	4 075
Herav:				
Rederier	4 290	—1 157	2 800	—400
Oljevirksomhet	7 206	2 712	1 150	1 000
Andre private og kommuner	3 274	1 759	1 500	2 475
Andre kortsiktige transaksjoner og statistiske feil	2 235	—680	3 000	1 000
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel	40 684	23 570	30 425	24 050

[1] Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.
[2] Norges Banks anslag.

Tabell 27a. Endringer i publikums likviditet (Mill. kroner)

Likviditetstilforsel (+) Inndragning (—)	1/1—31/12 1977	1978	1/1—28/2 1978	1979	Siste 12 mndr. pr. 28/2 1978	1979
A. Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd m.v.[1] (—)	372	2 789	—946	—1 221	—309	2 514
B. Sentralmyndighetenes lånetransaksjoner[2]	11 524	11 883	3 007	2 346	13 264	11 363
Herav:						
Statsbankenes utlånsøkning	8 668	10 900	2 080	1 987	10 202	10 948
C. Forretnings- og sparebankenes kreditt-tilforsel[3] (+) og inntektsoverskudd (—)	13 157	6 887	1 070	397	12 598	6 211
Herav:						
Forretningsbankenes utlånsøkning	5 713	2 911	844	261	5 597	2 328
Sparebankenes utlånsøkning	4 133	2 913	173	162	3 914	2 902
D. Økning i skattefrie fondsavsetninger og banksparing med skattefradrag (—)	—561	—933	—56	—96	—579	—973
E. Publikums netto valutasalg til bankene	—8 742	—7 284	—1 021	248	—8 260	—6 015
F. Uspesifisert tilforsel inkl. statistiske feil	903	—94	—1 458	485	—1 622	1 711
G. Endring i publikums likviditet i alt (A+. . .+F)	16 653	13 248	596	2 159	15 092	14 811
Herav:						
Sedler og mynt	1 832	971	—832	—873	1 501	930
Innskudd på anfordring	3 159	1 814	—783	—614	1 826	1 983
Ubenyttede kassekreditter og byggelån	1 080	1 053	59	224	1 289	1 218
Tidsinnskudd ekskl. banksparing med skattefradrag	10 582	9 410	2 152	3 422	10 476	10 680
H. Endring i publikums likviditet i prosent av likviditetsmassen	16,0	11,0	0,5	1,6	14,2	12,2

Merk: Publikum er i prinsippet definert som andre innenlandske sektorer enn staten, sosiale trygder og banker.

1) Omfatter den del av statens overskudd for lånetransaksjoner og statsbankenes inntektsoverskudd som gir innenlandsk likviditetsvirkning, trygdeforvaltningens inntektsoverskudd samt økning i innestående på skattekonti i banker og Postgiro. Fra anslaget over statens inntektsoverskudd har en, for å komme fram til den innenlandske likviditetsvirkning, korrigert for statens netto renter og stønader til utlandet. Trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er antatt å svare tilnærmet til fondsopplegg i folketrygden (inkl. ufordelte renteinntekter) og økning i Rikstrygdeverkets plasseringer i form av kontolån til statskassen og innskudd på Postgiro. Økning i Folketrygdfondet som følge av innlemming av andre trygder er holdt utenfor.

2) Omfatter publikums nettokjøp av stats- og statsbankobligasjoner (—), Folketrygdfondets nettokjøp av §15-obligasjoner (+), statsbankenes utlånsøkning (+), statens spesifiserte utlånsøkning og aksjekjøp (+), kontolån til statskassen fra publikum (—) og kreditt-tilforsel fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken (+).

3) Omfatter bankenes nettokjøp av §15-obligasjoner, økning i utlån og økning i ubenyttede kassekreditter og byggelån.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse spesialoppgaver.

Tabell 27b. Sammensetningen av publikums likviditet[1] (Mill. kroner)

Beholdningstall ved utgangen av perioden		Sedler og mynt	Innskudd på anfordring	Ubenyttede kasse-kreditter og byggelån	Sum	Tids-innskudd	Publikums likviditet i alt	Endring siste 12 mndr. i publikums likviditet i alt	
								Belop	%
1969	Desember	6 524	7 219	5 772	19 515	24 549	44 264	3 254	7,9
1970	»	7 284	8 218	6 420	21 922	28 050	49 972	5 708	12,9
1971	»	7 999	9 151	7 525	24 675	31 162	55 837	5 865	11,7
1972	»	8 754	10 934	8 355	28 043	34 310	62 353	6 516	11,7
1973	»	9 444	12 832	8 901	31 177	38 511	69 688	7 335	11,8
1974	»	10 774	14 100	9 824	34 698	42 243	76 941	7 253	10,4
1975	»	12 392	16 264	11 868	40 524	48 210	88 734	11 793	15,3
1976	Januar	12 178	17 720	12 571	42 469	49 132	91 601	14 250	18,4
	Februar	12 090	16 995	11 976	41 056	49 808	90 869	12 473	15,9
	Mars	11 881	16 426	11 397	39 704	49 920	89 624	11 210	14,3
	April	12 193	17 203	11 447	40 843	50 977	91 820	13 772	17,6
	Mai	12 483	16 302	11 444	40 229	50 952	91 181	13 273	17,0
	Juni	12 865	18 802	11 933	43 600	51 523	95 123	13 470	16,5
	Juli	12 883	18 383	12 523	43 789	52 593	96 382	13 620	16,5
	August	12 587	18 263	12 605	43 455	53 432	96 887	12 983	15,5
	September	13 271	18 059	12 688	44 018	52 688	96 706	11 645	13,7
	Oktober	13 819	19 310	13 472	46 601	53 911	100 512	14 047	16,2
	November	13 466	18 500	13 499	45 465	53 338	98 801	13 249	15,5
	Desember	14 257	19 170	13 663	47 090	56 782	103 872	15 138	17,1
1977	Januar	13 848	20 901	13 857	48 606	57 719	106 325	14 724	16,1
	Februar	13 756	19 720	13 513	46 989	59 040	106 029	15 160	16,7
	Mars	13 785	21 689	12 944	48 418	58 916	107 334	17 710	19,8
	April	13 824	20 418	12 816	47 058	60 259	107 317	15 497	16,9
	Mai	13 808	19 642	13 070	46 520	59 860	106 380	15 199	16,7
	Juni	14 520	22 167	12 925	49 612	61 201	110 813	15 690	16,5
	Juli	14 434	21 512	14 013	49 959	62 519	112 478	16 096	16,7
	August	14 396	21 353	14 072	49 821	63 905	113 726	16 839	17,4
	September	15 217	21 059	13 951	50 227	63 648	113 875	17 169	17,8
	Oktober	15 280	22 680	14 977	52 937	65 466	118 403	17 891	17,8
	November	15 203	21 322	15 023	51 548	63 652	115 200	16 399	16,6
	Desember	16 089	22 329	14 743	53 161	67 364	120 525	16 653	16,0
1978	Januar	15 442	23 493	15 016	53 951	68 536	122 487	16 162	15,2
	Februar	15 257	21 546	14 801	51 604	69 516	121 121	15 092	14,2
	Mars	14 778	22 949	14 227	51 954	69 371	121 325	13 991	13,0
	April	14 847	21 510	14 305	50 662	70 513	121 175	13 858	12,9
	Mai	14 761	22 287	13 889	50 937	70 597	121 534	15 154	14,3
	Juni	15 439	23 580	14 523	53 542	70 606	124 148	13 335	12,0
	Juli	15 277	23 642	15 426	54 345	71 441	125 786	13 308	11,8
	August	15 321	22 882	15 019	53 222	72 656	125 878	12 152	10,7
	September	16 167	22 707	15 284	54 158	72 126	126 284	12 409	10,9
	Oktober	16 253	24 430	15 819	56 502	73 346	129 848	11 445	9,7
	November	16 173	23 587	15 923	55 683	72 614	128 297	13 097	11,4
	Desember	17 060	24 143	15 796	56 999	76 774	133 773	13 248	11,0
1979	Januar	16 355	24 949	16 347	57 651	78 792	136 443	13 956	11,4
	Februar	16 187	23 529	16 020	55 736	80 196	135 932	14 811	12,2
	Mars	16 166	24 152	16 338	56 656	79 751	136 407	15 082	12,4

[1] Eksklusive banksparing med skattefradrag og Folketrygdfondets innskudd på termin.

Tabell 28. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner (Prosent p.a.)[1]

	Veksler		Utlån mot avbet.kontr.		Kassekreditter		Byggelån		Andre utlån: Under 1 år		Andre utlån: Over 1 år		Utlån i alt	
	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon
4. kvartal 1977														
Lavest	8,4	0,8	10,4	0,6	7,4	0,7	7,9	1,3	8,0	0,0	7,9	0,0	8,1	0,4
Høyest	9,8	1,7	11,3	1,7	8,5	1,7	8,4	1,6	10,8	1,7	11,4	1,5	10,5	1,6
1. kvartal 1978														
Lavest	9,9	1,3	11,7	0,4	8,5	0,9	8,8	1,3	9,5	0,0	9,0	0,0	9,2	0,5
Høyest	11,3	1,8	12,8	1,8	9,1	1,7	9,3	1,6	12,5	1,5	12,6	1,4	11,6	1,5
2. kvartal 1978														
Lavest	10,0	1,3	11,7	0,4	8,7	0,9	8,8	1,3	9,4	0,0	9,1	0,0	9,2	0,5
Høyest	11,4	1,8	12,6	1,8	9,7	1,4	9,2	1,6	12,9	1,5	13,1	1,4	11,9	1,5
3. kvartal 1978														
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,4	9,6	0,0	9,1	0,0	9,4	0,5
Høyest	11,9	1,7	13,1	1,8	10,3	1,5	9,8	1,5	13,4	1,0	13,6	1,0	12,5	1,4
4. kvartal 1978														
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,4	9,6	0,0	9,1	0,0	9,4	0,5
Høyest	11,9	1,7	13,1	1,8	10,3	1,5	9,8	1,5	13,5	1,0	13,6	1,0	12,5	1,7
Engangsprovisjon: (Prosent av lånebeløp)														
4. kvartal 1977														
Lavest		0,1		0,2		0,1		0,2		0,2		0,3		0,2
Høyest		0,7		0,9		0,5		0,5		0,5		0,6		0,6
4. kvartal 1978														
Lavest		0,0		0,2		0,3		0,2		0,1		0,2		0,2
Høyest		0,6		0,8		0,7		0,5		0,5		0,7		0,6

1) Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Oppgavene fra bankene er for øvrig beheftet med en viss usikkerhet, og små endringer i tallene må ikke tillegges noen vekt. Se for øvrig kommentarene i artikkel i Penger og Kreditt nr. 2/1978.

Tabell 29. Sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner (Prosent p.a.)[1)]

	Veksler		Utlån mot avbet.kontr.		Kassekreditter		Byggelån		Andre utlån				Utlån i alt	
									Under 1 år		Over 1 år			
	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon
4. kvartal 1977														
Lavest	9,1	0,7	10,2	0,2	7,3	1,0	7,4	1,2	8,3	0,0	7,9	0,0	7,8	0,3
Høyest	10,0	1,3	10,7	1,3	7,9	1,4	7,7	1,4	10,6	1,4	10,4	1,2	9,8	1,3
1. kvartal 1978														
Lavest	10,6	0,8	12,1	0,3	8,5	0,8	8,3	1,3	9,7	0,0	8,9	0,0	8,8	0,3
Høyest	11,5	1,4	12,6	1,5	9,2	1,4	8,6	1,4	12,3	0,7	12,2	0,5	11,3	1,4
2. kvartal 1978														
Lavest	10,6	0,8	12,1	0,4	8,5	0,8	8,3	1,3	9,7	0,0	9,0	0,0	8,9	0,3
Høyest	11,6	1,4	12,6	1,6	9,2	1,4	8,6	1,4	12,4	0,9	12,2	0,9	11,4	1,4
3. kvartal 1978														
Lavest	11,1	0,6	12,3	0,4	9,3	0,8	8,4	1,3	9,7	0,0	9,0	0,0	9,0	0,3
Høyest	11,9	1,4	12,8	1,6	9,9	1,4	8,7	1,4	12,8	0,8	12,7	0,5	11,8	1,4
4. kvartal 1978														
Lavest	11,1	0,7	12,3	0,4	9,3	0,8	8,5	1,3	9,7	0,0	9,1	0,0	9,0	0,3
Høyest	12,0	1,4	12,8	1,5	9,9	1,4	8,8	1,4	12,8	1,1	12,7	0,5	11,8	1,4
Engangsprovisjon: (Prosent av lånebeløp)														
4. kvartal 1977														
Lavest		0,1		0,2		0,0		0,0		0,1		0,1		0,1
Høyest		0,7		1,0		0,6		0,5		0,6		0,7		0,7
4. kvartal 1978														
Lavest		0,1		0,2		0,1		0,1		0,2		0,2		0,2
Høyest		0,4		0,8		0,5		0,5		0,6		0,6		0,6

1) Se fotnote til tabell 28.

Tabell 30. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)[1]

	Folio-innskudd	Lønns-konti[2]	Anfor-dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids-sparing[3]	Termin og andre vilkår: Under 1 år	Termin og andre vilkår: 1 år og over	Bundne innskudd	Tids-innskudd i alt	Alle innskudd
4. kvartal 1977											
Lavest	0,0	3,0	0,6	4,0[4]	6,0[4]	..	5,7	6,0	6,0[4]	5,4	4,3
Høyest	..	..	..			..	10,2	8.2		7,5	..
1. Kvartal 1978											
Lavest	0,1	3,1	0,7	5,0	7,5	..	6,6	7,2	7,5	6,6	5,2
Høyest	1,7	3,8	2,1	5,0	7,5	..	10,7	9,1	7,5	8,6	7,0
2. kvartal 1978											
Lavest	0,1	3,9	0,8	5,0	7,5	..	7,4	7,1	7,5	6,9	5,4
Høyest	1,7	4,4	2,2	5,0	7,5	..	11,6	9,4	7,5	8,9	7,2
3. kvartal 1978											
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	..	7,1	7,2	7,5	6,8	5,4
Høyest	1,6	4,6	2,2	5,0	7,5	..	10,9	9,4	7,5	8,6	7,0
4. kvartal 1978											
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	..	6,8	7,5	7,5	6,7	5,3
Høyest	2,2	4,6	2,7	5,0	7,5	..	10,9	9,4	7,5	8,6	7,2

1) Se fotnote til tabell 28.
2) På lønnskonti gis vanligvis rente bare av laveste saldo hver måned.
3) Langtidssparing (inkl. sparebrev o.l.) er utskilt som egen innskuddsart med virkning fra 31/12 1978. Fram til den dato er slike innskudd tatt med under andre innskuddsarter.
4) Den tidligere normering av innskuddsrenten ble opphevet i begynnelsen av desember 1977. Det er i denne tabellen antatt at de normerte renter gjaldt fram til utgangen av 4. kvartal 1977.

Tabell 31. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)[1]

	Folio-innskudd	Lønns-konti[2]	Anfor-dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids-sparing[3]	Termin og andre vilkår: Under 1 år	Termin og andre vilkår: 1 år og over	Bundne innskudd	Tids-innskudd i alt	Alle innskudd
4. kvartal 1977											
Lavest	0,3	3,0	1,3	4,0[4]	6,0[4]	..	5,0	6,2	6,0[4]	5,2	4,5
Høyest	..	..	..			..	8,3	7,3		5,4	..
1. Kvartal 1978											
Lavest	0,4	3,3	1,5	5,1	7,5	..	6,6	7,6	7,5	6,5	5,7
Høyest	2,0	3,8	2,7	5,1	7,5	..	9,6	8,6	7,5	6,7	6,1
2. kvartal 1978											
Lavest	0,4	3,9	1,7	5,1	7,5	..	6,6	7,6	7,5	6,5	5,7
Høyest	2,1	4,3	2,9	5,1	7,5	..	9,9	8,8	7,5	6,7	6,1
3. kvartal 1978											
Lavest	0,4	4,0	1,7	5,1	7,5	..	6,2	7,6	7,5	6,4	5,7
Høyest	2,3	4,5	3,1	5,1	7,6	..	9,5	8,9	7,5	6,7	6,2
4. kvartal 1978											
Lavest	0,4	4,0	1,7	5,1	7,4	..	6,2	7,8	7,5	6,5	5,7
Høyest	2,7	4,3	3,3	5,1	7,6	..	9,5	8,9	7,5	6,9	6,3

1) Se fotnote til tabell 28.
2) På lønnskonti gis vanligvis rente bare av laveste saldo hver måned.
3) Langtidssparing (inkl. sparebrev o.l.) er utskilt som egen innskuddsart med virkning fra 31/12 1978. Fram til den dato er slike innskudd tatt med under andre innskuddsarter.
4) Den tidligere normering av innskuddsrenten ble opphevet i begynnelsen av desember 1977. Det er i denne tabellen antatt at de normerte renter gjaldt fram til utgangen av 4. kvartal 1977.

Tabell 32. Rente- og kredittprovisjonsinntekter i prosent av midlere trukne utlån til norske låntakere (Prosent p.a.)

	Veksler		Utlån mot avbetalingskontrakter		Kassekreditt		Byggelån I alt		Byggelån Herav med konverteringstilsagn fra statens boligbanker		Andre utlån med løpetid under 1 år[3]		Andre utlån med løpetid 1 år og over		Utlån i alt	
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)
Forretningsbanker:																
1975	8,3	10,4	9,2	10,3	7,6	10,9	7,4	9,2	6,8	7,9	11,4	12,1	7,8	8,0	8,0	9,5
1976	8,5	11,0	10,0	11.4	7,9	11,2	7,7	9,9	6,9	8,7	8,8	9,3	8,4	8,7	8,2	9,8
1977	9,6	12,5	9,6	11,0	8,1	11,5	7,9	10,3	7,1	9,5	9,4	10,0	8,7	9,0	8,6	10,2
1978	11,3	14,2	10,7	12,0	10,4	14,0	9,2	11,8	7,6	10,1	9,5	10,0	10,3	10,5	10,2	11,9
Sparebanker:																
1975	9,4	10,9	9,3	10,0	8,0	10,2	6,9	8,2	6,8	7,8	7,4	7,9	7,9	8,0	7,8	8,3
1976	9,6	11,1	9,4	10,2	8,1	10,7	7,1	9,0	7,0	8,6	8,2	8,7	8,4	8,5	8,2	8,9
1977	9,6	11,4	9,8	10,7	8,1	10,9	7,3	9,3	7,1	9,1	8,2	8,8	8,6	8,8	8,4	9,1
1978	11,2	13,3	10,6	11,4	10,2	13,2	8,5	10,6	7,6	9,7	11,0	11,5	10,4	10,6	10,1	10,0

(1) Renter
(2) Renter og kredittprovisjon samlet. Merk at prosentsatsene for kredittprovisjoner her relaterer seg til trukne utlån og derved kan ha et annet innhold enn i tabell 28 og 29.
3) Rentesatsen påvirkes sterkt av endringer i fordelingen på ulike typer utlån under denne utlånsart.

Tabell 33. Renteutgifter i prosent av midlere innskudd fra norske kunder (Prosent p.a.)

	Folio-innskudd	Lønns-konti	Anfordring i alt	Oppsigelse 3 og 6 mndr.	Oppsigelse 12 mndr.	Langtids-sparing	Termin og andre vilkår under 1 år	Termin og andre vilkår 1 år og over	Bundne innskudd	Tids-innskudd i alt	Alle innskudd
Forretnings-banker											
1975	1,1	1,7	1,3	3,6	5,5	..	7,4	7,1	5,6	6,0	4,8
1976	1,2	1,7	1,3	3,8	5,7	..	7,2	7,0	5,8	6,0	4,7
1977	1,3	2,0	1,4	3,9	5,7	..	8,1	8,0	5,8	6,5	5,2
1978	2,3	2,6	2,3	4,9	7,2[1)]	..	9,4	8,3[1)]	7,3	7,8	6,5
Spare-banker											
1975	0,7	2,1	1,3	3,7	5,5	..	6,6	6,3	5,6	4,8	4,3
1976	0,8	2,1	1,4	3,9	5,8	..	6,5	6.6	5,9	5,1	4,5
1977	1,2	2,2	1,6	3,9	5,8	..	6,9	6,7	5,9	5,1	4,5
1978	1,8	3,0	2,3	4,9	7,3[1)]	..	8,5	7,8	7,4	6,5	5,8

1) Langtidssparing (inkl. sparebrev o.l.) er utskilt som egen innskuddsart med virkning fra 31/12 1978. I tabellen er langtidssparing tatt med delvis under 12 måneders oppsigelse og delvis under termin og andre vilkår 1 år og over.

Tabell 34. Livsforsikringsselskaper. Gjennomsnittlige rentesatser etter utlånsform pr. 31. desember (Prosent p.a.)

	Pantelån		Poliselån	Andre utlån	Utlån i alt
	I alt	Herav til boligformål			
Alle utlån:					
1972	6,4	6,0	6,2	6,4	6,4
1973	6,5	6,0	6,5	6,6	6,5
1974	7,0	6,5	7,5	7,3	7,1
1975	7,3	6,8	7,5	7,4	7,3
1976	7,6	7,3	7,5	7,8	7,7
1977	7,8	7,5	8,9	8,4	7,9
Nye utlån:					
1976					
Lavest	7,8	7,5	7,5	7,5	7,8
Høyest	8,6	8,4	7,8	9,8	8,8
1977					
Lavest	9,3	9,0	9,3	9,0	9,2
Høyest	9,5	9,1	9,3	10,6	9,7
1978					
Lavest	9,3	9,0	9,3	10,0	9,5
Høyest	9,6	9,1	9,3	11,0	9,9

Norges Bank Oslo

	Postadresse	*Telefon*	*Telex*
Hovedsetet	Postboks 336 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 21 20	11369 nbank n
Valutaavdelingen	Postboks 735 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 01 50	11375 nbfdp n

Norges Banks seddel- og myntproduksjon

Norges Banks Seddeltrykkeri	Nedre Slottsgt. 1 b, Oslo 1	(02) 42 70 80	19888 nbs n
Den Kongelige Mynt	Postboks 53, 3601 Kongsberg	(037) 31486	17211 mynt n

Norges Banks avdelinger

Arendal	Postboks 23, 4801 Arendal	(041) 21555	21760 nba n
Bergen	Postboks 699, 5001 Bergen	(05) 2137 20	42155 nbber n
Bodø	Postboks 327, 8001 Bodø	(081) 21060	64353 nbbo n
Drammen	Postboks 86, 3001 Drammen	(03) 83 74 91	19790 nbd n
Fredrikstad	Postboks 158, 1601 Fredrikstad	(032) 16575	19820 nbfd n
Gjøvik	Postboks 12, 2801 Gjøvik	(061) 75100	19830 nbgk n
Halden	Postboks 97, 1751 Halden	(031) 84564	19840 nbhdn n
Hamar	Postboks 115, 2301 Hamar	(065) 27754	19860 nbhm n
Hammerfest	Postboks 55, 9601 Hammerfest	(084) 11344	64354 nbhf n
Haugesund	Postboks 233, 5501 Haugesund	(047) 28500	42893 nbhd n
Kristiansand S.	Postboks 204, 4601 Kristiansand S.	(042) 23070	21880 nbch n
Kristiansund N.	Postboks 80, 6501 Kristiansund N.	(073) 72911	55261 nbcs n
Larvik	Postboks 140, 3251 Larvik	(034) 81300	21890 nbl n
Lillehammer	Postboks 208, 2601 Lillehammer	(062) 50045	11834 nblil n
Skien	Postboks 87, 3701 Skien	(035) 27540	21107 nbsk n
Stavanger	Postboks 18, 4001 Stavanger	(045) 20000	33047 nbsta n
Tromsø	Postboks 475, 9001 Tromsø	(083) 81624	64141 nbtrm n
Trondheim	Postboks 564, 7001 Trondheim	(075) 28060	55056 nbtrh n
Vardø	Postboks 68, 9951 Vardø	(085) 87621	64355 nbvar n
Ålesund	Postboks 380, 6001 Ålesund	(071) 21710	42894 nbaal n